

తులసిదేవి

గ్రంథకర్త:
ముత్తనేని బేకట చెన్నకేశవులు,

జ్యోతిషము

పల్లిక

కందుల గోవిందం,
జనరల్ బుక్స్ డిపో,
బెజవాడ (కృష్ణాజిల్లా.)

కావ్యాద :

శోటమర్తి చిరఃస్మరణిరావుగారిచే

కావ్యాద ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడియె

1925.

కాపీరైట్)

వెల రు 1.

తులసిదేవి

నతీతులసి - బృందావనము

అను

బయస్కోపు స్టాటు ననుసరించియు
బుర్రాణముల ననుసరించియు వ్రాయబడిన
విదంకముల నాటకము.

నిర్దేశకర్త:

ముత్తనెని వేంకట చెన్న కేశవులు,

జగ్గయ్యపేట.

ప్రకటనకర్త:

కందుల గోవిందాచార్య,

జనరల్ బుక్కుడిపో,

బెజవాడ, కృష్ణాజిల్లా.

రెండవకూర్పు 1000 ప్రతులు.

కాకినాడ.

కోటమర్తి చినరఘుపతిరావు గారికి

కాకినాడ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.

1925.

[Rights Reserved]

[వల ౪]

ఈనాటకమునందు వచ్చు పాల్గొల

పు రు షు లు.

సుదాముడు—విష్ణు పార్వదుడు, పిమ్మట జలంధరుడైనవాడు.

ఇందుడు—స్వర్గాధికారి.

యముడు—దిక్పతి.

నారదుడు—దేవమాని.

దంధుడు—రాక్షసరాజు, జలంధరుని తండ్రి.

శుకముడు—రాక్షసుల గురువు.

సుడు—ఒక రాక్షసుడు.

జలంధరుడు—కథానాయకుడు.

కాలనేమి—తులసీదేవితండ్రి.

పరమేశ్వరుడు—ఈశ్వరుడు.

బ్రహ్మ—సృష్టికర్త.

విష్ణువు—దేవుడు.

జయంతము—ఇందుని కొడుకు.

మంత్రి, సేవకులు, దివ్యులు, గణకులు.

స్త్రీలు.

తులసీదేవి—కథానాయిక.

పార్వతి—ఈశ్వరుని భార్య.

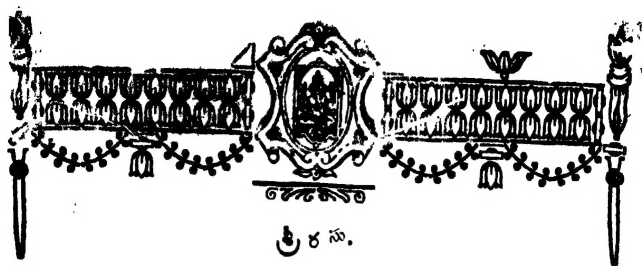
లక్ష్మీ—విష్ణుభార్య.

చండి—పలాశుని భార్య.

దాసి—తులసీదేవియొక్క చెలికత్తె.

శచి—ఇందుని భార్య.

మాయాపార్వతి—

శ్రీ ర సు.

తు ల నీ దే వి:

ప్రథమాంకము

ప్రథమరంగము.

అరణ్యము.

శము—రోజుచు సుదాముడు పరుగెత్తికొని వచ్చుచున్నాడు.

—అయ్యలారా! రక్షింపుడు. రక్షింపుడు.

అయ్య—(వజ్రిపాణియై ప్రివేశించి) ఏమిరా? సకలలోకనాయ

కుడు శచీనాయకుడు నిన్ను శిక్షింపఁ బోవుచుండనిన్నరుడు

రక్షించుననియె యాశపడుచుంటివా? ఎంతమూఢుడవు?

మ. అతిమత్తప్రతివీరనిర్మథన వి + ద్వాపారగుండె శచీ

పతి నీప్రాణములన్ హరింపఁగ దలం + పఁ లాతి యేనీచుండో

గతియై ప్రాచునా నిన్ను చూచెదముగా + గన్నార హర్యక్షి ము

ద్ధతి పెంటాడుమృగంబు గావఁగలదో + దానక్క నిక్కంబుగఁ.

(వజ్రియుధము రులిపించుచున్నాడు).

సుదా—(గడ్గడవడఁకుచు) హా! కృపాహూ! సకలసురసార్వభౌమా

ఎందుంటివి? రక్షింపవేమి?

[తెరలో—ఇదిగో వచ్చుచుంటిని

సుదా—అన్యాయా ! బ్రతికితిని. పార్వతిమనోహరుడు వాల
చున్నాడు.

ఇంద్రు—(తత్తరముతో) ఇదేమి? ఘోషార్థముఁ దీవ్యుని రక్షిం
చున్నాడా? ఇంక నే నుపేక్షింపరాదు. పిమ్మట నేమయి
నిమ్ము. ఆ హరియేయున్నాడు.

(సుదాముని వచ్చియుద్ధమున ఖండింపము.)

[ప్రవేశము—నారదుడు.] !

నార—అయ్యో దేవేంద్రా! ఎంతపని జేసితివి.

ఆ. సా. గు. శ్రీ వ్య నగమ + టంచ భావించి

టడచునాడ మోక్షం + యిదియై

సేయకనులు గలవై. విబుధునిగిరి

దృష్టి మాంద్య వేటి + కనక నా.

ఇంద్రు—మునిచంద్రమా! యతివరేణ్యుఁ డెవ్వఁడు? ఏని మా
ముంజాచి మునియని భ్రమించుచుంటిరా! ఇంతమాత్రా
గుమతి యతియగునా !

సీ. అడవి జేస మాత్రా + నధమందు మునియగు

నేనియు బెబ్బలి + యేలకాదు ?

జడలు దాల్చిన మాత్రా + జడుడు తాపసియగు

నేనియు శేసరి + యేలకాదు ?

గాలి బీల్చినమాత్రం + గతిమందు జటియగు

నేని దక్షిణరం + బేలకాదు ?

తలక్రిందుగఁ దపంబు + సలిపినంత జెనంగ

ఋషియైన గబ్బిలం + బేలకాదు ?

గీ. మాయ వేసమల్ వేసిని + మాత్రమునన

మాయ నటనల వర్తించు + మాత్రమానన

దానివాధిముండు మహర్షి యైనయడల

నటకుఁ డేటికిఁ గాకుండు † జటిలవరుడు?

నార—దేవేంద్రా! నీవు పొరబడి నను భాగవత్సత్తముడగు

నీ సుదాముని నీవగతుఁ డగు నను భావించి ఖండించితివి.

ఆదంభుఁ డీయుదయముననే శుకాచార్యుని యుజ్జ్వలే నిజనగ

రమునకుఁ జనినాడు. వాడు తపఃమైవర్జ్యుడని నీసమీప

స్థలముననే ఇది యంతయు నిట్లు గావలసియున్నది.

ఇందు—మహర్షి చంద్రమా! పరమేశ్వరుడు నా

క. వె

—చంపెదనని

ననునట్టి బ్రహ్మసేవ

నాకు నయపడకుము.

ఇండు చదు ననునీ † బద్ధాసనా! మాని

బ్రహ్మనజాతానన! శారి! యూరకొనుమా † వారింపఁగాఁబోకుమా!

ముని మద్భక్తుని జక్కఁడంచిన దురాత్ముఁ దుర్మనుఁ జుభను

ర్దను, మత్ఫలవిలోచనానల మహిమాగ్రీవ్యులల గాల్చెడఁ.

నార—సంక్కిందనా! లెమ్ము. చంద్రశేఖరుని విరించియు, సంభిక్యు

నిన్ను మన్నింపఁవేడుచున్నారు. నీవుఁబోయి యా భూర్జ్జటి

పాదమ్ములఁబడి స్థిరీంపుము.

ఇందు—(లేచి) ఆహా! బ్రీడికితిని. (వరుగిడఁబోయి సంజేహించి నిలు

చుచున్నాడు).

నార—ఓహూ! బలశాసనుడు పురశాసనుని కంటిమంటఁజూచికొని

వింగని బెదరు నెలుగుబంటిగిది భయపడుచున్నాడు. (పొ)

ఆ. కె. విబుధరాజ! యేల! † వెడఁగట్లు బెదరెడు

మదనమైరి కంటి † మంటఁ జూచి

శిరముపైని వెలుగు ♦ శిశిరాంశు జూటాగి

మందుగలుగు గంగ ♦ నరయవోటు?

సందేహింపక సత్వరమున నరిగి యిందుధరుని చరణారవింశములపై బడుము.

ఇందు—(చేతులమోడ్చి) తండ్రీ! గౌరీమనోనాయకా!

శా. సర్వజ్ఞుడవు నీ వెఱుంగనిది లే ♦ శంభేనియు లేదు దై

శ్లోర్వనాథుడు దంభుఁ డీతఁడని లో ♦ నూహించి మందుండనై

దుర్వారాగ్రహమొప్పు నీదుపీయ భ ♦ క్తు మాని మాయించితి

శర్వా! కానక యే నెనర్చు దొసగుక ♦ సైరించి రక్షింప

(పరుగిడుచు నిష్క్రమించును.)

నార—(ప్రక్కకుఁ జూచి) ఓహో! ఓగ్రుఁ డిందు! నను,

చినాడు.

ఆ. వె. బులిఁ జేతఁ బట్టి ♦ పాటవైచెడు భంగి

ఫాలనయనజనిత ♦ కీలఁ గేలఁ

బూని విసరివైచె ♦ భూరికరుణ భక్త

పూషణుడు భుజగ ♦ భూషణుడు.

దివ్యులు దేవదేవుని సంస్తుతించుచున్నారు. నేను నటకుఁ బోయెద.

(నిష్క్రమించును.)

[ప్రవేశము—పార్వతీపరమేశ్వరులు, బ్రహ్మ, ఇంద్రుడు, నారదుడు.

పర—దేవేంద్రా! ఆ సుదాముని కశేబరమెందున్నదో చూపుము.

బ్రహ్మ—పరమేశ్వరా! దానితో నేమవసరము?

పర—నాభక్తుని దిరిగి జీవింప జేసెదను.

బ్రహ్మ—అది యనావశ్యకము. వాడు దానవుడై పుట్టుటకు శపిం

పబడియున్నాడు. కాన వాడు దైత్యుడై నీకు భక్తుడు

గాఁగలడు.

పర—వారిజాసనా! జగత్ప్రయనానిం డగునారాయణునకుఁ బార్ష
దంపతు నాకు భక్తుఁడు నగు నాతఁడు దానవయోనిం బుట్ట
వలసినదా ?

బ్రహ్మ—అయోనిసంభవుండై దైత్యుఁడు గాఁగలఁడు.

పర—దేవేంద్రా! నిన్ను క్షమించితి నని నీవు సంతోషింపవలదు.

ఆ. వె. ఆతఁ డింద్రకదము † హరియించు నని గదా

యితఁసేసి తీవు † వృత్తివైరి!

తప్ప కతఁడు ముందు † దనుజేశుడై సుర

రాజపదముఁ గాంచి † గ్రాల్లు జూవె !

ఇంద్ర—(స్వగ) ఆహా! విషకంఠుఁడు న న్నివిధమున శిక్షించినాఁడు.

బ్రహ్మ—(వారిచి) దివిజనాయకా! చింతింపకుము. పిమ్మట నీకు
శుభము గలుగును.

నార—(తెరవంకకుఁ జూచి) ఆహా! పరమేశ్వరా! నీవు విసరివైచిన
యగ్నిజ్వాల యింకను జల్లాలులేను.

ఇంద్ర—(స్వ) కోపముమాత్రము చల్లాటినదా ?

నార—

ఉ. నాకము నేర్చునో? సురల † నాశ మొనర్చునో? కానల్ మృగా
నీక మడంచునో? పురుల † నీ యొనరించునె? నెంచునో పృజన్?
గాఁగలఁ గ్రీక్కుచుఁ బొగలఁ † గప్పుచు దిక్కుల నంతరిక్షముఁ
దాఁకుచుఁ గీలమెగెడిని † దాని మరల్పవె ? దీనరక్షకా !

పర—నారదా ! దానిచే నిప్పు డేయపాయమును సంభవింపదు. అది
వోయి జలరాశిలోఁ బడును.

సార—(బ్రహ్మతో అపవారిచి) ఇప్పు డేయపాయము సంభవింప
దన్న నేమి ? ముందెప్పుడైనఁ గలుగుననియా ? అదిగాక యా

జ్వాల సంద్రముననే పడవలయుననియేమి ? సర్వేశ్వరుడు
దలంచినచో నది యూరక చల్లాటిపోవునే?

బ్రహ్మ—(అపవారించి) వారదా! నీ సందేహము బిమ్మటఁదీర్చెదను.
పర—ఇక్కఁ బోదము (అందఱు నిష్క్రమించుచున్నారు).

ద్వితీయరంగము.

ప్రదేశము—అరణ్యము.

[ప్రవేశము:—దంభాసురుడు, శుకాచార్యుడు.]

దంభు—ఆచార్య! భార్గవా! దైత్యమాతంగమృగేంద్రుడగు నింద్రుని
బారింబడక నీయనుగ్రహమున జీవించితిని. కాని—అక్కటా!
పెక్కుదినంబులనుండి ముక్కంటిం గూర్చి నాసలిపిన తపమెల్ల
వృథాయయ్యె గదా? అయ్యయ్యో! దక్షవైరిని మెప్పించి
తమ ప్రభుఁడు దివిజబృందముల బవరంబున నిర్జింఘ వరంబులఁ
గొని వచ్చునని గంపెదాసతో నెదురుసూచు నిశాచరులకడకు
నే నేమొగంబు వెట్టికొని వత్తు?

శుకా—దంభాసురా! చింతింపకుము. సీతపంబు వృథావోదు. నను
జల యాసలు నెఱవేఱినట్లే.

దంభు—మహత్మా! ఏది? నాచేసిన తపంబునకు మెచ్చి చిచ్చుకంటి
వేల్పు సాక్షాత్కరింపలేదే? నే గోరువరంబు లనుగ్రహింపలేదే?
లజ్జపరుండనై దానవుల నిట్లు గానలఁ బట్టించిన గర్వాంధుని
గీర్వాణ వల్లభుని నాలమ్మున నెదిర్చి పాఱఁ దోలలేదే? స్వర్గ
రాజ్యలక్ష్మిని రక్కసు కై వసముగావింపలేదే? ముప్పది
మూఁడుకోట్ల వేల్పుల ముప్పతిప్పలు వెట్టి మూఁడు చెఱువుల
నీరు ద్రావింపలేదే? వాసవుని యాలుబిడ్డల చెఱవట్టి వల
వల నేడ్చింపలేదే? మాయాస లేమి నెఱవేఱినవి?

సకా—ఇక నెఱవేఱగలవు.

సంభ—ఎట్లు ?

సకా—నీకుమారునివలన.

సంభ—గురువర్యా ! నన్ను బలిహరించుచుంటిరా ? నా కింతవఱకు
సంతానమే లేదే; ఇతఁడు దట్టికొడుకు జన్మించునా ?

సకా—పరమేశ్వరానుగ్రహమున నయోనిసంభవించును మహాతేజ
స్సంపన్నుఁడను నగునట్టి శిశురత్నము నీకు లభించును.

సంభ—గురూత్తమా ! నా కట్టి భాగ్యము గలుగునా? మీ శిష్యు
లగు దైతేయుల కట్టి యదృష్ట మున్నదా ?

సకా—ఉన్నది. పురంబునకుఁ బోదము నడుపుము.

సంభ—చిత్తము. (నిష్క్రమించుచున్నారు.)

తృతీయరంగము.

ప్రదేశము—సముద్రతీరము.

[ప్రవేశము:— నారదుఁడు, ఇంద్రుఁడు, యముఁడు.]

ఇంద్రు—నారదమునిచందా! యేదో వింతఁ జూపించెదనని మమ్ము
నీకడలి దరికిఁ దీసికొనివచ్చితివేమి?

నార—మీకుఁ జూపవలసినవింత యిందే యున్నది.

ఇంద్రు—ఏది ?

నార—అటు చూడుఁడు ! (ప్రక్కకుఁజూప నీర్దులు చూచుచున్నారు.)

ఇంద్రు—వీఁ డెవ్వఁడు ?

గీ. అంబరమున నర్కుఁడువోలె ♦ సర్వవమునఁ

దేజరిల్లెడు, వనిమృగ ♦ రాజుపగిదిఁ

గడలిఁ దిరిగెడు, నీచిన్ని ♦ బుడుతఁ డెవడో ?

వంకలేదు ఏనికి మది ♦ శంకలేదు.

యము—బృందారకసార్వభౌమా ! ఇదియేమి విచిత్రము ?

ఉ. వారిధి నీడు మీనుగతి, * వ్యయ్యగమోదుఁ దిమివ్రజంబుఁ, గుం
భీరములందెరల్చెడు, ది * మింగల వారములన్ నొగిల్చెడు
గూర సహస్రదంష్ట్రములఁగూల్చెడు, దూల్చెడు గ్రాహకొటి, స
య్యారె! యొకింతలేడు తిదఃశాధిప! వీఁ, డిదియేమిమాయయో?
నార—నాకు వీనింజూడఁ ‘బిట్టకొంచెము కూతఘన’ మను సామెత
జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నది.

[నేపథ్యమున]

నారదమునీంద్రా! నీకు నమస్కారము జేవేంద్రా! జాగ్రత్త!
నిన్ను బూదెశేసెదను. దండధరా ! జాగ్రత్త ! నీపండ్లు విఱుగఁ
దన్నెదను.

ఇంద్ర—దండధరా ! వీఁ డిట్లనుచున్నాడేమి ?

యము—బ్రహ్మమానసపుత్రా ! వీఁ డిట్లనుచున్నాడేమి ?

నార—ఏమో? సుపర్వాధ్యక్షరా! వీఁ డిట్లనుచున్నాడేమి? వీడు మన
చెంతకు రా నుద్దేశించుచున్నాడు గాఁబోలు? దరికివచ్చి
చేతులు చాచుచున్నాడు నిర్జరేంద్రా! చేయఁ జూపుము.
వచ్చునేమో చూతము.

ఇంద్ర—(అట్లుచేయుచున్నాడు)

[నేపథ్యమున]

ఉః హు.

నార—నమవర్తీ ! నీవు చాచుము.

యము—(అట్లుచేయును)

(నేపథ్యమున)

ఉః హు.

ఇం—మునీంద్రా ! నీవు చాచిచూడుము.

నార—(అట్లుచేయును. బాలుడు రా నీవలకుఁగొనివచ్చుచున్నాఁడు.)

నార—ఆహా ! ఈపిన్నపాపఁ డెంతవన్నెకాఁడు ! చూడుడు. చిటు

నగవు చిన్నిబుగ్గలఁజగురింప మీవంక కెట్లుచూచుచున్నాఁడో?

యము—(శిశువునెత్తికొని పరిశీలించుచు) ఏని కటియు, నురంబును,

నిటలంబును మిగుల విస్తృతంబులు. పాణి పాదంబులు పద్మశం

ఖాది చిహ్నీతంబులు. వీడు తప్పక తేఁడు గాఁగలఁడు.

నార—(స్వ) ముల్లోకములకు.

యము—(ముద్దాడఁబోయి శిశువును విడిచిపెట్టుచున్నాఁడు.)

నార—కటకటా! ధర్మరాజా! ఇదియేమి? కుసుమసన్నిభశరీరుండగు

నీ కుమారుఁ గిందఁ బడవైచితివి. పాప మీపాప కౌత నొప్పి

గలిగెనో గదా ? (ఎత్తుకొని యిందు)న కిచ్చును.)

యము—దివ్యర్షిచంద్రా! ఈనిసువు సామాన్యుఁడు గాఁడు; నే ము

ద్విడఁబోవ నాకుత్తుకఁబట్టికొని గుడ్డువెళ్ళునట్లు నొక్కినాఁడు.

నార—(నవ్వుచు) ఆహా ! కృతాంతుని బాధింపఁజాలిన పోటుబంటు

నేటికే గలిగినాఁడు !

ఇందు—వీనింజూడ వింత వాడముచున్నది. ఆ ! ఆ ! ఇదియేమి ?

(బాలుని క్రిందఁ బడవైచుచున్నాఁడు.)

నార—నిర్జరేశ్వరా ! ఏమి ! ఆబుసత నీకుత్తుకఁగూడ నొక్కెనా

యేమి ?

ఇందు—యతిచంద్రమా! వీడు నా కిప్పట్టున ఘోరాకారుడగు నెక

క్రూరదాసపునితీరునఁ గన్పించినాఁడు. ఔరా! వీడు నిక్కముగ

రక్కసుఁడే. వానిం బరిశీలింపుడు. అంతపైనుండి క్రిందఁ

బడియు నింతయు నెవ్వక నన్ను బరిహసించుటకోయనఁ గిలకిల

నవ్వుచున్నాఁడు.

యము—ఇందనుకఁగూడ నీచిటుత యిటులే నవ్వినాఁడు.

నార—మహర్షి వమధ్యంబున జంకుగొంతు లేక సంచరించుచుండ నీ
కూనందిలకించికప్పుడే నేను వీడెవ్వడో సామాన్యుడుగాడని
యనుకొంటిని.

యము—నిశ్చయముగ నీడు దివిజులైయే.

ఉ ఏటికి సంశయింప దివి ♦ శేష్యర! వీడొక రక్కసుండె, ము
మ్మాటికి వీని నీక్షణము ♦ మృందంగశేయుము నేడు మానినన్
బాటగు గీటడంచుటకు ♦ బైని, యుపేక్ష యొనర్పఁబోలునే
గోటను బోవుదానికిని ♦ గొడ్డలితో బనివచ్చు నంతకున్.

నీ మెదులకో సందియపడుచున్నాడవు ? నేనే వీని మృందించెద
జూచుము. (దండమునెత్తి కొట్టఁబోవుచున్నాడు.)

నార—తొందరపడకుము.

[నేపథ్యమున]

తొందరపడకుము. దండధరా ! తొందరపడకుము.

ఇ—ఓహూ ! వారిజాననుడు వచ్చుచున్నాడు.

నా—(స్వ) ఈమహనీయుని రాకనలన నావినోదమునకు భంగము
కలిగినది.

బ్రహ్మ—(ప్రవేశించి) దండధరా ! ఏమిచేయఁబోవుచుంటివి ? ఆ
బాలుడు కాలకంధర నేత్రాగ్నిజ్వాలవలన బుట్టినవాడు !

ఇంద్ర—(స్వ) ఆహా! పరమేశ్వరు డిందులకా కీలగడలి బడలైచుట్ట.

బ్రహ్మ—(అపవారిచి) నారదా! నీవినియంతయు నావలననెఱింగియు
నూరక చూచుచుంటివా ?

నార—(అపవారిచి) మహాత్మా! వారించుచుంటినిగాదా? ఏదోవినో
దముకొఱకు వీరి కీనిసుప్రంగూర్చి యింతవఱకు జెప్పనైతి.
చెప్పుదుద్దేశించుచుండగ నే మీరు విచ్చేసితిరి.

ఇందు—వాణీనాథా ! ఈ దైత్యార్భకుఁ డిప్పుడే మాపై ద్వేషము గనఁబఱచుచున్నాఁడు. ముందు వీనివలన వేల్పులకెట్టి యిక్కట్టులు గలుగనున్నవో కదా ?

బ్రహ్మ—ఈశ్వరసంకల్ప మట్లున్నది. మన మేమిచేయఁగలము ? ఈ నిసువు జలముచే ధరింపఁబడినవాఁడు గాన జలంధరుఁ డనుపేరం బరఁగుఁగాక ! సమవర్తి ! తిరస్కరింపఁబ్రభావమున నెరుల కంటఁబడక యీకుమారునిఁ గొంపోయి బలిపురంబున దంభుని యింట విడిచి రమ్ము.

ఇందు—అయ్యో! ఆ దంభుఁడు సురకోటికి గర్భశత్రువు. ఈ బాలుని వానికే యొసఁగ నేల ?

బ్రహ్మ—ఇది పరమేశ్వరాజ్ఞ—సందేహించుచుంటివేమి ?

నా—చాప మితకు ముచ్చ నొత్తకుఁ డీనిసువునెత్తికొన, వీడు గుత్తుకఁ బట్టికొని నెక్కినాఁడు. తిరుగ నట్టి యిబ్బంది గలుగునని కాలుఁడు భయపడుచున్నాఁడు గాఁబోలు? ఏమి దండధరా! అందులకే గాదా సందేహము?

బ్రహ్మ—భయములేదు. దుంభునియింట నీవు వీని విడిచిరచ్చునఱకు వీడు నిద్రావరవశుడై యుండును.

యము—చిత్తము. (బాలు నెత్తుకొని పోవుచున్నాఁడు.)

నార—(ప్ర) చాప మీయంతకుఁ డింతవఱకుఁ బాశములఁ బ్రాణములఁ గొనిపోవుటయే కాని దేహముల మోసికొనిపోవుటెఱుంగఁడు. నేఁ జాభాగ్యమును లభించినది.

బ్రహ్మ—ఇక మనము పోవుదము.

(నిష్క్రమించుచున్నారు.)

శ్రీరస్తు.

తులనీదేవి.

ద్వితీయాంకము.

పృథమరంగము.

పృథేకము—అరణ్యము.

[పృథేకము—పలాశుడు.]

కలా—చండి! చండి! ఎచ్చట నుంటివి?

చండి—(నేపథ్యార్థప్రవిష్టయై) ఇదిగో! వచ్చుచుంటిని. (తొందరగా నెరుగికివచ్చి) మిగులవార్యాటముగ వచ్చితివి? ఏమితెచ్చితివి?

పలా—వీనుల పండు వసువార్త.

చండి—వీనులకుమాత్రమేనా పండువ? కడుపు మండవలసినదేనా?

ఇంకను నే నెండవలసినదేనా? అయ్యో! అయ్యో! నిన్నటియుదయమునుండి యొకజల్లేడు మోంసమైనది గడకొక కడవెను రక్తమైనది దేనెరవైతివే? ఇట్టి చేతగానిపెద్దమ్మలు పెద్దాడు టెందులకు? పెండ్లాల నేడ్పించుటెందులకు? (ఏడ్చుచున్నది.)

పలా—ఓసీ! ఏడువకు. ఇంక నీకు గావలసినంత వలలంబును గావలసి

వంత నల్లయు లభింపఁగలదు.

చండి—ఎట్లు? పలాశుడుచచ్చిననా?

పలా—జలంధరుడు స్వర్గముపై దాడివెడలుచున్నాడు.

చండి—జలంధరుఁ డెవ్వఁడు?

పలా—దాన వేశ్యఁడగు దంభుని పుత్రుఁడు.

చండి—దొరికినవాఁడా? నేఁ జూచినప్పుడు నా మోఁకాలంత లేఁడు.

ఇంతలో నింతవాఁడయ్యెనా ?

పలా—తపమునర్పి తిమ్మూర్తుల మెప్పించి మల్లోకముల గెలువ
వరములు గొనివచ్చెనట. ఆతని దర్శించుటకుఁ బెక్కుమంది
రక్కసులు జలంధరమున కరుగుచున్నారు. మనము—

చండి—జలంధర మేమి?

పలా—విశ్వకర్మ జలంధరునకు నిర్మించి యిచ్చిన నగరము. రెండు
మూఁడు దినములలోనే దాడివెడలునని తెలియుచున్నది.
మనము నటకుఁ బోదము. రమ్మ—

చండి—ఆలస్యమేల? నడుపుము. దారిలో నే జడదాడియైన దొరకైనఁ
గడుపు చల్లఁజేసికొని పోదము.

(నిష్క్రమించుచున్నారు.)

ద్వితీయరంగము.

ప్రదేశము:—మందిరము.

[ప్రవేశము—జలంధరుఁడు, దంభాసురుఁడు.]

జలం—అండీ! సంకోచించుచుంటివేమి? దండయాత్ర కనుజ్ఞ దయ
చేయుము. (అనుబంధము 1)

శా. పొహ్లామివిభుఁ బాఱదోలి, వరుణున్ బాధించి, వైవస్వతుఁ
బాలింబొందఁగఁజేసి, జక్కులదొరకఁ జక్కాడి, దైత్యాలికిఁ
మేలుకూర్చెద, మేలనక భవనముల్ బిజ్జెరముక దీర్చెదక
జాలుం గాలవిలంబమేటి కిడు మా బిజ్జె దానవగ్రామణీ!

దంభా—నాయనా! జలంధరా! నావైరముఁ బిమ్మటఁ దీర్పవచ్చును.
మొదట నామఃద్భు దీర్పుము. కాలనేమిపుత్రిక తులసి మిక్కిలి
చక్కనిది. మఱియుఁ జిన్ననాటఁగోలె నీయెడ నపరిమితాను
రాగము గలది. ఆకుసుమకోమలం బెండ్లియాడి—

జలం—జనకా! నన్ను మన్నింపుము.

గీ. ఇంద్రానకు మృత్యువు ననుగ్రీ ♦ హిండువఱకు
నెట్టికన్న నేనిఁ బరిగ్రీ ♦ హింప నేను
దివిజవల్లభునతితాడు ♦ ద్రేంచువఱకు
సుదతిమెడఁగట్ట మంగళ ♦ సూత్రీ మేను.

అనుబంధము. 2

దంభా—కుమారా! నీవితమూర్ఖుఁ బట్టుఁ బట్టిన నెట్లు? నినుఁబోటి
బుద్ధిమంతునకు గుర్వాజ్ఞ తిరస్కరింపఁదగినదా?

[ప్రవేశము—శుకాచార్యుఁడు.]

వారుగో! గురుపాదులవారు విచ్చేయుచున్నారు. వారి యభిమతము
గూడ వినఁగలవు.

జలం—దంభా—గురూత్తమా! నమస్కారము.

శుకూ—కల్యాణమస్తు.

దంభా—దేవా! పీఠ మలంకరింపుఁడు.

శుకూ—(కూర్చుండును.)

జలం—ఆచార్యా! శిష్యవత్సలా!

కం. బృందారక సందోహము

మృందింపఁగ దాడి విడల ♦ మది నెంచితి నా

జ్ఞందయసేయవె విద్య

ద్వందిత! కరుణాసముద్ర! ♦ దనుజాచార్యా !

శుక్రు—వత్సా! జలంధరా! దండయాత్రకు నేడే సిద్ధపడుచుంటివా?
ఇంత తొందరయేల?

జలం—సుహానుభావా! తొందర యేటికని పశ్చింపుచుంటిరా?

సీ. గీర్వాణనివహంబు ♦ గీటడంపకయున్న

నీశిష్యులకుఁ గీర్తి ♦ నెగడునయ్య?

గంధర్వబృందమ్ము ♦ గారింపకయయున్న

నమరారులకు భాగ్య ♦ మబ్బునయ్య?

కిన్నరవాతంబు ♦ మన్నిగొనకయున్న

నసురలకుఁ శుభం ♦ బమరునయ్య?

విద్యాధరగణంబు ♦ విదలింపకయయున్న

దైత్యులకు ముదంబు ♦ దనరునయ్య?

గీ. సిద్ధుల నడంచి గుహ్యకశ్రేణి నొంచి

ఖచరులఁ గలంచి భోగుల ♦ గండణంచి

మించి ముల్లోకముల నాకృతి ♦ మింపకున్న

నెల్లసుకములు దనుజుల ♦ కెనఁగునయ్య?

శుక్రు—జలంధరా! దివిజులఁదీటడంచుట మాకును బ్రీయమే. కాని
మొన్నటివఱకుఁ దపోవనంబులఁ గడపితివి. దైత్యసార్వభౌముని
పుత్రుఁడవయ్య నింత కేసుఖమ్ము నెఱుంగవైతివి. నీతండ్రి
ముద్దుమరి పెములనైనఁ దీర్పవైతివి. అతఁడు నీకొఱకు మొగము
వాచియున్నాఁడు. నీకుఁ బెండ్లిగావించి రాజ్యమప్పగించి తన
భారము దగ్గించుకొనఁదలంచుచున్నాఁడు. అతని యిచ్చచొప్పున
ననురూపవతిని వివాహమాడి పట్టముగట్టుకొని కొన్నిదినం
బులు రాజ్యభోగంబు లనుభవించి పిమ్మట దండయాత్రకు సిద్ధ
పడుము. ఇంతలో మించిపోవునది లేదు. మఱియు—

జలం—మహాత్మా! వివాహమాడి, కట్టమాగట్టుకొని రాజ్యభోగంబు
 లనుభవింపుమని మీరు నెలవిచ్చుచున్నారు. మీకీశిష్యపరమా
 ణువువై గల కనికరము దక్కిన శిష్యులవై నేల లేదయ్యెనో
 నాకుఁ జిశ్రీముగనున్నది. వారు వదు నిక్కట్టులకు లెక్కయు
 న్నదా? అశనమబ్బక వడవులలో నల్లాడుచున్నారు! కడుపుఁ
 జేతఁబట్టికొని విదేశములఁ దిరుగుచున్నారు! నిలువ నీడలేక
 పర్వతగుహలలోఁ గాలముఁ గడపుచున్నారు! పౌజ లిట్లు పడ
 రాని యగచాట్లా పడుచుండ సిగ్గులేక నేను సింహాసన మెక్కి
 తైత్తిక్కలాడవలసినదా? అభాగ్యదేవతపాలంబడి వా రల్లాడు
 చుండఁ బెండ్లమును బ్రక్కబరుండఁబెట్టుకొని నేను సుఖపడ
 వలసినదా? వా రాలుబిడ్డలఁ బోషింపలేక వలవల నేచ్చు
 చుండ నేను బోద్దుఁబుచ్చుకొనలేక ముద్దియతో గిలకిల నవ్వు
 వలసినదా?

సీ. అశనమబ్బక లోకు ♦ ల్లాడ భూపుండు

పలలమ్ము దిని తెగ ♦ బలియవలెనె ?

గంజిలేక జనమ్ము ♦ గడగండ్లువడుచుండఁ

గల్గానివిభుఁడు మత్తిల్లవలెనె ?

గోచిగ్గలక జనుల్ ♦ గుండుచుండఁగ రాజు

జలుగు వల్వలు దాల్చి ♦ కలుకవలెనా ?

నిలువనీడయు లేక ♦ విలపింపఁ బ్రజ, తోడు

పసిడిమేడలఁ బండి ♦ యెసంగవలెనా ?

గీ. భూరిదారిద్యోమునఁ బ్రజల్ ♦ వాగిలిపొగిలి

ధరణి వేడికన్నీళ్లు ♦ దడుపుచుండ

రాజ్యరమను మదించి ధరావరుండు

గొంచ కానందబాష్పముల్ ♦ గురియవలెనె ?

గురుసత్తమా ! మీశిష్యుని జయశ్రీలోలుని గావింప నుద్దేశింపుడు
గాని తుచ్ఛసుఖలోలు నెవర్పఁ దలంపకుడు.

శుక్రు—వత్సా ! జలంధరా ! నిన్నుఁ గొన్నిదినములు నిలుపుమనుటకుఁ
గారణము నిన్నుఁ దుచ్ఛసుఖలోలుని గావించి చిరకాలము
నుండి పలుబాములువకు దైత్యుల నుద్ధరింపకుండ నుద్దేశించి
కాదు. కాలనేమి నీవలె బ్రహ్మానులవలన వరములు వడిసిన
వాఁడు. ఆతనిసాయము నీ కత్యావశ్యకము. తన కుమారియగు
తులసి సతఁడు నీకొసంగఁదలఁచియున్నాఁడు నీతండ్రియు వత
నికి మాటనిచ్చియున్నాఁడు. నీవాక న్నెంజెండ్లియాడనిచో నాతఁ
డలుకవహించును. మఱియుఁ బెక్కుమంది రక్కసులు విదే
శములలో నుండిరిని యింతకుమున్ను నీవచెప్పితివిగదా? వారం
దఱు నిటకువచ్చువఱ కౌక సంవత్సరమైన నగును. అంతవఱకు
నాగవలసినదేకదా? ఇంతలో నీతండ్రికోర్కె నేలదీర్పరాదు?

దంధా—మహాత్మా! మీరుచెప్పవలసిన ముఖ్యమగుసంగతి మరచితిరి.
అది నేనుజెప్పెదను కుమారా! గురుపాదులవారు నీకుఁ గొన్ని
శస్త్రాస్త్రములు సమంత్రీకంబులుగ నుపదేశింపఁ దలఁచి
యున్నారు. కావున నెట్లుచు నీవు కొన్నిదినము లాగవలసియే
యున్నది.

జలం—తండ్రి ! ఏవో కారణములుచెప్పి మీరు నన్ను నిటఁగట్టివేయఁ
జూచుచున్నారు. నన్ను తీమింపుడు

గీ. అమరకోటుల రక్తము † సరయువఱకు

నిదురవట్టకు చూపె నా † నేత్రములకు

వేల్పుట్టిల్లాండ్రో యేడ్పులు † వినెమవఱకు

నెవరిపలుకులు నాచెవి † కెక్కవయ్య !

వేయేల ? ఇది వినుడు.

గీ. అరిజనమ్ముల నోడ్చి జయమ్ము వడసి
వేల్పురాలచ్చిని గ్రహించు † వేళవఱకుఁ
దనుజ రాజ్యలక్ష్మిని నొల్లఁ † దరుణిన్సొల్ల
నీరుమెల్ల నన్నముమెల్ల † నిద్రొనెల్ల.

శుక్రా—జలంధరా! అనవసరములగు నేవో కారణములఁజూపి మేము
నిన్ను నింటఁ గట్టిపడవేయఁ జూచుచుంటి మనుచుంటివి. కాల
నేమి సాహాయ్య మనవసరమా? రక్కసులెల్ల వచ్చుటయు
ననావశ్యకమా? నీతండ్రిమాట నెఱవేర్చుటయు నవసరము
గాదా? నావలన నస్త్రములగొనుటయు నావశ్యకముగాదా?
అయిన నీకు మాయాజ్ఞమాత్ర మొందులకు? మాయాశీర్వా
దము మాత్ర మొందులకు? సిఁచుచ్చవచ్చినట్లు నడచుకొనుము.
మేము పోయెదము.

జలం—మహాత్మా! తండ్రిగారిమాట నెఱవేర్చుటయు, మీవలన నస్త్ర
ములఁ గొనుటయు ననవసరమని నేనంటినా? మీయాజ్ఞ లేనిది
జలంధరుఁ డమరైన బెట్టునా?

శుక్రా—కాని మాయాజ్ఞమాత్రము తిరస్కరింపఁగలఁడు. అంతే
కాదా?

జలం—మహానుభావా! అటు లెన్నఁడైన జరిగి యుండెనా?

శుక్రా—నేడు దక్క.

జలం—నేడుమాత్రము మీయాజ్ఞఁ దిరస్కరించితివా?

శుక్రా—అయిన నేడే నీవు వివాహమాడవలయు. మాటాడవేను?

జలం—దేవా! సిద్ధముగ నుంటిని.

శుక్రా—(అపవారింది) దంభాసురేంద్రా! ఇప్పటికి జలంధరునిమనసు
తిరిగినది. పిమ్మట నెట్లుండునో—

కం—(అపవారించి) మహాత్మా! కన్నె సిద్ధముగనున్నది. ఉత్సవాదులు
పిమ్మటఁ జూచుకొందము—నేడే ముడిపెట్టవలయు.

శుక్రు—(అపవారించి) కాల నేమిని దులసిని బంధుమిత్రులను దొంద
తగఁ దోడ్కొనిరమ్ము—

దగ—చిత్తము. (నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

జలం—మహాత్మా! మాతండ్రిగారి నక్కడకుఁ బాపితిని?

శుక్రు—వధువుఁ గొనివచ్చుటకు.

జలం—నేడే వివాహమా?

శుక్రు—అవును. నేడే వివాహము! తేపే పట్టాభిషేకము!

జలం—దండయాత్ర కనుజ్ఞ యొసంగు తెప్పుదా?

శుక్రు—ఒక సంవత్సరము గడచినపిమ్మట.

జలం—సంవత్సరమువఱకు నాఁగవలసినదే?

శుక్రు—తిరిగి మొనటికి వచ్చితివి. రక్కసు లందఱు రావలదా? నీ
వొక్కడవే ముల్లోకములు గెలువఁగలవా? మఱియు నావలన
నీ వెఱుంగవలసిన విషయములు పెక్కు లున్నవి.

జలం—(స్వగతము) ఆహా! దైవచూ! జలంధరమత్తేధమును గుర్వాజ్ఞా
శృంఖలచేఁ గట్టివైచితివి. (ప్ర) గురూత్తమా! సంమదోరకిన
దని యీ లోకానిందుఁడు మమ్ము బాధించినను మిన్నకుండ
వలసినదేనా?

శుక్రు—అట్టి దేదియైన జరిగిన మాయాజ్ఞతో నవసరములేకుండఁగ నే
నీవు దేవతలపై దాడి పెడలవచ్చును.

జలం—ఇది యొకవరమే! కాని, ఆ పిఱికిపంద పాకశాసనం “డింతయే
చాలు దైవమా!” యని సంతసించుచుగాని కొఱవి చేఁగొని
తలఁగోకికొన్నట్లు కయ్యముఁ దెచ్చిపెట్టుకొనునా? ఓరీ! మదో
నృతా! బలారీ! తుగ్భిషడకుము.

చ. గురుఁడు శపించునంచు మదిఁ ♦ గొంకిలి నింఱియకాని నీయెడక
గరుణఁ దలంచి కాదు త్వఁత ♦ ఖండపరాక్రమ మొచికాదురా!
దుర మొనరింపరాక విధి ♦ దూసుచు నింటనయ్యంట, యొక్కవ.
త్సరమగుపిమ్మటం దులువ! ♦ తప్పదు మృత్యువు నీకు నమ్ముమా!

గీ. ఎపుడు వత్సరమది నిండు ♦ నపుడె సుమ్ము
నిర్జరేంద్ర! నీయాయువు ♦ నిండుటయును
మలిగి పోనున్న దీపమ్ము ♦ మాడ్కి దోఁప
మిడిసిపడు మోఁ! యాయేడు ♦ గడచువఱకు.

శుక్రు—(ప్రక్కకుఁజూచి) నీతండ్రి వధువుతోడను బంధుమిత్రుల
తోడను వచ్చుచున్నాఁడు.

జలం—వధువుగాదు. మాపాలిటి యభాగ్యదేవత.

[ప్రవేశము.—దంభుడు, కాలనేమి, తులసి, మఱికొందఱు
పురుషులు, స్త్రీలు.]

జలం—(విస్మయముతో)

గీ. మగువ చేరినమాత్ర నీ ♦ మందిరమ్ము
రాణమితఁ జంద్రకతోఁతు ♦ రాత్రివోలె
మెఱుపునరసిన తఱినట్ల ♦ తెఱవమిన్న
జూచినంత వాకన్నులు ♦ సొంపుదూలె.

నిజమున కేమిగాని యీ కామిని జగన్మోహినియే.

శుక్రు—కాలనేమి! పుష్పదామము నీ పుత్రిచేరి కిమ్ము.

కాల—చిత్తము. (అట్లు చేయుచున్నాఁడు.)

శుక్రు—కుమారీ! తులసీ! ఆ పూవంశ జలంధరునికింతమున నలంక
రింపుము.

తుల—(సిగ్గువడుచుఁ బూదండ వేయఁబోయి క్రింద విడుచుచున్నది.)
(స్వ) అయ్యో! ఏమిది? ఇట్లు జరిగినేమి?

జలం—(కోపముతో) మహాత్మా! చూచుచుంటిరిగాదా? ఈకన్నకు
నావై నిష్ఠములేనట్లున్నది! ఇట్టిదానిని మీరు నామెడగట్ట
నుద్దేశించుట న్యాయమా?

తుల—(స్వ)అయ్యో! ఆర్యపుత్రుని క్రూరహము వచ్చినది.

కాల—జలంధరా! ఇష్టము లేకపోవుటయేమి?

జలం—కానిచో నిదియేమి?

కాల—సిగ్గువలన నిట్లు జరిగినది.

శుక్రు—జలంధరా! నిశ్చయము. వేఱుగా భావింపకుము.

దంభా—నాయనా! నీ కీసందేహమేమి? ఆ బాలిక చిన్న పుటినుండియు
నిన్ను వలచియున్నది. నీవై నిచ్చలేక యట్లు చేయలేదు. లజ్జ
వలన—

జలం—ఎందువలననైనా గానిండు. ఇట్లుజరుగుట నా కమంగళముగాదా?
నా కీకాంత వలదు. వలదు. ముమ్మాటికి వలదు.

తుల—(స్వ) దైవమా! యేమిగతి?

శుక్రు—జలంధరా!

జలం—మహానుభావా! నన్ను క్షమింపుడు. మీరు ఘోర శాపమొసంగ
గినను బరిగ్రహించెదఁ గాని యీకామినినిమాలిము పరిగ్ర
హింపను— (నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

తుల—(స్వ) హా! ఎంతనిర్భాగ్యురాలను!

శుక్రు—జలంధరా! ఆగుము. ఆగుము.

దంభా—ఆగుము. జలంధరా! ఆగుము. (నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

[నేపథ్యమున, ఆగుము. జలంధరా! ఆగుము.]

శుక్రు—(స్వ) శారదుడు వచ్చుచున్నట్లున్నాడు. (ప్ర) కాల నేమీ!
చింతింపకుము. అమ్మా! తులసీ! విచారించకుము. నారదమహా

ర్షియు సీమామగారును జలంధరుని సమాధానపెట్టి వెంటఁ
గొనివచ్చుచున్నారు.

[ప్రవేశము:—నారదుఁడు, దంభుఁడు, జలంధరుఁడు]

నార.—జలంధరా! నీ కిది తగునా?

సీ. కన్నపుత్త్రునికన్న ♦ నిన్ను మిన్నఁగ నెన్ను
గురునియాన నొకించు ♦ కరయవలదె?

చేతులఁబెట్టి పో ♦ మించినతొడికి
దలవంపులగునంచు ♦ దలఁపవలదె?

దనుజకోటికి నెల్లఁ ♦ దలమానికం బైన
గాలనేమి మొగమ్ముఁ ♦ గాఁచవలదె?

చిన్న నాటంగోలెఁ ♦ జిత్తము నీవైన
నిలిపిన సతివైనఁ ♦ దలఁపవలదె?

గీ. చూడవచ్చిన మిత్రులుఁ ♦ జుట్టములును
జులపడుటయు నైన యో ♦ జంపవలదె?
బ్రహ్మకుం బట్టినైన నా ♦ తలుక్కునైన
వినఁగవలదె? మాధ్యమ్మును ♦ విడువవలదె?

మఱియుఁ చులసిం జేపట్టుటవలన నీకు మేలేగాని కీడుగలుగదు.

ఆ. వె. కలికివలన నీకు ♦ సిలుగు లొదవునంచు

బెడరవలదు మేలె ♦ యొదవుఁజుమ్ము

చంద్రరేఖవలన ♦ జగతికి వెన్నెల

గలుగుఁగాక యిరులు ♦ గలుగునయ్య?

అలసింపకుము ఇప్పటికే భార్గవుఁడు నీపై మిక్కిలి కినిసియున్నాడు.

అతఁడు శపించిన నీ కధోగతి సంభవించును. వడువుము.

(పరిక్రమింతురు.)

శుక్రా—కాలనేమి!

కాల—దేవా! ఏమియాజ్ఞ?

శుక్రా—తులసిచేతికి మఱియొకటి పూసెన మిమ్ము.

కాల—చిత్తము. (అట్లుచేసి అపవారించి) అమ్మా! జాగ్రత్త!

తులసి—(అపవారించి) తండ్రీ! ఇప్పుడు చెప్పవలయునా? (స్వ)అహ!

నారదమునీంద్రా! నీమేలు నెన్నటికి చుటవను.

శుక్రా—కుమారీ! పూదండ జలంధరుని యజుత నలంకరింపుము.

(అట్లు చేయుచున్నది.)

(నేపథ్యమున మంగళధ్వనులు.)

(యవనిక పడును.)

తృ తీ య ర ం గ ము.

ప్రవేశము—ఒకయిల్లు.

[ప్రవేశము—పలాశుడు.]

పలా—అయ్యో! దౌర్భాగ్యమా? జలంధరుడు స్వర్గముపై దండెత్తు ననియు వేల్పుమూఁతలజించి చెండాడుననియు మాకుఁ దినినంత మాంసముఁ ద్రావినంత రక్తమును లభించుననియు గంపె దాన తోఁ గాలు గాలు గొట్టుకొనుచు నెంత దూరమునుండియో వచ్చితిమే! తుట్టతుద కిట్లయ్యెనేమి?

చండి—(ప్రవేశించి) ఏమైనది?

పలా—మన మనోరథము భగ్నమైనది! జలంధరుఁ డింకొక వత్సరము సకుఁగాని దండు వెడలఁడట.

చండి—ఎందుచేత?

పలా—మననోటిలో శనియుండటచేత! అతని ప్రక్కలోనికి బెండ్లము వచ్చుటచేత.

చండి—ఆ సాభాగ్యమునైన నోచినట్లు లేదే?

పలా—ఏమి?

చండి—ఎఱుగవుగాఁబోలు! బడుకటింటిలో నలేడు గనఁబఱచుచున్న
ప్రయోజకత్వము?

పలా—అదేమి?

చండి—ఏమున్నది? పసిడిబొమ్మవంటి భార్య ప్రక్కఁజేరుటకు నోరు
దెఱచికొని, ఎట్టయెదుట నిలిచియుండఁ బట్టెనుచుముఁ గఱచు
కొని పండ్లిగిలించినాడట! ఆ లేదట; ఊలేదట—రమ్మను
టలేదట; పొమ్మనుటలేదట—సరసములులేవట; సంబర
ములులేవట—మద్దులులేవట; సుద్దులులేవట—ఇగిలించు
టలులేవట; కాగిలించుటలులేవట. తెల్లవాఱినదాఁక నెఱకటే
గఱుట! ఒకటేగఱుట. దిక్కుమాలిన శవమువలె నిటుప్రక్క
నటుగదల్చినసావమునఁ బోలేదట. దుప్పటిగప్పుకొని యయ్య
గారు నెఱ్ఱమోదనట; గుడ్డువెళ్ళబెట్టుకొని యమ్మగారు నేల
మోదనట.

పలా—ఎందుచేతనో!

చండి—పండిత సభలోఁ బామరునకును బడుకటింటిలో మండునకును
మానమునకన్న మంచిమార్గ మింకొకటి లేదుగదా?

పలా—ఓసీ! అదిగాదు. తులసిపై నస లతనకి నష్టములేనట్లు తోచు
చున్నది.

చండి—ఇష్టములేక గాదు. పుం స్వములేక—చేతగాక—అనుభవించు
టకునుదుఱిగిలే చాలక—హీహీహీ—(వికటముగ నవ్వచు)
ఇష్టములేకపోవుట కేదైనఁ గారణ ముండవలెను గాదా? ఏది?
ముదిమిమొద్దు గాదే? కదు నెన్నిదేఁడులు గడువని కరువంపుఁ
బడంతయే! వికృతరూపిణి గాదే? ముఱ్ఱగమ్ముల మోహనాగర

మున ముంఁదగిన ముద్దుగుమ్మయే! ఆడుకూపుచున్న గడ్డి
బొమ్మ నెంటిపాటునఁ జూచినఁ దుదకు మగపుట్టువుఁ బుట్టిన
కొండముచ్చనకైన నొడలు జలదరించునే? పండ్లు బయటఁ
బడునే? పట్టరాని యావేశము ప్రభవించునే? అట్టిచోఁగిట్టి
వన్నెలాడిపై—నింద్రునైన నుపేంద్రునైన వలపింపఁదగినయిట్టి
చిన్నలాడిపై—నీ రసికాశ్రేయసునకు— నీ పురుషసింహము
నకు—నిష్ఠములేకపోయినదా? అహహహహహ. ఈసంగతి నీ
కెవ్వరు వక్కాణించిరి? తన్ను నపుంసక గ్రామణియని—చేత
వాత గానిచెడిపోతని—నలుపురు నవ్వకురని—వెక్కిరింతు
రని—యా మహానుభావుడే తనరసికత్వముఁ జాటుకొన్నాఁడు
కాఁబోలునేమి? హీహీహీ.

పలా—ఆతని కామెపై నిష్ఠము లేకుండుట విచారవేళనే వెల్లడించి
నాఁడు! నీప్రమాత్రము చూడలేదా?

చండి—చూచితిని. తన బాడారము బయటఁబడునని భయముననే
కాఁబోలుఁ బాప మానాఁడు పరుగులాడి నాఁడు! రసికశిఖా
మణి! పురుష శార్దూలుఁడు!

పలా—సరికాని, పవ్వళిపులిడారులోని పరమరహస్యము బయటి
కెల్లువచ్చినది?

చండి—అటుకపై నెలుక చచ్చిన నిల్లంతయుఁ గంపుప్రాకదా?

పలా—ఊరంతట నప్పుడే యివ్వార్త ప్రాకినదా?

చండి—నేడుగాకున్న తేటైన మానునా?

పలా—నేడే నీకెల్లు తెలిసినది?

చండి—తులసిచెలికత్తె మాలతి మామేనత్తకూతురే గదా? అది
చెప్పఁగ వింటిని.

పలా—దానితోఁ దులసిదేవి చెప్పినది కాఁబోలు?

చండి—ఆ యెడ్డెపిల్ల కంత తెలివియా? ఆమాతృపుఁ దెలివితేటలున్నఁ గడచిన రెండురాత్రులు బుడవలె భర్తపడుకొనియుండ మట్టి దిమ్మవలె దానూరక చూచుచుండవలసిన యగత్యమేమి? పక్కపైనుండి యట్టె కిందకు లాగి యసలుబండ్లార మేమో తెలిసికొని వాని పైబటారము లోనిలొటారము వీధివీధుల“దండోరా” వేయింపకపోయినదా? గుఱకలేగాని గుసగుసలు విన రాకపోవుటచే నిన్నటిరేయి గడుసుముండ మాలతి మెల్లఁగఁ బడుకటింటిలెలుపున కొకరంభము నేర్పఱచి యుండుండి యీ వింత గనిపెట్టినదట! ఇట్టివిషయములలో స్త్రీలకు శ్రద్ధ యెక్కువ—చెప్పమఱచితిని. నేటియుదయమునఁ గాలనేమి యొక్కడకోపోవుచు “అమ్మా! నీనాథుఁడు నిన్ను దయతోఁ జూచుచుండఁగదా” యని యశుగ గంగిరెద్దువలె దలయాడించి నదట!

పలా—సిగ్గువలనఁ జెప్పలేదేమో?

చండి—పోనీ! సిగ్గువలన దాఁజెప్పఁజాలకున్నచో మా ననమాలతి తెలుప నుద్దేశించుచుండ వలదని వార్ధిించినదట. ఎంతవెట్టితనమో చూడుము!

పలా—పాపము! తండ్రికిఁ దెలిసినఁ దనవల్లభునిపై సతఁడలుగునని చెప్పవలదనఁగాఁబోయి? ఆహా! ఎంత పతిభక్తి!

చండి—దాని పతిభక్తికి నీపాగడ్డకు సరిపోయినది. మగని నేరములు గోరుతలు గొండుతలుచేసి తండ్రితోఁజెప్పి, రెండవతూరిఁ దన్ను దిరస్కరింపకుండ బుద్ధివచ్చునట్లు చెప్పదెబ్బలు గొట్టించి తనకుఁ బరమవిధేయునిగఁ జేసికొనవలయుఁగాని—ఉన్నతప్పు గప్పిపెట్టి మిశుకుట యిదేమిపాతివ్రత్యము? ఊ పోనీ. దాని పాతివ్రత్యము—అది—మంటఁగలయనీ మనకొడుల కా గొడవ! మనతండిగొడవఁ జూచుకొందము.

పలా—మొన్న నుద్వాహమును నిన్న బట్టాభిషేకము నగుటచే దేర
తిండి దింటిమి. నేడు—

చండి—ఇందున్న నుపవాసమే! తిరిగి మన యరణ్యమునకే పోదము
పద—అక్కడనున్న నేవేళకైన నొకనక్కపిల్ల దొరకకపోదు.

పలా—ఓసీ! తిరిగి యక్కడకుఁ బోవుటకంటె—

చండి—సీయిష్టము. తెచ్చిపెట్టువాడవు నీవు—తిరుదానను నేను—
బ్రతుకుఁ దెరువున కిందే యుపాయమున్న నాలోచింపుము.

పలా—ఓసీ! జలంధరుఁడు పెరిచోటులనున్న రక్కసులఁ బిలిచికొని
వచ్చుటకుఁ గొండఱ సేవకులకు వేతనములిచ్చి నియమించు
చున్నాడట. అట్టి యుద్యోగము నా కేదైనలభించిన నీసంవత్స
రమువఱకుఁ బొట్టఁ గడుపుకొనవచ్చును—పిమ్మట జలం
ధరుఁడు దండు వెడలిన—

చండి—నీ కాపిచ్చియాహ యింకను వదలలేదు—పడుకటింటిలో
భార్యకుఁబ్రత్యుత్తరముఁ జెప్పఁజాలని పరమనిర్భాగ్యుఁడు భండ
నమునఁ బగఱగండడంచునా? అతడు నరకిన పీఠంబులు గుట్ట
లుపడినవి! తినలేక నీపొట్ట పగిలిపోయినది! సరిపోయినది!
ఆ యాశ పెట్టుకొనకుము.

పలా—ఉద్యోగమునకైనఁ బ్రయత్నింతునా?

చండి—మంచిది. కాని మొదట నాతిండికిఁ బ్రయత్నింపుము.

(నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

తు నీ య రం గ ము
ప్రదేశము—మదిరము.
[ప్రదేశము—జలంధరుఁడు.]

జలం—

నీ. పాక శాసను నొంది ♦ పరిభవింపఁగనైతి
గాఢరాజును గాల ♦ రాయనైతి
బలలాశిమై తిత్తి ♦ నెలిమింపఁగానైతి
బన్న గాభరణుని ♦ దన్ననైతి
గాలునిపాలికి ♦ గాలుడగానైతి
బవనుని నాసిక ♦ బఱకనైతి
బాశిమీసంబుల ♦ బట్టి యాడ్వగనైతి
ననలుని కానరం ♦ బడఁపనైతి

గీ. మీఱి యష్టదిక్కుల నాకృతి ♦ మింపనైతి
వేల్పుఁగ న్నలఁ గాఱియ ♦ వెట్టనైతి
విబుధమానుల గిడ్డాలు ♦ వెఱుక నైతి
ననుగణముల దాఁగిద్రవ్య ♦ మణిపనైతి.

ఆచార్య! ఆచార్య! ఎంతపని జేసితివి? ఘోరాహవ భూముల వీరవైరి
వారంబుల జేతుల కసిదీఱు జించిచొచ్చి నువ్విభూతు నన్ను గృహ
మునఁ బడవైచి గోళుగిల్లుకొనుటకన్నఁ బనిలేని పరమనిర్భాగ్యుని
గావించితివే? తివిష్టపరాజ్యలక్ష్మిని జేపట్టఁ దలంచు నాకొక పెద్ద
మృదు దొంగయెద్దునకు గుదెవలె నుటగట్టి యింట గూలవైచితివే !

ఆహా ! ఆ పెద్దమ్మ దలంచుకొనినప్పుడెల్ల నాయుల్లంబునఁ
జెప్పరానిభయ ముప్పతిల్లుచున్నది. ఆ పూదండ కోనబడుటకుఁ గారణ
మేమైయుండును? ఆ కన్నెం జెట్టపట్టుటవలన నీయదృష్ట మిట్లుజాఱునున్న
దని దైవ మీవిధముగ నెఱింగించె గాఢాళు? కటకటా ! నాకా

దయ్యము వలదని యెంతవేడినను దండి వివడయ్యె. గురుఁ డాగ్రహించె. ఆగ్రహించి యతఁడు శపించినను సరియే, నాకా కన్నె వలదని నిశ్చయించుకొని నిర్భీతిగ వెడలిపోవుచుండ నా నారదుం డెక్కడనుండియోవచ్చి “అతఁడు శాపము వెట్టిన నీ కథోగతిసంభవించు”నని పిటికి మందుఁబోసి నన్నంగీకరింపఁజేసె. భయ మొదకుమని వారేమో యుపదేశించిరి గాని నాకుఁ గలిగిన సందియముమాత్రము మాన్ప నేరరైరి. ఏమైన నేమి? వీరందఱ తేకమై నాయభీష్టము నడుగంటించి తమయీప్సితము నెఱవేర్చుకొనిరి. ఆ! యేమి? వీరియీప్సితమప్పుడే నెఱవేఱెనా? దీనితో నేను గాఁపుర మేడ్వలయుననియు నీపిశాచిని సుఖపెట్టవలయుననియుఁ గదా వీరి యభీష్టితము. నాప్రయత్నమున కడ్డునచ్చి, నామనోరథమును నాశనమొనర్చి, నాకింతవంతఁగూర్చి, నాయాగ్రహమునకు భాజనమైన ఆగుర్మార్గురాలిని—ఆకామిని భూతమును—ఆస్త్రీరూప బ్రహ్మరాక్షసిని సుఖపెట్టుదునా—మట్టువెట్టెదఁగాక—పాపము! దీని నే నాదరించునంటిననియే వీరి యుద్దేశము! కావుననే భార్గవుఁడు దన ప్రయశిష్యునిఁ గాలనేమిని వెంటనిడికొని నిర్విచారముగఁ దన యాశ్రమమున కరిగినాఁడు—ఇప్పు డీ కాలతను జంపినమాత్రే నా కడ్డునచ్చువారెవరు? నా తండ్రియా! ఊ—అతఁడేమి చేయఁగలఁడు? ఈవార్త దెలిసిన కాలనేమివలన నాకుఁ గలుగఁబోవు మహోపద్రవమును లేదు. కాని శాపాయుధుడగు నాదైత్యగురుఁ డూరకుండునా? ఔరా! విధిమహిమ.

క. త్రోవకునకుం గాని సహ

సాక్షికునకుం గాని యెడఁద * నడలఁ డెవండా

యక్షీణధైర్యుఁ డియే

కాటునకుం గొంకవలసెఁ * గా ? యకటకటా !

అయిన నింక నీ పీడ వదలించుకొనట కుపాయమేమి ? ఎక్కడైతైన

బంపుదునా ? అట్లానర్చుటమాత్రము కావ్యనకుఁ గోపకారణము గాదా ? ఇసీ ! అన్నింటిని జంకవలయునా ? ఇంట నుంచుకొని దీని నిట్లాల్లకున్నమాత్రా మాతఁడాగ్రహింపఁగూడదా ? ఆగ్రహించునని యదరి దీనితోఁ గాఁపురము వెలుగఁబెట్టనా ? ఏమైనఁ గానిమ్ము. దీనిఁ ద్యజించినందుల కతఁడు కినిసిన మన్నింపుమని పార్థింఁచెద. అప్పు టికిని గోపము మానక శపించినఁ దలవార్తయని యనుభవించెద. అంతియే గాని యీమూరి పాడుమొగముఁ జూడఁజాల. నేడే దీని బలిపురంబునకుఁ బంపెద. (ప్రవేశము—తులసీదేవి—తులసింజూచి మొగముఁ జిట్టించి మరియొక ప్రక్కకుఁ దిరుగు చున్నాఁడు)

తుల—(స్వ) ఆహా! దైవమా! నేడైన నాప్రాణవల్లభునకు నాయెడ ననుగ్రహము వొడమునని తోఁపదు. ఇమ్మహాత్మునకు నాపై నింతకోప మొదలుకో ?

మ. బామ లల్కూ ముడివెట్టి నన్నుఁ గనఁడే ! భూపాలరత్నంబు గారము రవ్వంతయుఁజూపఁడే! కృపమెయిన్ శ్రమ్యంచు భాషింపఁడే! యమలోదారుఁడు నాదెసం గరుణ వో! వాడం గతంబేదో ? యేదో మదీయంబగు దోసమే నెఱుంగఁ జేతొవీధి నోదైవమా !

చ. లలనలు సారెసారెకు జలంధరదానవ చక్రవర్తికి

దులసియే దార కాదగిన ! తోయజలోచనయంచు బల్కు పంజులవిని యెంతయున్ మదిని ! గోరిక లీరికలెత్త నుబ్బుదున్ గల నయినన్ విభుండు ననుఁ ! గైకొనఁడంచుఁ దలఁప నీగతికి.

గీ. చెలువ నుందరి గాదంచుఁ ! దలఁచెనేమొ ?

చేసియుంటిన్ యేదైనఁ ! జెనఁటిచెయిది

కాక పూర్వకర్మఫలంబొ ! లేకయున్న

నీకృపానిధి నన్నేల ! చేకొనండు.

కడచిన రెండవము లిటులే గడచెదా ? ఎంతకుఁ బలుకరింపక

పోవుటచే నింత కండకావరమేమని యాగ్రహించె నేమొ ? ఏమైనఁ గానిమ్ము ! కారణమడిగి తెలిసికొని మనోహరుని పాదములంబడి మన్నింపవేడికొనడఁగాక ! (చేతున్న బుగరుపల్లెర మొకచో నిడి పూదండఁ గైకొని జలంధరుని గళమునవైచి) ఆర్యపుత్రా ! నమస్కారము.

జలం.—(పూసరముద్రేంపి నేలఁగొట్టి) ఏమిది ! పూలదండయా ? కాలసర్పమా ?

(అనుబంధము. 3)

తుల.—(స్వ) హా ! హా !

గీ. ప్రసవమూల్యమునే గాదు ♦ ప్రాణవిభుఁడు
మన్మనోరథమునుగూడ ♦ మహిని గొట్టె
బుష్పదామము దునుకలై ♦ పోయెఁగాని
కటకటా ! వీలిపోదె ? యిక్కటికి మనము.

జలం.—(స్వ) ఔరా ! కడచిన రెండురాత్రులు దలయెత్తక పెదవిఁ గదల్చక నంగనాచివలె మిన్నక నిలచియుండుటంజేసి యిది యెంత ముద్దరాలో యనుకొంటి. నేను పుష్పహారములు వేయుచున్నది—నమస్కారములు సేయుచున్నది—ఇంకెట్టి మమకారములు చూపనున్నదో ? ఎంతకుఁ దెగింపనున్నదో ?

తుల.—(స్వ) నేను పొరఁబడుచుంటినేమొ ? ఉన్నటులుండి యాకస్మికముగఁ బూసరము గళమున వేయుటంజేసి ప్రాణేశ్వరుఁడు భ్రమించెనేమొ ? పలుకరించిచూచెద. (ప్ర) ప్రాణనాథా ! మీపాదదాసి మీయాజ్ఞకు వేచియున్నది.

జలం.—(స్వ) నీ చావునకు నేను వేచియుంటిని.

తుల.—ఆర్యపుత్రా ! పలుకరేమి ? ఆజ్ఞయొసంగఁగూ.

ఉ. గంధ ముందనో యటుతః; † గప్రపుబల్కుల కమ్మదాపులన్
 జందెను వీడియం బిడనా; † చేలచెఱంగున స్వేదబిందువుల్
 డిందఁగ నీవనో ? లలిత † లీల మదలమునందు జేర్చి నీ
 సుందర పాదపద్మములఁ † జొక్కపుథక్తిని బట్టుదాననో.

జలం—చూకేమియు నక్కఱలేదు.

తుల—(స్వ) ఇంకేదిదారి ? (ప్ర) హృదయేశ్వరా! మిగుల నలసియు
 న్నటులున్నారు. శ్రీమమడంచుటకు సంగీతము దివ్యోష్ణధము.
 వీణెఁగొని యొకింత పాడుమనా ?

జలం—అవసరములేదు. (స్వ) మాకుఁ గావలసినది సంగీతముగాదు.
 సంగరము! నీవు పాడుటగాదు. పాడెవై నెక్కుట !

తుల—ఆర్యపుత్రా! దేవరకు నాపై ననుగ్రహము దప్పినట్లు తోచు
 చున్నది.

జలం—మొదటనున్న గదా తప్పుటకు ?

తుల—మహాప్రభూ ! మీ సేవకురాలిపై మీ కీ కోపమెందులకు ?

జలం—ఇష్టములేక—

తుల—ఏమి ? మహాప్రభూ ! నేను వికృతాకారనా !

జలం—అమాట నేనంటినా ? నిపు రంభవేయగుదువు—కాని నీపై
 నా కిచ్చలేదు—పలుమాటలేల? ఇటువినుము నాయుదైశమును.

ఆ. వె. ఘోరికిల్బిషములఁ † గూర్చు చవితిచంద
 మామఁజూతు నీదు † మోముఁజూడ
 భయదలీలనేర్చు † ప్రళయపావకక్షిఁ
 గాగిలింతు నంటఁ † గలికి ! నిన్ను.

గీ. పృథులహాలాహలంబు దా † వెదను నీడు
 మోవి తేనియఁ గలనైన † ముట్ట మృతిని

నాదరించెద బాల ! ని • న్నాదరింప

నింత నిజము వాగ్వివాద • మింక నేల.

తుల—(వడఁతుచు) మహాప్రభా! ఎరుల కి పంతము? నే నేమి యప
రాధ మొనర్చితిని ?

జలం—మహాపరాధము—

తుల—హా ! మహాపరాధమా ! నాథా ! అదియేమి ?

జలం—న న్నడిగెదవేమి ?

హ. పరిణయ వేళ లోకులును • బాధుచమృదులు మిత్రబృందము
గురుజనులు గనుంగొనఁగ • గొంకక కొవ్వరిదండు గండకా
వరమున నామకంఠమున • వైవక భూమి గొట్టినట్టి నీ
మరితపుఁ జెయిమున్ మఱచితి? ననుఁ బ్రశ్న మొనర్తు మర్హత!

తులసి—హా! హా! నాథా! ఇదియే నా మహాపరాధము?

జలం—ఆ! ఇదియుఁగాదా మహాపరాధము ? పూసరమును నేలఁ
గొట్టితిఁగాని నీశరమును నేలఁగొట్టలేదుగదాయని యనుచుం
టివా? అంతపనిఁ గావింపలేదు. కొంతవఱకు మేలే యని నన్ను
సంతసిపు మనుచుంటివా? ఈ తిరస్కృతి చాలవా? ఈ మవ
మానము చాలదా ?

తులసి—(స్వ) హరిహరీ! యెట్టిమాటలు వినుచుంటిని—(ప్ర)నాథా!
నాథా ! పాపపుఁజ్జవలనఁ బ్రసూనదామము మీకంతమున
నిడబోయి నేల విశచితిఁ గాని—

జలం—ఎంతలజ్ఞావతివి ? నాఁడు కుసుమమాలిక నాయకుల నలంక
రింప సిగ్గుపడిన ముగ్ధుల నేడు చేతులెత్తికొని నన్నుఁ గాఁగిలిం
చుకొనుటకు సిద్ధపడుచుంటివే? నాటిలజ్ఞ నేడు తెక్కలుగట్టు
కొని టివ్వున నెగిరిపోయినదికాఁబోలు? (స్వ) ఏమో యడుగు

చుటినిగాని యిందు దీని నడుగవలసినదిగాని నే నెఱుంగవలసి నదిగాని లేదు.

అ. వె. పరులు చూచువేళఁ ♦ దరుణి హరిణివోలె

మిగులభీతివోడ ♦ మెలఁగుచుందు

ఒంటిపాటఁ గలువ ♦ కంటి బెఱ్ఱులివోలె

బ్రాణనాథు మీఁదఁ ♦ బడును గాదె ?

తుల—ప్రాణేశ్వరా ! స్త్రీలకు సిగ్గు నై జముగాదా ? అందు నందఱి మ్రొల లజ్జించుట—

జలం—అంత లజ్జింపవలసిన యావశ్యకమేమి? దానవసార్వభౌముడగు దంభునకుఁ గోడల వనిపించుకొనుట నీ కవమానకరముగఁ దోచెనా? తపఃప్రభావమున నజాచ్యుతేశ్వరుల మెప్పించి భూ ర్భువస్స్వత్రయంబున కాధిపత్యమువహింప వరమ్ములఁగొన్న జలంధరుఁ డిల్లాలవగుట నీకుఁ దలవంపులుగఁ దోచెనా ?

తులసి—అయ్యపుత్రా ! నాకంత యహంభావమా ? మీ పాదసేవ సేయుటకన్న మహాభాగ్యము మఱియొకటి లేదని పిన్ననాటి నుండియు నమ్ముకొనియున్న నే నిప్పు డిట్లు దలంతునా ? వివా హకాలమున వరుని స్పృశించుటకు వధువు సిగ్గుపడుట తనకు శారవహనియనియూ ? ఓ దయామయా ! మీరెఱుంగని దే మున్నది? అట్టి లజ్జవలనఁ బుష్పమాల నేల విడిచితిగాని నాదై వమును, నాసర్వస్వమును, మిమ్ముఁ దిరస్కరింపవలెననికాదు! అహంకృతివలనఁగాదు! కాదు! నాథా! ముమ్మాటికినిగాదు ! మీ చరణములాన—(పాదము లంటఁబోవును.)

జలం—చీ! చీ! యవిధేయురాలా ! దూరముగ నుండుము.

తుల—ప్రాణేశ్వరా! ప్రాణేశ్వరా! నిరపరాధనకు నాపై నింత నిర్దా ష్ట్యామా! ఇంత శాత్రువమా ?

(అనుబంధము. 4)

జలం—(స్వ) దీనితో నాకుఁగలిగిన సంజేహముఁగూర్చి ప్రసంగింప నేల?
దీనివలన నది తీఱఁగలదా? ఒక వేళఁ దీఱుఁగాక. ఈపిశాచి
కతమునఁగదా యొక సంవత్సరమువఱకు నే నింటఁబడియుండ
వలసినయవస్థ సంభవించెను! దాని నెట్లుమఱతు? దీని నెట్లుఁగి
గ్రహింతు? వృథా కాలయాపన మొందులకు? దీనితో నీమా
త్రము మాటాడుటకే నా కెంతయు నేహ్యముగనున్నది. త్వరలో
నీసత్తిని సాగఁదోలవలయును.

తుల— ఓకరుణామయా! మాటాడరేమి? నన్ను మన్నింపరా?

జలం—నీ పపరాధమే యొనర్పలేదని వాదించుచుంటివి. ఇక నిన్ను
మన్నింపవలసిన యావశ్యకమేమి?

తుల—(స్వ) ఆహ! ఆర్యపుత్రుఁడు నా యొనర్చిన దపరాధమేయని
తలంచుచున్నాఁడు. నిశ్చయమే! ఏకారణమున జరిగినదైన
నిది యపరాధమేకాదా? నాయపరాధము మెప్పుకొనినఁ బ్రా
ణేశ్వరుఁడు మన్నింప నెంచి యిట్లనుచున్నాఁడుగాఁబోలు! (ప్ర
కాశముగ) ప్రాణనాథా! అపరాధమే యొనర్చితిని. తుమిం
పుఁడు.

జలం—అపరాధమునకుఁ దగిన శిక్ష విధింపుమనక తుమింపుమనెద
వేమి?

తుల—(స్వ) కటకటా! యేమి నాయడియాస! నాదైవమున కిప్పటి
కిని నాపై జాలివొడముటలేదు.

జలం—ఏమి మాటాడవు?

తులసి—నాథా! నేనుమాటాడవలసిన దేమున్నది? మీదయయెల్లున్న
నట్లు గావింపుఁడు.

జలం—అయిన నిదిగో వినుము. నీవు నన్నుఁ దిరస్కరించితివి—

తుల—ఓ కరుణానిధీ! తిరిగి యిదియేమి? తిరస్కరించితి ననుచుంటిరే?

కాదని విన్నవించుకొంటినే. మీచరణములంటి బాససేసెన నంటినే? ఇంకను నమ్మకము గలుగదయ్యెనా?

జలం—చెప్పడలచినది తుదవఱకు జెప్పనీయవా? మొరట నామాట జెప్పుము.

తులసి—ప్రాణేశ్వరా! సెలవిము.

జలం—(స్వ) సెలవిచ్చుటకేగాదా మా యాలోచన? (హ) ఆకర్ణి పుము.

ఉ. నన్ను దిరస్కరించితివి * నల్వరు జూచి హసింప, నాయెక
మన్ననయు భయము నొక * మాత్రములేక వినాహపుడఱి
గన్నియవెట శిక్షయిడి * గాతీయవెట్టగరాను గాన నే
నిన్ను ద్యజించితిన్ నెలత! * నీకడె దండనగా విధించితి.

తుల—హాహా! (మూర్ఛిల్లుచున్నది.)

జలం—(స్వ) ఇంక నాలస్యమొనలకు? (హ) ఓరీ! సేరకా!

[నేపథ్యమున]

దేవా! యేమియాజ్ఞ?

జలం—బలిపురమునకు చులసి పోనలసియున్నది. రథము నాదుత్త
మొనర్ప మాయాజ్ఞయని సారథి తెలిసిగొపుము.

[నేపథ్యమున]

చిత్తము.

తులసి—(లేచి) హృదయేశ్వరా! హృదయేశ్వరా! ఇదేమి
మన్దాయము? ఇదియేమి శిక్ష? ఇదియేమి కార్యము?

ఉ. అక్కట! యితశిక్షనిడ * నంతటిరప్పు మొనర్చియుంటినే?

యక్కటికమ్ము జూపవె శృ * పాకర! మీపదసేవ లేనిదో

నక్కరణి! దనంబులు గగ్గిరి మింతు ? మిముంబెడఁబాసి దిక్కులే
కక్కటినాచు నేపగిది ? నీయొడలన్ భరియింతుఁ బ్రాణముల్ ?
జలం—తరుణీ ! తప్పు నెఱుంగ ననుచుంటివి ? పతియాజ్ఞ కెదురాడు
టయుఁ దప్పుగాదా ?

తుల—ప్రాణేశ్వరా! నిశ్చయమే! మీయాన కెదురాడరాదు. నా
ప్రాప్తియని యనుభవింపవలసినదే. అనుభవించుచు అనుభవిం
తును ముచ్చాటికి నింతకన్నగతిన—అయ్యో! ఇంతకన్నగతిన
శిక్ష యింకేమున్నది ? ఎట్టిశిక్షవిధించినను నోరుమూసికొని
నొసలు గొట్టుకొని యనుభవించుచు. కాని—ఓకృపాభూ! ఇట్టి
శిక్షయేవిధింప వలయుననియేమి? ఇంకేకట్టిఁడిదండన వెట్టరాదు?
సీ. 'ప్రాణేశ ! యీపాటి ? ప్రామాదికమునకు

న్యాయంబె యిట్టి దం ? డన విధింప ?

ఏవేళ నీపాద ? సేవకు దూరమై

పుడమిఁ గాలంబెట్లు ? గడపుదాన ?

అక్కట ! నేనంత ? వెక్క సమైన న

న్నేయబ్ధినైన దో ? యింపరాదె ?

గిరిశృంగముననుండి ? క్రిందికిఁ దొరలింప

రాదె ? యగ్గినినెట్లు ? రాదె ? నాదు

గీ. గొంతుఁ గొఱకొఱఁ గత్తివో ? గోయరాదె ?

యురక విస మొసంగఁగరాదె ? ? యురినినైన

బెట్టఁగారాదె ? యీపాడు ? కట్టె నెట్లు

చెరలఁజేసి భూభరమును ? దీర్పరాదె ?

జలం—(స్వ) నిన్నంతపని గావింపవలసినదే—కాని నీపాలిటిభగవం
తుఁడు—నాపాలిటి శనిగాఁడు—గురుబుప్రక డడ్డమువచ్చి
నాఁడు. (ప) కామిగీ! నీ పంగన వగుటచేఁ గరుణించి యింకే

శిశు విధింపనైతి నని తొలుతనే చెప్పితినిగాదా ? తిరిగి—

తుల—నాథా ! నాథా ! కరుణించి యీశిశు విధించితి ననుచుంటిరి.
మహాత్మా! ఇది కరుణించుట గాదు. వధించుట—వధించినను
గొంత మేలే— దహించుట— ఒక్కసారిగాదు— బ్రదికి
యున్నంతకాలము వియోగానలమున దహించుట. ఓకృపానిధీ!
నే నీశిశు భరింపజాలను. మిమ్ము విడిచి మనజాలను. నన్ను
క్షమింపుడు. అనుగ్రహింపుడు. రక్షింపుడు. (పాదములఁ బడఁ
బోయి జలంధరుడు తొలఁగినిలువఁ గ్రిందఁబడుచున్నది.)

జలం—

మ. పడఁతే! యేటికి మాటి కివ్వధమునన్ + బ్రార్థింతు?—నీమీఁదఁ బో
ముడి యేమాత్రములేదు నాచుహృదయాంభోజంబునన్—జాలు నీ
యడియాసన్ దృఙ్ఘింపు, దారగనె గా + దంగీకరింపన్ నినున్
గడకున్ బాదము లొత్తుబానిసెగనైఁపన్, నమ్ము మిమ్మాటలన్.
తుల—హా! హా! హృదయేశ్వరా ! ఏమంటిరి? భార్యగా సంగీకరింపక
పోవుట యటుండ బాసెగానైన సంగీకరింపననియా ? ఎందు
లకునాథా! దీనురాలనగు నాపైనింతకోపము? ఇంతదయాశూ
న్యత! ఇంతకౌర్యము! నాయొనర్చిన యపరాధమెంత! అదియైన
నెఱిగిచేసినదికాదే? దాసిగానైన సంగీకరింపరా? మహాప్రభూ!
మీకుఁగల దాసదాసీజనంబులకు లెక్కలేదే! వారిలో
నేనుక్కడెనై పడియుండి మీసేవసేయుచుఁ గృతార్థురాలను
గఁగూడదా ? ఇందులకైనదగనా ? ఈమాత్రమైన మీకు
నాపైసనుగ్రహము గలుగఁగూడదా ? నాథా ! వలుకరేమి?
ఊరకుంటిరేమి?

జలం— తెలువా! తిరిగి చెప్పుచుంటిని. నీ కా యాసవలదు.

తుల—(దఃఖిముతో) హా! హా! హృదేశ్వరా! ఈ దీనురాలిపై నింత

వైరమొదలకు? మీ దాసిగానైన నన్నుఁ గైకొనఁ దలంపరా?
ఆమాతృమైన నోచకపోయినా? నాథా! నాథా!

సీ॥ ప్రియమార మీతోడ • శయనింపఁ దగకున్న

బానుపు నెత్తుట • కైనఁ దగనె?

ఇంపార మిముఁ గొగి • లింపంగఁ దగకున్న

మేనిచెమ్మట లొత్త • నైనఁ దగనె?

ముదమార మీమోము • ముద్దాడఁ దగకున్న

నద్దంబుఁ జూపుట • కైనఁ దగనె?

అనువార మీమోవి • వానంగఁ దగకున్న

నడుగులు గడుగుట • కైనఁ దగనె ?

గీ. ప్రాణనాథ ! మిమ్ముంగూడి • ప్రమదమార

నవారహంబు సుఖించెను • నంతభాగ్య

మునకుఁ దగకున్న—మీచెప్ప • పనుల మెలగి

యకట ! దినములు పుచ్చుట • కైనఁ దగనె ?

జలం—కాంతా ! యెన్నిసారులు వేడెదవు ? లాభము లేదు.

తుల—హా! హృదయేశ్వరా ! లాభములేదా ? అయిన నీశరీరమునఁ

ప్రాణము లుండినమాత్రే మేమిలాభము ? ఎందులకుఁ బనికి

రాని యీకట్ట యుండినమాత్రే మేమిలాభము ?

జలం—(స్వ) అగ్నిలో వేయుటకు. (ప్ర) మఱియొకమాట. నీ పినాడు

బలిపురంబునకుఁ బోవలయును.

తుల—ప్రాణనాథ! అదియేమి? బలిపురంబునకుఁబోవుట యందులకు?

జలం—సీ విరిక నుండవలసిన దక్కడనే!

తుల—హా! హా !

గీ. ప్రాణనాథ ! నీకొగిట • బ్రత్యహంబు

సెప్పు భాగ్యంబునకుఁ బోల • కున్న, దాప

కీనచరణసన్నిధి నుంటుంటే నైన నకట !

పనికిరాదొక్కో నాదు పాట వంపుఁ దనువు?

మహాపాప! మీ యంతఃపురమున నుండనిచ్చుటకు మీ మన సాపేక్షను నన్నీ పురంబుననే యొందైన నుంచుడు. మీ పాదధూళిచే ననవరతముఁ బవిత్రమగు నీనగరమునఁ గాలముఁగడపుకొనుచుఁ గృతార్థ నయ్యెద. ఈవరమైన ననుగ్రహింపుడు.

జలం—(స్వ) సత్తిని బాలిమేరదాటువలయు సాగఁదోలవలయును గాదా? (ప్ర) వీలు లేదు నేడే నీవు పర్యాణము.

తుల—హ! దైవమా! ఎంతహతభాగ్యురాలను. (మూర్ఛిల్లుచున్నది)

జలం—ఇక నీవీడ వదలినట్లే! కాని నేనింటఁబడియుండవలసిన దాదా గృహముమాత్ర మింతలో వదలునట్లు లేదు. ఆ శుక్రాచార్యుఁడు దీనిని ద్యజించినందులకైన నొకవేళ క్షమించిన క్షమించునేమో గాని సంవత్సరమువఱ కిట్లువిడువవలదను తనయాజ్ఞఁ దిరస్కరించి మాత్ర మింతయు నైరింపడు. కాన నెసలుగొట్టుకొనుచు నేడ్చుచుండవలసినదేగాని మఱియొకయుపాయము గానరాదు. ఆహ! వీరాభిమానవిజృంభితుండగు నీజలంధరుం డొకసంవత్సరము గడచువరకు నిట్లు చేతులునలిపికొంచు గృహమునఁ గుఱుచుండ వలసినదే? ఆ నీచాత్ముఁ డిందుఁ డంతవఱకుఁ జింత మణిసింహాసనమున నిట్లు గులుకుచుండవలసినదే? దీనులగు దివిజమైరు లందఱఁ దినఁ గూడును గట్ట బుట్టమునులేక యిట్లు తపింపవలసినదే - ఐశ్వర్యమదాంధులగు బృందారకు లంతదనుక నిట్లు విడిసివిడిసి పడవలసినదే? హ! యెట్టిపార్థివము తటస్థి చినది?

నీ. నింగి పోయ్యలనేయింటికిని సన్నానినద మా

కర్ణించు దిన వెళ్లుంటి గలుగునొక్కో?

యొడలు గగురుపాటుఁ • గడిమి సంగరభూమి

నిలిచెను దిన మెత్తు • గలుగునుక్కొక్క?

వేల్పులగుండియల్ • వీల సింహారవంబు

గావించు దిన మెత్తు • గలుగునుక్కొక్క?

కసిదీట నసిధార • నసుగవైదుల శిర

మ్ముల జెగు దిన మెత్తు • గలుగునుక్కొక్క?

గీ. సురచయంబు నెసృక్పరం • వరలయందు

ములిగి తేలెను దిన మెత్తు • గలుగునుక్కొక్క?

వృత్తివైరిపదమ్ము బ • రిగిహించి

ఘనతః గాంచు దినం బెత్తు • గలుగునుక్కొక్క?

(నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

(అనుబంధము 5.)

తులసి—(లేచి) పాణినాథా! పాణినాథా! (అటు నిటు జూచి)

అయ్యో! నాజీవితేశ్వరుఁ డేడి? నాప్రభుఁ డేడి? నాభగవంతుఁ డేడి? హా! హా! మనోహరా! మీసేవకురాలి నప్పుడే విడచి యొడేగితివి? నాగతి తుద కేమిచెప్పితివి? త్యజించుటయే? హా! ఇందైన నుండనీయక వెడల నడుపుటయే?—

హా! దైవమా! నే నెంత నిర్భాగ్యునైతి? ఇంతనాటాగోల నావలచిన మనోవల్లభుఁడు నాపూర్వపుణ్యంబునం జేసి లభించెగదా యని యెంతయు సంతసించుచుంటినే! ననుభోటి యదృష్టవంతురా లీభూమండలమున మతియొకతె యూడఁబోదని యుప్పొంగుచుంటినే! ఎంతలో నాయాస యడియాస యయ్యె—ఇప్పుట్టున నాకన్న నీయంతఃపురముననుండు కడపటి దాసియు మిగుల నదృష్టవంతురాలయ్యెనే? కడకు నిష్కరంబున

నివసించు పశు పక్షి క్రిమి కీటాదుల పాటియైన నోచకపోయి
తినే? నాథా! నాథా! నాయెడ నెంతనిర్దయ వహించితివి?
ఎంతటి పగఁ బూనితివి?

[నేపథ్యమున.]

అమ్మా! మిమ్ము బలిపురంబునకుఁ గొనిపోవుటకు రథముతో
సారథి నచ్చి కాచియున్నాఁడు.

తుల—హా! హా! ఇంతకన్న యమసదనమునకుఁ గొనిపోవుటకు
యమభటుఁడు వచ్చెనన్న నెంతయు సంతసించియుండునే?—
ఓమృత్యుదేవతా! ఎందుంటివి? ఈ దీనురాలిపై నీకైన నను
గ్రహము గలుగుటలేదా?

ఆ. వె. ఎటులా యేదో దోస + మే నునర్చుటఁ జేసి

ప్రాణవిభుఁడు ననుఁది + రస్కరించె

ఎట్టిదాసఁగు నల్ప + నే నీకు మృత్యువా!

యీవయైన నను గ్ర + హింపరాదె?

అయ్యో! మరణము మాత్రము నావంటి విర్భాగ్యురాలి
కిని దనంతట దా వచ్చునా? నేనై యేల చావరాదు? నాప
ధునకింతయుఁ బనికిరాని యీయపవిత్రపుదేహము వీరినఁజూత్ర
కేల యర్పింపరాదు? అయ్యో! ఇం దగ్ని యెట్లువచ్చు?
ఇంత విసమైనలేదే?—కర వాలమైనఁ గనిపిపదే?—త్రాడైన
లభింపదే? ఆ! లేదా నాకేళపాశము? దీనితో నురిబెట్టు
కొనదను—నా హృదయేశ్వరుని విడిచి దిగదినముఁ గృశించి
బలిపురంబునఁ జచ్చుటకంటె నేడిందే ప్రాణముల విడచుట
మేలుగాదా? అక్కటా! దీని నిష్కళంకచరిత్రఁ దగు నా
మనోనాధునకు నపయశము రాదా? నా ప్రాణేశ్వరునిపైఁ
దండిగ్రాకిని గురుపాదులవారికిని గోపము రాదా? ఇది యెట్లు

భరింతు ! అదిగాక భ్రమని యానతిలేక . పాణములఁ బరిత్య
జంచటకు మాత్రము దాసినగు నాకు స్వాతంత్ర్య మెక్కడిది ?
కటకటా ! అయిన నింక నా గతియేమి ?—ఓ మాలదైవమా !
ఎందుంటివి ?

గీ. ఎందులకు నక్కటకురాని ! యీశరీర
మిచ్చి, యెంతకుఁ బగులని ! యిట్టి కటికి
మానసం బిచ్చి, యెంతకు ! మానరాని
యిట్టి యసుపులిచ్చి సృజించి ! తేమి నన్ను ?

[ప)వేశము - దాసి]

దాసి—అమ్మా ! మహారాజుగారు మీరు తొందరగఁ బ్రయాణము
కావలయునని యాజ్ఞాపించుచున్నారు.

తుల—హా !—ఓసీ ! దాసీ ! (స్వ) హా ! దీని నోసీ యనుచుంటిని.
ఇప్పట్లున నీదాసికన్న నాయాధిక్య మేమి ?

దాసి—అమ్మా ! మాటాడరేమి ?

తుల—మహారాజుగారు చెబుచున్నారు ?

దాసి—తల్లీ ! వారు చుండుగ మిమ్ము రథ మెక్కింపవలయు నని
యానతిస్తుచున్నారు.

తుల—అమ్మా ! నిన్ను వేడికొనెదను. నా నాథుని నొకసారి దర్శిం
తును. నా హృదయేశ్వరునిసన్నిధానమునకు నన్నుఁగొనిపోమ్ము.

దాసి—అమ్మా ! మీరు వత్తుమనినను దమచెగటకుఁ దీసికొనిరావల
దని మహారాజుగారు సెలవిచ్చిరి.

తుల—హా ! హా ! హృదయేశ్వరా ! ఇంత దయాశూన్యతయా ?

దాసి—అమ్మా ! లెమ్ము. ఇప్పటికే యాలస్యమైనది.

తుల—నాథా ! నాథా !

ఆ. వె. ప్రాణనాథ ! యశీ • పర్వబుగా, నిన్నుఁ
 జూచు భాగ్యమునకు • నోచనింక
 ఇప్పుడె తనివిదీఱ • నీక్షింతు దర్శనం
 బీవె తుదియభీష్ట • మిదియ చూవె ?

(మూర్ఛిల్లుచున్నది.)

దాసి—అయ్యో ! ఈమె మూర్ఛిల్లినది. (విసరుచున్నది.)

(యవనిక వ్రాలును.)

ఇది ద్వితీయాంకము.

శ్రీరస్తు.

తులనీదేవి.

తృతీయాంకము.

ప్రథమరంగము.

ప్రదేశము - అమరావతి.

[ప్రవేశము - నారదుడు గానమొనర్చుచు.]

నార—(స్వ) దనుజాచార్యుని యజ్ఞవలన జలంధరునికే గాక కలహా
ప్రియుండనగు నాకును నాశాభంగముసంభవించినది. అక్కటా!
ఇక్కడ బగునొకండు నెలలకా పోరోగిరముఁ బొట్టనిండ భుజింపఁ
గలుగుట?

క. అనిమిషులకు నమృతంబును

జనులకు నన్నంబు నామి + షము దైత్యులకున్

నెనరున నెవ్వం డిడు?, నా

ఘనుఁ డొసంగకయున్న నాకుఁ + గలహాశనము?

హఁదాది, వేల్పులవలనఁ దన కేడియైనఁ గీడు గలిగిన నెట్లు
లని జలంధరుడు ప్రశ్నింప నప్పుడు దనయానతి లేకయే చాడి
కెడలవచ్చునని కావ్యుడు వచించెనని వినియెఁటిని గదా?—
ఈభంగి గలుగుటకేడియైన నుచాయ మాలోచింపవలయును.
(యో జనుట నభివర్ణించి) ఆ! ఇది లేగిన యుచాయము!

చ. అలికులనేఁగి రూపమహిఁ జూతినయ్యబును, రాక్షసేంద్రుఁ డా
చెలియ ననుగ్రహింపుక త్యఁ జించుటయు, వచియించి-నెమ్మదిక
వలపు గొనంగఁ జేసి, నతిఁ బట్టుఁ బురందరుఁ బుచ్చి, యివ్విధి
దేలిపి సురారికి, గలనుఁ దెచ్చెద నింతయుఁ జూచి మెచ్చెదన్.

దైవ మిందు నాకుఁ దోడగు గాకఁ ఇంద్రుఁ డిప్పుడు నంద
నోద్యానమున నున్నట్లు తెలిసినది. నే నిందుఁ దడయ నేల?
పోయెద.

(గానమొనర్చుచు నిష్క్రమించుచున్నాఁడు)

ద్వితీయరంగము.

[ప్రదేశము—నందనోద్యానము.

[ప్రవేశము—ఇంద్రుఁడు, నారదుఁడు.]

ఇంద్రు—ముసీంద్రా ! ఆ జలంధరుని వివాహదులం గూర్చి వినియుం
టిని. కాని యాదైత్యునకు హరిహరబ్రహ్మ లొసంగిన వరము
లేమో విననైతి. వానిం దెలుప వేఁడెదను.

నార—(స్వ) ఇతఁడు తులసివిషయము విడచి జలంధరుని సంగతి వినఁ
గోరుచున్నాఁడు. నా యభీప్సితము నెఱవేరకపోవునా యేమి?
కానీ చూచెద. (ప్ర) వాసవా ! ఆతఁడు వాంఛించిన వరపరం
పరలకు లెక్కలేదు.

ఇంద్ర—వాఁడు వేడిన వరంబు లన్నియుఁ ద్రోముార్తు లొసంగిరా ?

నార—ఆ.

ఇంద్ర—అహ ! వాఁడు జగత్త్రియ జయంబును దప్పక కాంక్షించియుం
డును.

నార—ఇంద్రోదవిని గూడను.

ఇంద్ర—(స్వ) అక్కటా ! ఇంతకన్న వివలసిన మాట లేమున్నవి ?

నార—దేవేశ్వరా ! నేడు విచారించుట యెందులకు ? నాడే చంద్ర శేఖరుఁ డిట్లుగునని చెప్ప వినియుంటివి గదా ?

ఇం—మహాత్మా ! నాఁ డింకేవరము లశ్రించినాఁడు.

నార—ఎన్నటికి నెవ్వరిచేతఁ దనకుఁ జాపు గలుగకుండుటకు—

ఇం—ఆ మహానుభావు లావరమునూత్ర మేల యనుగ్రహింపకుం దురు ?

నార—నిశ్చయము.

ఇం—నిశ్చయమా ? ముసీందా ! ఆవరముగూడ నొసంగిరా ?

నార—ఆ ! ఒసంగినట్లే !

ఇం—అనఁగ ?

నార—ఒక శంఖ మిచ్చిరి. దానిం దల ధరించియున్నంతవఱకు నెవ్వరి చేత మరణము రాదని వచించిరి.

ఇం—(స్వ) ఇది కీడులో నెకింత మేలు. (ప్ర) మునిచందా ! కడ కొకింతయాశ జనించు సంగతిఁ జెప్పితిరి. ఆ మహనీయుల కృప యున్న నేనాటికైన దాని నెట్లులో గ్రహింపవచ్చును.

నార—నేను నిట్టులే యనుకొంటిని గాని యాతినిమరణమునకు మఱి యొక యడ్డు ఘట్టిలునని శంకించుచుంటిని.

ఇం—దేవా ! అదియేమి ?

నార—ఆ దానవనాథుని సతీతులసి మహాపతివ్రత.

ఇం—మహానుభావా ! మీ పలుకులు వినవిన నాకు మిగుల నచ్చెరు వగుచున్నది.

నార—నీమి ?

ఇం—ఇందనుక సంతయందగతై మల్లోకముల వెదకిన గనఁబడదని వచించితిరి. ఇప్పుడు—

నార—బిడౌజా ! రజ్జలాడవలసిన యావశ్యకము మాకేమి ?

ఇం—(స్వ) నిశ్చయమే కాని యతిశయోక్తు లాడుటన్నది, బ్రీయ మెక్కువ. (ప్ర) దివ్యర్షి చందా! మీ మాటలు విజ్ఞులని నే నంటినా? నా యభిప్రాయ మది గాదు. ఆకాంతకు సౌందర్యము నకుదోడు సద్గుణములుగూడ నభిసంపదకు వింతపడుచుంటిని.

నార—నిర్జరసార్వభౌమా! వేముమాటలేల? ఇటు వినుము—

ఉ. భూరితతివ్రతాత్మమున • బోటులలో ననసూయ మేటియై
 పేరువహించె నింత, కింక • జేరువడుం దులసి వధూటియే!
 వారిజనేత్రలందుఁ జెలు • వంబునఁ జేర్వడ నయ్యహల్య బృం
 దారకనాథ! యింత, కింక • దానవకాంతయై పేరి కెక్కడుక.

ఇంద్రు—(స్వ) అందమున సహల్యతో సాటిచెప్పి గరితతనమ్మున ననసూయతోఁ బోల్చుటలో నీజటి తలంపేమి? అహల్యంబోలు సుందరియయ్యు నహల్యనంటి కులటగాదనిము నా కౌతమాం గనవలె నీకు లోబడునది కాదనియు నెఱిగించుచున్నాఁడు గాఁబోలు? వివాహముజరిగి యొక నెలయైనఁ గాలేదు. ఇంతలో నయ్యంతి యింత సాధ్యయని యీ బుద్ధిమంతుఁ డెట్లు గ్రహించెనో? ఇతనికి గర్వభంగము గావింపవలయును. (ప్ర) బ్రహ్మ మానసపుత్రా! ఆ తులసి పాతివ్రత్యప్రభావంబున జలంధరు నకు మృత్యువు సంభవింపదని మీరు భయపడుచుంటిరి గాఁబోలు? నా కాభయ మావంతయు లేదు.

నార—ఎందుచేత?

ఇంద్రు—ఆమె పాతివ్రత్య మట్టిదే యగుఁగాక. అయినఁ ద్రిపురకాంతల భంగ పెట్టిన వివిధోపపాయ పరాయణుఁడు నారాయణుఁడు దండ మాకు భయమేమి?

నార—(స్వ) పురిండరునకుఁ బురియొక్కించుట కిది లెగినతరుణము.

(ప్ర) ఆ యువేగ్గిఁ డెందుకు? ఈ యిందుకు మాత్ర మసమర్థుడా?

ఇంద్రు—ముసందా! మీ రిట్లనఁ గాదననేల? ఈమాత్రపుఁ బనికి నింపఁడుగూడ నసమర్థుడు గాఁడు.

నార—మూర్ఖుడా! ఆ తులసీదేవి యహల్య యనుకొనుచుంటివా?

ఇ—కాకపోవును. అయినఁ జూతముగాక.

నార—నీపరాధనమును జూతవలసినదే.

ఇ—కానిండు. మీఁదో వాగ్వివాద మెందులకు?

నార—నిశ్చయమే. మేముమాత్ర మిట్టివిషయములతోఁ బ్రొద్దు పుచ్చుకొను టెందులకు? పోయెదము.

ఇ—చిత్తము.

నార—(పరిక్రమించి) ఇంద్రా! మఱియొక మాట! తగినపనికిఁబోయి తలపాణముఁ దోఁచకుఁ డెచ్చుకొని నారదునితోఁ బఠము లామటవలన నింతమాడెనని నన్ను నిందితవలదు సుమా! నే నిది వలదనుచుంటిని. ముమ్మాటికి వలదనుచుంటిని.

ఇ—మాసందా! మిమ్ము దూరనేల? పోయిరండు.

నార—నుందిది. (నడచుచు స్వ) ఆతులసి యందచందముల నర్జించి చెప్పి తమిగలిగింది వీని గోతిలోఁద్రోయ నుద్దేశించితిని. కాని యా శ్రమ మంతగాలేకుండ నీతఁడు దనంతఁ బడినాడు. ఎట్ల యిననేమి? నాకోర్కె నెఱవేఱినట్లే! ఇతని యుత్సకతఁజూడ నేఁ డెల్లిలోనే యందులకుఁ బ్రయత్నించునని నోచుచున్నది. ఎప్పుడేగునో కనిపెట్టి జలంధరున కెఱిగించి యాతని నటకుఁ బంపెదఁ గాక—

(గానమొనర్చును నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

ఇందు—

గీ. తెలువ యనసూయకంటె బ ధివ్రతయట!

సుదతి గౌతము సతికంటె ధి సుదరియట!

బ్రహ్మగూనస పుత్తుని ధి భాషణముల

నెంత సత్యమున్నదో నేడ ధి కాంతుగాక.

ఇందు శంకింప వలసిన దేమున్నది? ఆ జలంధరుడు దానిం ద్యజియించె నని వినియుంటినిగదా? అదిగాక తులసి బలిపురంబున నున్నది; వాఁ డక్కడ కెందులకువచ్చును? ఒకవేళ వచ్చినను భార్గవుడు పెట్టిన గడువు మీఱకమున్ను వాడు నన్ను జెనక సాహసించునా? నేడే పోయెడగాక.

(నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

తృతీయరంగము.

ప్రవేశము - జలంధరుని మందిరము.

[ప్రవేశము - జలంధరుడు.]

గీ. అరుల శోణిత మరయని ధి యక్షులేల?

పరుల యస్తుల విటువని ధి కరములేల?

పగఱ శవముల దొక్కని ధి పదములేల?

కాలపుల మదమడఁపని ధి జన్మమేల?

[ప్రవేశము - సేవకుడు.]

రాజేంద్రా! మిమ్ము దర్శింప నారదమునీదులవారు వచ్చి ద్వారమునఁ గాచియున్నారు.

జలం—తోడ్కొనిరమ్ము.

(సేవకుడు నిష్క్రమించి నారదునితోఁ బ్రవేశించును.)

జలం—నారదమహర్షీ! సమస్కారము.

నార—కల్యాణమస్తు, దాన వేంనా! తులసీదేవి—

జలం—మునిచంద్రా! ఆ పిశాచిమాట యెందులకు?

నార—ఓయీ! మూర్ఖుడా! అగ్ని సాక్షిగఁ జేకట్టిన యిల్లాలు—

జలం—చచ్చినదా? సంశోషము! శ్రవణానందకర మైన సంగతిఁ జెప్పితిరి? దానితోఁ బ్రపంచజిన దాసీదాసజనములు దక్కిన వనిఁ గావించిరా? చెప్పరేమి? చెప్పరేమి? మునీంద్రా! అట్లు చూచెదరేమి?

నార—ఆకాంత యెప్పుడు గతించునా యని వేచియున్నవాని కింక నాజోలి యెందులకు?

జలం—ఆహా! చావలేదా? జీవించియేయున్నదా? అయ్యో! సంతోషించితినే?

నార—ఇప్పుడు సంశోషమున కేమిలోటు? నీ కాపీక యెట్లువదలిన నొక టేగదా?

జలం—ఇం తెట్లు వదలఁగలదు?

నార—ఏయిందుగోడో యెత్తికొనిపోయిన.

జలం—ఆ! ఆ! నారదా! అదియేమి? నా భార్యను వాఁ డెత్తుకొని పోయినాడా? చెప్పవేమి? చెప్పవేమి?

నార—ఆమె మెల్లనివానికి నీ కామసంగతి నడుగవలసిన యావశ్యక మేమి? ఇట్టి నీకు మేము చెప్పవలసిన యావశ్యక మేమి? మే మింకఁ బోయెదము.

జలం—నారదా! కొంచెము నిలుపుము! ఆమాట సరిగ్గా జెప్పుము! ఆ దుర్మదాంధుఁ డిందుగోడు నాకాంతను—

నార—తిరిగి నీకాంత యనెదవేమి? పిశాచి గాదా?

జలం—అబ్బబ్బ! నారదా! ఎందులకీ యనవసరపుమాటలు? నాయందు

దయయుంచి యీ యొక్క చూటఁ జెప్పము. వాఁడు నాసతిని

జెఱవట్టెనా?

నార—అని నే నంటినా?

జలం—ఎత్తుకొనిపోయెనని యని, నే నంటినా య నెవ వేమి?

నార—ఇంతవఱ కెత్తుకొనిపోలేదు. ఇక ముందు—

జలం—ఆ! ఆయభిప్రాయముతో నున్నాఁడా? ఎ.త కంఠకావరము !

నార—ఉండుటయేమి! అందులకే యాతఁడు స్వర్గమునుండి యటు

బలిపురంబునకుఁ బోయినాఁడు. నే నీటు నీకడకు—

జలం—ఆ! ఆ! బలిపురంబునకుఁ బోయినాఁడా? నాదారను జెఱవట్ట నెంచినాఁడా?

శా. ఏమీ? యెంతటి సాహసిక్యమరచే! యిందుగిందు కామాంధుడై
భామారత్నము మత్సరిన్ జెఱగొనన్ ♦ భావించి యిట్లేగెనే,
యామూఢాత్మునడంతు, నాతులువఁబో! కాంతమ్ముబొందితు సు
తామూన్ దుగ్గింతు వధితు నొంతునిదె యు! ద్యుత్థ ధా రాహునిన్.

(అనుబంధము 6)

(నిష్క్రమించును.)

నార—

ఉ. దొంగ యెవఁడో నీధనము ♦ దొంగిలిపోయెను నన్ననంగదన్
బుంగిగఁగఁబోని పూరుషులు ♦ భూమిని నుండిన నుండవచ్చు, నీ
యంగనఁ గొంచుఁబోవుటకు ♦ యత్న మొనర్చెడు నెవ్వఁడోయనన్
బెంగమునింగి గంతులను ♦ బెట్టిని పూరుషుఁ డుగఁ డొక్కఁడున్.

ఆ. మెఱచితనెల్ల నట్టి ♦ వాడైన దాని నిం

కెవ్వఁడో హరింప ♦ నెంచు ననినఁ

దనదు తాతములై ♦ దరగినట్ల తపించు

సాజుమిద్ది పురుష ♦ జన్మమునకు.

ఇంద్రుఁ డీపాటికిఁ దులసీదేవితోఁ జీవాట్లు దినుచుండును. మఱి కొంతసేప
టికి జలంధరుని కత్తిపోటులు చవిజూచును. ఈ వినోదము జాటున
నుండి నేఁగూడఁ జూడవలయును.

(గానమొనర్చుచు నిష్క్రమించును).

తూరియరంగము.

ప్రదేశము - బలిపురమునఁ దులసీదేవి యంతఃపురము.

[ప్రదేశము - తులసీదేవి.]

తుల—హా! దైవమా! తుదకు నాకిట్టిగతిపట్టినే! నన్నెందులకు సృజిం
చితివి? విరహమున నిట్లు కృశింపఁ జేసి చంపుటకా? ఆ మహా
ప్రభునకు దాసిగానైనఁ బుట్టింపక పోయితివే! హా! నాథా!
నాథా! ఎంతయన్యాయ మొనర్చితివి?

సీ. పిన్ననాటంగోలె ♦ నన్ను దైవముఁ బోలె

నన్ను శేలయటంచు ♦ నన్నకున్న

అగ్నిసాక్షిగఁ గొన్న ♦ యలివేణి విడచుట

ధర్మపు గాదంచుఁ ♦ దలఁపకున్న

ఈవె దిక్కని చేత ♦ నిదె దీని జనకుం, డ

టంచు నించుకయు యో ♦ జంచకున్న

సిగ్గు బండతనానఁ ♦ జేసె నీయపరాధ

మెజిఁగి చేయదటంచు ♦ నొంచకున్న

గీ॥ లేరె బానిసలో పెక్కురు ♦ వారిలోని

నింతియొక తెయై కడియున్న ♦ నేమిసప్త?

మనియునైన విచారింప ♦ కకట! యిట్లు

పాటవైచిత్ర బలిపురిం ♦ బాణనాథ!

హనోహరా! సహస్ర ధర్మాధర్మవేత్తపు! ఒక పారఁబాటునకు—సిగ్గు

వలనఁ గలిగిన యొకయలఁతి పొరఁబాటున—కింతకినియుదువే? ఇంత శిక్షయొసంగుదువే? కట కటా! మరణగండన విధించిన నాకింత చింత లేకుండఁజిదిగా? ఆబుద్ధియైనఁ బుట్టదయ్యెనే? నిన్నెంత కఠినుఁ డనవలయు?—అయ్యో! నాపాపమునకుఁ బ్రాణేశ్వరుని నిందించు టెందులకు?

ఆ. వె. పూర్వజన్మమందు ✱ నోర్వలే, కేమిధు

నములఁ బాయఁజేసి ✱ నాను; దాన

దైవ మిట్లు నాదు ✱ దేవుని నెడఁబాపె

నమ్మహాత్ము దూర ✱ నఘము గాదె.

మహాప్రభూ ! నిన్ను నిష్కారణముగఁ దూలనాడినందులకు నన్ను మన్నింపుము.

అక్కటా ! ఆర్యపుత్రు! నెడఁబాసి నెల గడచెగదా ? ఆ మహాసురేంద్రునిసేమ మొకరైనఁ జెప్పురైరిగా ?

[ప్రవేశము - కొంతదూరమున నుండు]

తుల—పరమేశ్వరా ! నా హృదయేశ్వరు ననవరతముఁ గాపాడుము.

(పండుకొనుచున్నది.)

ఇం—(స్వగతము) బౌరా ! ఏమి విచిత్రమిది ?

సీ. మునిమోలఁ బగ్గెలా ✱ డినవేళఁ గలధైర్య

మతివత్తె యిలువాసి ✱ నపుడు లేదు

అతివత్తె యిలువాసి ✱ నపు డున్న ధైర్యంబు

పురముఁజేరిన యీ ✱ మృగము లేదు

పురముఁజేరిన యీ ✱ మృగ నెసంగినధైర్య

మంతిపురిం జొరు ✱ నపుడు లేదు

అంతిపురిం జొరు ✱ నపు డున్న ధైర్యంబు

పడుకటింటను జొచ్చు ✱ గడియ లేదు,

గీ. పడుకటింటను జొచ్చిన ♦ గడియ నున్న

ఈ రవంత ధైర్యంబైన ♦ నింకమీఁద

నుండునో యుండదో కటా ! ♦ యువిదఁ జూడ

దారునపుడు ? బలుకరింప ♦ జీరునపుడు ?

కటా! నే నెంతపొరబడితిని? ఈ నెలత మహాపతివ్రతయని నారదుండు వచింప నాకర్ణించియు దుర్గర్వమ్మునంజేసి దూర మాలోచింప నైతి నే! బ్రహ్మమానసపుత్రిని యజ్ఞ రజ్జులాడితి నే ! ఛీ ! ఛీ ! ఈ కలహ భోజనుఁడే నాకొంపఁ దీసి నాఁడు ! అయ్యో ! అతని నిందింపనేల ? నా మాఘ్యమును నా తలపొగరును నిందింపవలయుఁ గాక. ఆకాంచన గర్భసంభవుఁ డామందగమన యందచందముల సద్గుణముల వర్ణించి చెప్పినే గాని యమ్ముగుదం దప్పక నీవ చేపట్టవలయునని గాని భంగ పెట్టవలయునని గాని నన్నుఁ బోత్రాహపెట్టెనా ? నన్నుఁ దీరరాని ప్రతిజ్ఞల బట్టుమనెనా ? మీఁదు మిక్కిలి వలదు వలదని నొక్కి వక్కాణించెనే ? చేటు వాటిల్లు నననే ! హా ! అప్పటికైన నామ హాత్ముని మాటలఁ జెవిఁ బెట్టనైతి నే ? ఇంతకు నా యహంకరణము నన్నింతచేసినది ? ఇప్పు డేమిచేయుదును ? తిరిగిపోవుటయే యుచిత మని తోచుచున్నది! ఇసీ ! ఏటిమాట ! తిలోకాధీశ్వరుండనై ప్రభ మదిక్పాలుండనై యంతటి వానిచెంత నొక రాక్షసకాంత లోఁగొను వాఁడనని పగ్గెలుపలికి—ఇంతదూరమువచ్చి—యంతఃపురముఁజొచ్చి— నెత్తిని గుడ్డవై చుకొని యిప్పుడు తిరిగిపోవుటయా ? ఆనారదుఁడు— ఆ తిలోక సంచారి యివ్వార్త విన్న ముల్లోకముల నిది వెల్లడింపఁడే ! లోకులెల్ల యిందుఁగి డింత యసహ్యుఁడాయని నవ్వరే! ఇసీ ! తగదు. తిరిగిపోవుట తగదు. వచ్చినవాఁడను రానేవచ్చితినే—ఏమైన గానిమ్ము నావచ్చిన పని నెఱవేర్చుకొనఁ బ్రయత్నించి చూచెదఁ గాక.

(పరికిమించి తులసింజూచి యచ్చెరువుతో)

అత్తిరా ! ఈమధులగుమ్మ మైమెఱుంగు మధ్యంశినమా
క్రాండమండలపుభయు బోలె దేజిచూడ నీకున్నదే ? హా ! యేమి
యీమోహనాకారము !

అ. వె. మజ్జగముల లోన • ముదితలలో సహ

ల్యావధూటి పాటి • యతివ లేదు

కాని యానలంత • యైన నీకాంతకు

సాటి వచ్చునంట • సాహసంబె.

అ. ఏమిట్టి కింక నీజలరు • హేతుణయే యొనఁగూడు నేనిఁ బా

లోమియు ? రంభ దేనికీ? దిలొత్తనుయోదుల? కేటి కూర్వకీ

భామిని ? దక్కగల్గు సుర • వారసతుల్ వదివేలమందియే

లా? మణిచాలదే యొకటి • యద్దపుఁ బెంకులు పెక్కులేటికీ?

(తులసిదేజిచూచి) ఓహూ ! ఈ కల్యాణి నిద్రించుచున్న దను

కొంటిని గాని యీకాంత కింక నిదర వట్టినభంగి గానరాదు. అవిగో

కిన్నులు మూయఁబడియున్నను తెప్పలు చలించుచునే యున్నవి. ఈ

యలికులవేణిం బలుకఁచి చూచెద. (పు) ఓ జగన్మోహినీ !

తుల—(సంభ్రమమతో లేచి దూరముగఁ బోయి నిలిచి) ఆహా !

యెవ్వఁ డీ మహనీయుడు ? ఇక్కడ కెందులకు వచ్చునో ?

ఇంద్ర—కామినీ ! భయ మెందులకు ?

చ. తలఁకెదవేల? బేల! దవు • దవ్వల కేగెదవేల? దొంగఁగాఁ

డలఁచుచు నుండినో? చెనఁటిదయ్యమటంచు భ్రమించుచుంటివో?

తెలియుము న న్నెడఁ సకల • దేవకీటమణిపుభావిని

ర్మిలపదయుగ్మఁగాఁ, ద్రిదివ • రాజ్యరమారమణికళతుగ్గఁగా.

తుల—మహాత్మా ! సురసార్వభౌమా ! నమస్కారము మిమ్ముఁ

జూచుటచే గృతార్థవైతి.

ఇంద్ర—(స్వ)

గీ. అబల నన్నుఁ జూచుట నె కృతార్థమైతి
నంచుఁ బలికె, నిక నలచితి ఁ నన్న నవల
నెంతయుబ్బి తబ్బిబ్బానె ఁ యింక నాదు
కోర్కె నెఱవేఱెనని యచు ఁ కొనుట తగదె ?

(ప) కామినీమణి ! త్రిజగన్మోహినివగు నిన్నుఁ గనుగొనుటచే
నేనును ధన్యుడనైతిని.

తుల—(స్వ) ఈ మహాత్ముఁ డిట్లుచుచున్నాడేమి?

ఇం—అలివేణి ! ఏమి యోజించుచుంటివి ? చూటాడ వేమి ?

అ. పై. చంచలాయీ ! మొగము ఁ నందితి విడిచుచు ?

వేయికనులతోడ ఁ విబుధనాథుఁ
డిక్షణమ్ముసేయ ఁ దృష్టిదోషము గల్గు
నంచు నెప్పునమున ఁ నశలెవొక్కొ ?

తుల—(ప)కా ఆర్యా ! మీ రిక్కడ కెందులకు వచ్చితిరి?

ఇం—(స్వ) పొన్నించుచున్నదేమి ? (ప) దేవీ ! విన్నవించుకొను
చున్నాడ. ననధరింపుము.

ఉ. నీ రమణీయరూపమును ఁ నీను నొమారము నీవరిత్రమున్
నారదమానిమానివల ఁ నక విని, డెదము నిల్పి నీపయిన్
నారిజపత్రినేత్రీ ! సుచు ఁ బాణకరాగ్నికే జిక్కి నీకృపా
వారిని గోరి యిచ్చుటకు ఁ వచ్చితి దాసు నచుగ్రహింపవే.

తుల—(స్వ) ఆహా ! నారదమునందా! ఈ నిర్భాగ్యురాలి రూపము
నిందునిముందు వర్ణించి యింతచేసితివా! ఆమహాత్ముఁ డిట్లు
చెప్పఁగాక. ఇతని కిదియేమి తలంపు ?

ఇం—కాంతామణి ! నాటినుత నాపడు నవస్థ వర్ణింప నలవిగాదు—
మఱియు—

సీ. యజ్ఞయాగాదుల • కరుగ సోమముఁ గోల

దరుణి ! నీయధరామృతముఁ దలంచి

నిరుపమ చింతామ • నీపీఠికంజేర

నలఁతుక ! నీకు స • స్నిధిఁ దలంచి

స్వర్గవారాంగనా • సంగీత మాలిపఁ

బాలఁతి నీమద్దు ప • ల్కులఁ దలంచి

సుందరమందార • సుమగుచ్ఛముల మట్టఁ

గలికి నీవత్సోజ • ములఁ దలంచి

గీ. విమలమందాకినీతరం • గమలజేలఁ

దలఁపుగొన బాల నీదు కొఁ • గిళులఁ దలంచి

త్రిదివరాజ్యలక్ష్మి నెకింత • తేజిమాడఁ

బోను కల్లవపాణి నీ • పొందుఁ దలంచి.

తుల—తండ్రి! నీ కిదియేటిదుబ్బడి? పావనామరవంశపాథోధిచంక్రః

డవు! విబుధేంద్రుడవు! నీ కిట్టికోరిక తగునా! నీ నోట నుచ్చ

రింపరానిమాట లుచ్చరించితివే !

ఉ. చెల్లునె తండ్రి! యిట్టి చెడు • చేతలఁ జేతముఁజేర్ప దేవతా

వల్లభుడై తనర్పు నిను • వంటిమహాత్మున ! కీవె యీవిధిన్

దల్లు లనంగఁడెల్లు కర • దారలఁ గోరిన, నల్లమందు భీ

తిల్లెదరే దురాత్ములు సంతిమణులక బలవంతపెట్టంగన్ !

ఇం—(స్వ) ఇదేమి? తుద కిట్లు పరిణమించినదేమి? ఏమో యాసపడి

తినే?—అయిన నింతమాత్రమున నిరాశవహింపఁ బరిలేదను

కొనదను—ఏమన ?

గీ. “ఉహుహు” హని తొల్లననకయ • “ఊ” యటంచుఁ

జుగుషునకు లోబడదుమానె • పూవుఁబోడి

అలు—ఓలు—నాలాపించు ♦ నవలగాదె

పాట గాయకునకు లొంగి ♦ పరగు లును ?

గీ. మొగటఁ జీవాట్లువెట్టక ♦ పూరుషునకు

మోవిపానక మీనునో ♦ తీవఁబోడి

పాదతాడనమ్ములొసంగు ♦ పైనిగానె

పాలొసంగు మొనటియూత ♦ పాశి మొదపు.

కాంతామణి ! విబుధసార్వభౌమునకు ధర్మోపదేశములా ?

తుల—ఇందు నా దోషమేమి ? అంతటివాని కిది యేటిదుర్బుద్ధి ?

ఇం—ఇది దుర్బుద్ధియా ? దేవీ ! నీవు పారఁబడుచుంటివి. నీమన,

గీ. తిరుణి వలచుట పురుషుని ♦ తప్పగాదు

సకియ చక్కఁదనమ్ము దో ♦ సమ్మెగాని

పువ్వుఁగోరుట తేటి దు ♦ ర్బుద్ధిగాదు

దాననలరు మధుఁగీతి ♦ తప్పెగాని.

తుల—నీమి యపూర్వసిద్ధాంతము! నిన్నుఁ గామపిశాచ మావహించుటకు నారూపమా కారణము? నీబుద్ధిసూంద్యము గాదేమి?

నీ కండకావరము గాదేమి? మద్యము త్రాగుబోతులకు రుచి

చుటకుఁ గారణ మొదలి మాధుర్యమా? తను జిహ్వచాను

ల్యమా? మాధుర్యమే కాగణమైన నంతఃస్థఁ దీయనై నచేటకు

బాసకములేదా? తేనెలేదా? అటులే నీవలపునకుఁ గారణము

రూపమే మునునఁ జాగోమిలేదా? రంభాద్యప్సరస్త్రీలులేరా?

వారిచక్కఁదనమున నేమికోతఁ ?

ఇం—కామినీ! రందఱుఁ దారలు, నీవు చంద్రోదేఖివు.

తుల—నీదయ్యపుఁగంటి—ధర్తనడఁబాసి కాసారముం బాసిన కిమ

లినియుంబోలె గృశించియున్న నేను నచ్చరలకంటె నంద

గత్తెఁగా నీకుఁ దోచుచుంటినా ? నీ వెంతమూఢుడవు ?

ఇంద్రు—అతివా! నీవు కృశించితివన్నమాట నిశ్చయమే—అయిన
నీ సౌందర్యమున కేమిలోటు ?

గీ. అందగత్తె కృశించిన * యంతమాత్రో
దాని యాపమునకు లోటు * దనరునెక్కొ ?
ఎంతగా వాడిపోయిన * నేమిలోటు ?
సాగడపూవున వాసన * పోవునెక్కొ?

దేహము కృశించిన యందమున కేమి?

తుల—అహ! ఆ కూర్చున్నది మిట్టికాముకుల మోహంపఁజేసి యగ
చాట్లుపడుటకా నా కీచాదుమాప మిచ్చినది? ఎంత దురదృష్ట
వంతురాలను!

ఇంద్రు—దురదృష్టవంతురాలవా? అసత్యము.

గీ. అరసికుడు నీవిభుఁ డొల్ల * నాతమాత్రో
నతిన! దురదృష్టవంతురా * లయితె నీవు?
వెడఁగునక్క భుజింపక * విడిచినంతఁ
గలికి! కొరలూయి కసుమంత * గలదె లోటు?

ఇదియుంగా? నివం? యదృష్టవంతురా లిగొక తె యుండఁబోదని నేను
సిద్ధాంతింపఁగలను. ఎలన,

గీ. ముజ్జగములఁ గానిందు పో * భూసు, దివిజ
విభుఁడు, నిఖిలాప్సరోగనా * విటుఁడు వీఁడె
హస్తముగ్గులు మోప్పి ని * న్నర్థివేడు
చున్నవాఁ డింక నెవతె నీ * కన్న ధన్యు?

తుల—దురసార్వభౌమా! నీకిది తగను. బుద్ధుడగుగర్బుడగు బృహ
స్పతికిఁ బ్రియశిష్యుండవు! విబుధులగు విబుధులకు విభూషణు.
జగదుత్పత్తిస్థితిలయకారణుడగు నారాయణున కగ్రజుండవు!

సమస్తధర్మాధర్మవేతవైజగత్రీయము కాసింపవలసినవాడవు!
కామోత్కంఠతః గన్నులుగానక పాపాత్మ్య రేరై నఁ బరిదేవ
తలఁ బరిభవింపఁ బ్రయత్నించిన నడ్డుపడవలసినవాడవు! ఇట్టి
నీవు మతిఁదప్పి యేకపత్నినగు నన్నుఁ గామించితివి! దొంగ
తనమని, దుండగమని, దుష్కృతియని, దురితమని యొక్కిం
తయు నాలోచింపక తిరస్కరణీ విద్యాప్రభావముననో మఱింక
నేమహిమముననో, దావారికులఁ గన్నులఁగప్పి నాయుతఃపు
రముఁ జొచ్చితివి! సకలాత్మసాక్షివయ్య నాహృదయ విట్టిదని
యెఱుంగక నీదుర్వాంఛ వెల్లడించితివి. నే నాడినమాటల వి
తివి! ఇంతటితో నైన మిన్నకుండరాదా? నోరుమూసికొని తిరిగి
పోరాదా? నాపరమేశ్వరుని, నాహృదయేశుని, నా ప్రాణనా
థుని నరసికుండని దూషించి, నీరసికత్వమును జాటుకొనుచుం
టివా? కోడియో, గోడిగయ్యయై నా నాథుఁడు వేగన్నులు
దెచ్చకొనకపోవుటచేత, బరకాంతలచెంతకేగి పాపంపు మా
టలఁబలికి నామనోహరుఁడు నీవలఁ జీవాట్లు తినకపోవుటచేత,
నినుబోఁటి రసికుండు గాకపోయెఁగాఁబోలు? ఇస్సీ! చాలు నీ
పగ్గనంగము. ఇంతటనైన నిటనుండి వెడలుము.

ఇం—లతివా! నీ నాథునిపై నీకుఁగల యభిమానమునకు నాకు నవ్వు
వచ్చుచున్నది.

ఆ. వె. రమణి! నీవిభుండు • రసికాగ్రణియయగు

నైన నీకుఁగాని • మట్టిచెనఁటి

ఎట్టి రసికుడైన • నేమి? యందనిమాని

పండు తీయనైన • ఫలము గలదె?

తుల—దేవేంద్రా! నాపరిపై నాకుఁగల యభిమానమునకు నీకునవ్వు
వచ్చుచున్నదా? నీమాధ్యమునకు నాకును నవ్వువచ్చుచున్నది.

గీ. అనఘ! రూపవతి నెఱ యగుమగా కే నైన

నిన్ను నెల్లనట్టి యన్నమిన్న

ఎట్టిదైన లాభ మేమి యండనిమ్మాని

పండు తీయనైన ఫలము గలదె?

దేవేంద్ర—అలివేణీ! అండనిమ్మానిపండు తీయనైనఁ జేదైన నెకట!

అయిన నిందు నాకండనిదేమున్నది?—(అంటఁబోవుచున్నాఁడు)

తుల—(తొలఁగినలిచి) ఆ! ఆ! మూర్ఖుడా! జాగ్రత్త నిలుపున నీ

రయ్యెదవు.

(అనుబంధము 7)

ఇంద్ర—కామినీమణి! ఇంత నిర్దాక్షిణ్యమా? ఇంత మాధ్యమా?

మ. సకియా! ముప్పదిమూఁడుకోట్ల సురలే యస్వరాజు పాదంబుల

త్యక్తలంకస్థిరభక్తి గొల్తు? రలదే యాధీశుఁ డిప్పటఁదా

వక పాదాంబుజసేన నెమ్మనమునకొ వాంఛించి పార్థిండుచో

నకటా! మేలఁటె తూలనాడెదవు? మా ధ్యేయన్న నెందున్నదే?

యోమారత్నమా! ఆశ్రితునిశ్రమమైన నించు కరయవలదా? ఎక్కడి

నాకము? ఎక్కడిబలిపురము? ఇంతదూరము వచ్చుట నీశోకకేగాదా?

ఇదియంగాక యధియాధిక్యమైన నింత విచారింపవలదా? చూడు.

గీ. ఆశ్రితజనమ్ము కోర్కెల నపుడ తీర్పు

కల్పలేరులు మణియుఁ గామ యవియుఁ గల్గు

నమరవల్లభు నంతవాఁ డడ్డి వేడ

నువిడఁ కైకోక నిరసించు టొప్పు నటవే?

తుల—దేవాందా! నీ దుష్కర్మ యింకను వదలకుంటివా?

ఇంద్ర—నుండరీ! నీ కఠిన్యమింకను వదలకుంటివా? ఓ కామినీ! వాదైన్య

మునకైన నీ మనసు కరగఁట లేదా!

సీ. పాణియుగ్మము మోడ్చి ♦ పార్థింఛినంగాక
 యూర్వశిం బదముల ♦ నొత్తనీయఁ
 జేదోయి నుదుటిపై ♦ జేర్చి కోరినఁగాక
 పోయెఁచ సురటి నీ ♦ వంగనీయ
 ట్తోణిని ఛాలమ్ము ♦ సోఁత మొక్కినఁగాక
 మేనకఁ జెంగట ♦ మెలంగనీయ
 అడుగుదమ్ములఁబడి ♦ యర్థి వేడినఁగాక
 రంగభను సెజ్జజే ♦ రంగనీయ

గీ. ఇట్టి నే—నెట్టియంగన ♦ నేని, నెన్నఁ
 దేని, నేమర పాటున ♦ నేని 'దేహి'
 యనని నే—నిట్టులల్లాడ ♦ నలరుబోడి
 యీసడింతె, నాచు మృష్టి ♦ నేమి చెప్పి
 గీ. ప్రాణయకోపచ్యుతంజేసి ♦ ప్రాణములకుఁ
 బ్రాణమైన పులోమిజ ♦ పలుకకున్నఁ
 జబుకమంటని యభిమాని ♦ సిగ్గుచూని
 త్వత్పదములంటి పార్థిచుఁ ♦ దరుణి! యిదిగో!
 (అంటఁబోవును.)

తు—చీ! చీ! మహేందా! ఎంతసిగ్గుచూలినతనము! దుష్ప్రాప్తిమని
 యెప్పుచుంటివా! నిశ్చయమే! కట్టుకొన్నదొక తెయేగాక కావ
 లెనన్న నినుక పాతరవలెఁ దఱుగని యప్పరోజనములుండ వారి
 లోఁ దనియక పరకాంతలఁగోరి చీవాట్లాడినుట దుష్ప్రాప్తి
 గాదా! హరిహరబ్రహ్మలకుఁదక్క మ్రొక్కియెఱుంగని యీ
 చెతుల నుకయూఁదానిపాదముల స్పృశించి పావనములుగఁ
 జేసికొనఁ దలంచుట దుష్ప్రాప్తిగాదా! ఎంతమాధ్యము!
 ఓవిబుధగ్రామణి!

ఉ. అంగదఁ దన్నుఁగోరు కమఁ లాక్షులఁ బెక్కురఁగల్గి వారివం
కం గనఁబోక యస్యసతిఁ • గా మనఁ జేయుటయుఁ వివేకమే?
ముంగలనున్న యన్నమును • ముట్టక కాలనుదన్ని కూటికై
యెంగిలివిస్తరిఁ గతుక • నెంచెడు వెంబరివిత్తు కైవడిఁ.

ఇందు—ఓ యబలారత్నమా! నన్నధిక్షేపించుచుంటివిగాని నీ వివే
కముమాత్ర మేమి?

ఉ. అంగదఁ దన్ను వేడు పురు • పాగ్గిణి దండనయుండ వానివం
కింగనఁబోక భర్తకయిఁ • గాంక్షింపించుటయుఁ వివేకమే?
చెంగటనున్న కూపముఁ ద్య • జించి జలంబుల ద్రావుకోసమై
యంగన! యెడమాపులకు • నాసవహించెడు బేలపోలికఁ.

మఱయు నీ నాధునకు నీ శిశునాధునకు నెంత తారతమ్యమున్నదో
విచారించుము.

ఆ. కదములందు వాల్చి • పట్టించినను నీన్నుఁ
గైకొనం దలందు • కమలనేత్ర!
చేరి కదములంటి • జీవాట్లు దిగియు ని
స్వేదించుచున్నవాడు • వేల్పుఁజేసు.

తుల—మహేంద్రా! నీవెంతమూఢుడవు! భర్త నిరసించినంతమాత్ర
మునఁ బతివ్రత పరపురుషునిఁ గాంక్షించునా?

నీ. ఘనఘనాః బువ్వు దొర • క? మాత్రమునఁ జాత
కాంగనఁ జవిటిసీ • రానునయ్య?

లిత కిసయమ్మ • లభ్యమ్మ గాకున్న
గోయిల చిగిరింత • మేయనయ్య?

నిర్మలసరసి గ • స్పృహకుండినమాత్ర

హంసి మద్వన నీడ • లాడునయ్య?

ఇంచువెన్నెల లభి • యింపకున్నంత వె

న్నెలపులు గండను • వలచునయ్యె?

గీ. ప్రియమిని బ్రాణేశు • పాదసేవ

దనకుఁ గలుగకపోవుమా • తొమ్మన నకట!

భవ్యచరిత పతిచరిత • పాడిఁ దప్పి

పరునిపాత్తున కెద నాస • పడునటయ్యె?

ఇందు—అలివేణీ! నీవెంతగోలవు!—సిరిరా మోకాల్కొద్దుచూటివి.
నిర్జరేందు? నంగీకరించిన నీకు గలుగఁబోవు ప్రిభవమెంతయో
యింతయు యోజింపవా?

సీ. బాల! ముజ్జగములుఁ • బాలింపు ప్రిభువ కి

ల్లానగుటకన్న • మేలు గలదె?

తెఱవ! త్రింశశ్కోటి • దేవతల్ సేవింప

గరిమఁ బొలుటకన్న • ఘనత గలదె?

వామాయీ! కశ్యప • బ్రహ్మకుఁ గోడల

వై యొప్పుకన్న భా • గ్యంబు గలదె?

కలికి! లక్ష్మీనాథు • గారాబువదినవై

నటలుటకన్నఁ బా • భవము గలదె?

గీ. చెలియ! చింతామణిభద్ర • సింహపీఠ

నిండు? నంకమెక్కుటకన్న • నింపు గలదె?

సకీయ! జరయు నృత్యయు లేక • సంతతంబు

సురపురిక సుఖించుటకన్న • శుభము గలదె?

తుల—దేవేంద్రా! చాటు. జలంధరసావ్యభామచరణారవిందములు
సేపించుటకుఁడక్క నామన మింకొక సుఖమున కాసింపదు.
నీ కిదివృథాశ్రమ. ఇంతటనైన నీప్రసంగముఁ గట్టిపెట్టి వచ్చిన
కోపఁ బట్టుట నీకు శ్రేయోదాయకము.

ఇం—(స్వ) ఇంక దీనిమోల దైన్య మనావశ్యకము. (ప) తస్మి !
కవితను గాంతను నిర్బంధించి వశపఱచుకొనుట తగదని యీత
దనుక నిన్నిట్లు ప్రార్థించిగాని తిలోకాధినాథుడు సర్వస
మర్థుడు సుమా !

తుల—బలశాసనా! నీ వీనీచకార్యమున కంగీకరింపకున్న బలిమి నైన
బట్టుటకు నేను సమర్థుడనని నన్ను భయపెట్టుచుంటివా? నీకన్న
సర్వసమర్థుఁ డింకొకఁడున్నాడని నీకుఁ దెలియదా ?

ఇం—నీ భర్తయా? ఆహా ఆమాట స్పష్టముగఁ జెప్పరాదా? ఓ బేల!
విబుధేశ్వరునిముం దాబడుగురక్కసి యెంతవాఁడు?

తుల—అయ్యో ! నేను నాభర్తమాటఁ జెప్పటలేదు—నీ వామహా
నీరాగ్రేసరుని బడుగురక్కసియని నోట నుచ్చరించుచుంటివి
గాని యాదానవసావ్యభౌమునిఁ గూర్చి యెంతగా నీగుండెలు
గడగడ గొట్టుకొనుచున్నవో! నీహృదయమేసాక్షి—నేనిందుఁ
బ్రళంఘింపనేల ? అది యటుండఱిమ్ము.

ఆ. వె. విబుధవిభుడనందు ♦ విట్టివీరెడ వింద్రీ !

నీకు నాకు నెల్ల ♦ లోకములకుఁ

బ్రభుఁడు రక్షకుండు ♦ పర్వతకన్యామ

నోహరుండు లేడె ♦ యాహరుండు?

ఇంద్రీ—ఆ హరుఁ డడ్డుపడఁ గలఁడేమో చూచెదఁగాక!

(వైటచెఱుగు గ్రహింపఁ జూపును.)

తుల—(దూరముగఁ జూచి) చీ! చీ! వాసాత్మా! ఎంతసాహసిక్య
ము? ఇంద్రీపదవీసంజాత మదాంధీకారము గన్నులఁ గప్పెనా?
అగ్నిజ్వాలనంటి భస్మము గానంచెదవా? కాలభుజంగినిఁ గా
గిలించి కాలనిఁ జేర సిద్ధపడుచుంటివా? తులసీదేవి నహల్య
యని భ్రమించుచుంటివా? ఆగౌతముఁడు వేగన్నుల నెసంగె

గాని యీతులసీ చేవి పదివేల కన్నుల నీయ సమర్థురాలు
సుమా !

ఇం—(నవ్వుచు) ఈయవలసినదే—నీసౌందర్యముఁ దనివిడిచిఁ జూచు
టకు నెన్ని నేత్రములైనఁ గావలసినదే !

తుల—సిగ్గువిడిచిన బాధలేదు గదా? అవి కన్నులనియే సంతోషించు
చుంటివా? మూర్ఖుడా ! నీవు కప్పిపుచ్చిన రహస్యచూఁగునా?

ఇం—నీ జాణతనమువలె—ఇంత కేచునెదవు?

తుల—వినుము—ఇంద్రీయదమునకేగాదు. నీ యమరత్నమునకు, నీవం
శమునకు హనివాటిల్లఁగలదు. నీవెడఁగుఁగోర్కె విడిచిపొమ్ము.

ఇం—నన్నుఁగోర్కె విడుపుమనుచుంటివా? నిర్దాక్షిణ్యము నీవు విడువఁ
గూడదా? (దగ్గఱకుఁ బోవుచున్నాడు.)

తుల—(తొలఁగి) ఆ ! ఆ !—(స్వగతము) హా ! యిప్పు డేమి చేయు
దును? నాథా! నాథా! ఎందుంటివి?

మ. బలగర్వంబునఁ గన్నుఁగానక యిదే • పాకారి నీకామినిఁ
బలిమిఁ భంగమొనర్పనెంచెమఁ గృపా • పాథోధి భార్యన్ బరుం
డలయింకఁ దలపూనమిన్నకయ యుం దన్ బోలునే? రావె! యీ
పలువఁ గీటడఁగింపవే ! కరుణ నా • బన్నంబు వారింపవే !

హా ! మనోహరా ! ఇట్టిసమయముననైన నీకుఁ జాలి గలు
గుటలేదా? ఎంతటి యపరాధమొనర్చినదాననైనను నీ ధర్మ
పత్ని నే! నీ యనురాగమునకుఁ జాత్రీమనుగాకున్న నీకృపకైన
భాజనము గాకపోయితి నే ! భార్యయని గాకున్న దానవవంశ
మునఁ బుట్టినదనియైన, నబలయనియైన, దిక్కుమాలినదనియైనఁ
గరుణింప రావలదా? ఆర్తజనావనుండవే ! రాజరాజవే !
ఒక యబల కామాంధుఁడగు నొక నీచునిచే జక్కి విలపించు

చుండ నూరకుండుట రాజధర్మమా ! హా రావేమి? నాథా!
నాథా !

ఇం—తనీ! ఆహించిండుట యెవదా ? అనుగ్రహము గలిగినదా ?
(దగ్గరకుఁ బోవుచున్నాఁడు.)

తుల—(తొలఁగి) (స్వ) హా ! వీఁడంతకంతకు మీఁదిమీఁదికి వచ్చు
చున్నాఁడు—ఏమిగతి ? ఏమహాత్ములైన నీకృష్ణుని వారింప
రారే ?

సీ. ఆశ్రితావన ! దను + జాచార్య ! నాపైని
కరుణ నీకేనియుఁ + గలుగదయ్య ?

కాలనేమీ ! నన్నుఁ + గన్నయ్య ! నాపైని
కరుణ నీకేనియుఁ + గలుగదయ్య ?

గోగోకవాస ! రా + ధాబోల ! నాపైని
కరుణ నీకేనియుఁ + గలుగదయ్య ?

అచలకన్యామనో + హర ! హర ! నాపైని
కరుణ నీకేనియుఁ + గలుగదయ్య ?

గీ. కటికవానికిఁ జిక్కు లే + గయుచుబోలె

గొచువీనికిఁ జిక్కి లే + పొచుచుగటి

వేగ నేతెంచి యూడ + నీగరయ్య !

వనితఁబోచిన బుణ్యమ్ము + వచ్చునయ్య !

ఇం—కోమలీ! నీమగని ధ్యానించుచుంటివా ? ఆశుఁడు జాలంధరమున
నున్నాఁడు. ఇక్కడ కెట్లునచ్చును? అడిగూస వదలికొనుము.
ఇందునితో సుఖంపుము.

తుల—(స్వ) హా ! ఏమి గతి?

గీ. పాపి వీని నిరోధించు + వారు లేరు

అలుక శపియింతునన్నుఁ బ + త్యాజ్య లేకు

ఏమిసేయుదు? నీబన్ను * మెట్టు లీగు
దును గటా ! యెట్టిదారియు * దోపదేమి?

హృదయమా ! నీ కింతభీతి యెందులకు?

గీ. పతిని దైవమ్ముగా నెంచు * పద్మనేత్రః
బాపుఁ డొక్కఁడు స్పృశియించి * బ్రదుకుఁ గలఁడె ?
తమకమున సూర్యబిందు ప * త్రైమునంటి
పురు వెటులు పాణములను గో * లోవకుండు!

ఇం—కాంతా ! ఏమి యోజించుచుంటివో?

తుల—నీకు మృత్యుపైట్లు గలుగునాయని.

ఇం—ఓసీ ! బేలా ! అమరసార్వభౌమునకు మృత్యువేమే?

(సమీక్షమునకుఁ జోవును.)

తుల—హా ! పరమేశ్వరా ! దీనజనరక్షకా ! సార్వభౌమానాథా !
(భ్యానము నటించును.)

ఇం—(పట్టుకొనఁ జోయి తులసిం జూచి భయముతో నిలిచి) ఏమి
నిచిత్రమిది? ఇంతలో నీమార్పేమి? ఆ! ఆ! తులసీదేవి కాదా
యీకాంత? అయిన నిదియేమి ! శంఖచక్రగదాశ్చక్రధారి
ణియై, సమస్తజన భయంకరస్వరూపిణియై, మహిషాసురమర్దని
యుంబోలె మహాతేజోపబ్బంహితయై మండిపడుచున్నదేమి?
హా! యిది తప్పక దష్టదానవదుగ్రమకుతారిక యగు చండి
కయే ! కాకున్న నీ వేయిచేతులేమి? హా! నాయెడలు గడగడ
వడచుచున్నది ! ఆదిగో! వేజేతులఁ గఱకుఁ గరవాలంబులఁ
బూని కూర్చుంటిఁ భుక్తుఁడీభీకరఫాలఫలకయై పరకాంతలఁ
జూచి కామింపకుండ నీ వేఁగన్నుల బెరికిపైచెద నని
మీఁదికి వచ్చుచున్నది ! హా! ఆ తిన్నేతుని బారింబడి
యదృష్టవశమున నాఁడు జీవించితినిగాని నేఁ డీకాళరాత్రిబారి

నుండి బ్రదుకుట యెట్లు? ఇంతకు గారణము నా కామోత్కంఠ తయ్యుఁ దులసీదేవి పతివ్రతాత్వమును గాదా? నే నిప్పు డేమి చేయుచును? — సాధ్వీమణియగు నా తులసీదేవి పాదములఁబడి మన్నింప వేడికొందమన్న నామె గానరాదేమి? ఇంతలో నెటునోయినదో? ఆహా! పొరబడుచుంటిని. ఆతల్లి నిజపాతి వ్రత్యపృథావమున నిట్టిరూపు దాల్చియుండును. కాకున్న ననాభరక్షకుఁడగు పరమేశ్వరుఁడు నాకన్నుల కిట్టిభ్రమ గలిగించియుండును—ఎట్లును దులసి యీమెయే యైయుండును. కాన నెట్లు చేసెద—(ప్ర) తల్లీ! అపరాధిని—నన్ను తమింపుము—(పదములపైఁ బడును.)

తుల—(తొలగి) హా! పరమేశ్వరపృథావమున నిందునకుఁ బశ్చాత్తాపము గలిగినది—బ్రదికితిని—(ప్ర)అన్నా! నిన్ను మన్నించుటకు నే నెంతటిదానను—ఆ దేవదేవుడే నిన్ను తమించును గాక—

ఇం—(లేచి చూచి) ఆహా! ఆరూప మేది? నేననుకొనినదే సత్యము— ఈ పతివ్రతాతిలకమే యారూపము ధరించినది—(ప్ర) తల్లీ! నీ యనుగ్రహమునఁ బ్రదికితిని—నా తప్పు మన్నింపు మని నిన్ను మఱియొకమాటు వేడుకొనుచుంటిని.

చ॥ అమల పతివ్రతాత్వమున * సంకలన నినుఁ బోలుసాధ్వీ నా కమునను గింగిలొకమున * త్కృష్ణలింగ గనరాదటంచుఁ జెప్ప మునివరుఁడు నమ్మ కది* వచ్చితి నిన్నుఁ బరీక్షిసేయ నమ్మి* పది * న. తమింపుము ఈ మారుని తప్పులు డల్లిపై పడే!

(తిరిగి నమస్కరించును.)

తుల—తండీ! ఎన్ని సార్లు వేడెదవు? మజ్జగములకు వందసీయుండ

వగు నీవు నాకు నమస్కరించిన నాకుఁ బాపమురాదా ?

ఆపాపము గలుగకుండ నిజే నీకు నమస్కరించుచుంటిని—

ఇం—అమ్మా! నీకుమేలగుఁగాక—నేనింకఁబోయెదను. సెలవిమ్ము—

[నేపథ్యమున]

నే వచ్చుచుండ నీవు పోయెదననుచుంటివిరా? ఎక్కడకుఁ
బోయెదవురా దురాత్మా!

ఇం—(భయముతో) ఆహా! జలంధరుఁడు వచ్చుచున్నాఁడు.

తుల—(స్వ) హా! యేమి నాభాగ్యము? ఆర్యపుత్రుని నెన్నాళ్ళకుఁ
జూడఁగలిగితిని!

ఇం—దైవమా! ఏమిటి?

ఆ. వె. ఇంతపిన్నవాఁడె యంతకు గొంతుకఁ

బట్టి నొక్కినట్టి యలుమగండు

వచ్చుచున్నవాఁడు యెఁడె జలంధరుం

డెట్టువోదు బ్రదుక యేది తెఱపు?

కటకటా! ఇంక నాకుఁ జాపు నిశ్చయము—

మ. ఘనకోపోద్ధతి దానవేంద్రుఁడు కటా యజ్ఞోత్సవ కెంపుంబలె
దనరణ, వక్త్రము చండభాస్కరుక్రియఁ దైవారఁ గూరారాసిఁజే
కొని, కల్పక్షయకాలుఁడోయన ననుఁ గూల్పంగ నేతెంచు వే
గనిజే, యేయదిదిక్కు? యేరొకొననుఁ గాపాడుపుణ్యత్సకుల్?

[ప్రవేశము - జలంధరుఁడు.]

తుల—ఆర్యపుత్రా! నమస్కరించుచుంటిని.

జలం—(వినిపించుకొనకుండ నిందుసఁ జూచి ఖడ్గహస్తైః)

శా. ఫాలాక్షానలనేత్రసంజనిత తీ వ్రజ్యలికాసంభవున్

నీలో నెంచవురా జలంధరు ననున్? నీచాత్మా! యేమంచు నీ

బాల్ భంగమునర్పవచ్చితిదె సీ • పాణంబులకో దూల్యదకో
వ్యాభోదగోమహాగ్రీమామకకృపా • ణస్సారధారాహతిన్.

(పాడువఁ బోవును.)

(అనుబంధము. 8)

ఇందు—(చేతులుజోడించి) దానవేశ్వరా! నన్ను ఊమింపుము—

(స్వ) ఆహా! నారదునిమాటలు వినమి నెంతగతి పట్టినది!

[ప్ర]వేశము—నారదుడు దూరముగ]

నార—(స్వ) ఓహో! మంచి రక్తి సమయమున వచ్చితిని.

(చాటున నిల్చును)

జలం—ఓరీ! జంభవైరీ! ఊమింపుమనుచుంటివా.

ఉ. ఇందునిభాస్య బల్మిగొన • నెంచుకా చనుఁదెంచినాఁడ వే

నిందును లేనటంచు నిపు • డేనరుడేర ఊమింప వేడెడదే!

యందునయేని జుట్టు మఱి • యందకయున్నను గాళ్ళుపట్టుకొం

టుందును నేర్చుకొంటివిర? • హీన! మదాంధ! దురాత్మ! వాసవా!

జలం—(తులసివంకఁ జూచి) ఓసీ! నిన్ను వీఁడంటినాఁడా?

తుల—పాణనాథా! లేదు.

జలం—జముఁ జెప్పము. వీఁడు స్పృశించిన స్పృశింపకున్నను నేను

నిన్నుఁ బరిగ్రహించుట యేనాటికిని గల్గయని నీవెఱుంగుదువు

కాన సత్యము దాచినను నీకుఁ గలుగఁబోవు లాభ మిసుమం

తయు లేదు.

తుల—ఆర్యపుత్రా! మీ పాదములసాక్షి—న న్నీతఁడంటలేదు.

ఇం—దానవసార్వభౌమా! నా మనవి నెక్కింత యాలింపుము. నేను
మఱియొక యుద్దేశమున నిటకు వచ్చినవాఁడను.

చ. గరితలేనమ్మనం గలువ • కంటులలో ననసూయఁబోలు నీ

సరసిజనేత్రీయంచ మునీ • చంద్రికు నారదుఁడాడ నమ్మకి

త్వరనున సత్యముదెలియు † వాఁడను వచ్చితిగాని జాననే
దగ్గి! రమణి బల్మిబట్టుటకు † రానిది నిక్కము విశ్వసింపుమా.
జలం—అ! ఏమిరా! నాభార్య పతివ్రతయగునో కాదో పరిశీలింప
వచ్చితివా? ఏమిరా నీటకులు?

ఉ. ఓరి దురాత్మ! నామునతి † యుద్విఁ బతివ్రతయై యెసంగిన
జారిణియై మెలంగిన వి † చాణసేయగ నీ వెవండురా?
వారిజనేత్ర! బల్మిగొన † వచ్చి యిటున్ వచ్చియి తె? పండ్లకై
భూరుహమెక్కి వట్టువడి † పుల్లలకంచరు నొంగకై వడిన్.

గీ. ఖడ్గమూని చేత † గన్నముఁ ద్రవ్వించు
బట్టువడిన దొంగ † వాఁడు, గోడ
యెంతగట్టిదో గగ్గ † హింపఁ ద్రవ్వితినన్న—
నేను విశ్వసింతు † గోరి! తులువ!

అబద్ధమాడినంతమాత్రమున నీకు శిక్ష తప్పదు.

ఇం—దై త్యేయసార్వభౌమా! నే నబద్ధమాడుటలేదు—రిజమే వచి
చుచుంటి

ఉ. ఆశితఁ జెక్కుభాషణము † లాసలఁజూపితిఁ బాశముమ్ముమున్
మోడిది వేడికొంటి, భయ † మున్ గలిగించితి నొత్తకేరియుఁ
జేడియ నిశ్చలత్వము ద్య † జువదు భూరిపతివ్రతాత్వమున్
నీడమ నీసతీమణి † వేరులతాగులు సాగివత్తునే?

ఆ. అంటి నేదొమాట † లాగి యెఱుంగ దైత్య
చంద్ర! యిండులకును † సాక్షి దైవ
మేస్పృశించియున్న † నీ వేల యీతల్లి.
గరితనమె నన్ను † గాల్చుకున్నె?

జలం—ఓరి! ఇంద్రా! నోరు మూసికొనుము. ఈకలువకంటినంటకున్నం
తమాత్రమున నీవు నిరపరాధుడవుగావు. నీకు శిక్ష తప్పదు

ఇం—మంచిది, శిక్షింపుము.

జలం—నీ యంగీకార మొందులకురా? శిక్షించెదము—నీకువిధింపవలసి

నది మరణశిక్షయే—అయిన నూరక చంపుటగాదు.

సీ. ఇంతి నీక్షించి మోః హించినందులకు నీ

గుడ్డ బల్లెమ్మనఁ డగుమ్మి కుమ్మి

తెఱవ చెంగిటకు నేఁ తొచినందులకు నీ

పదములఁ బెనుగదఁ జదిపి చదిపి

కొమ్మఁ గప్పుగిలింపఁ గోరినందులకు నీ

చేతుల హేరినిఁ జించి చించి

అంగన దుర్భాషఁ లాడినందులకు నీ

జిహ్వను నలుగునఁ జీల్చి చీల్చి

గీ. పరునియాలి నభిలషించుఁ పాపమునకుఁ

గండకండలుగాఁ గోసిఁ కార మొడల

నలఁది హింసించి హింసించి యవల నీకు

మృత్యుకన్యకను ననుగ్రహింతు నోరి.

మఱియు,

ఆ. ఏను లేనివేళఁ నీవు నాకామిని

భంగపెట్ట నిటకుఁ వచ్చితివో!

నీవచూచి యెడ్వఁ నీకాంతకుం బరి

భవము సంఘటించుఁ బాద! కనర!

ఓరీ! సేవకులారా!

[వోవేళము—సేవకులు]

జలం—ఏని బుధించి జాలగధరమునకుఁ గొనిపొండు.

సేవ—(ఇందుని బంధింతురు.)

తుల—(స్వ) ఆయ్యా! మహామనీష శాస్త్రి కురకపథ సూత్రమిచ్చినది!

మానభంగముదచున్న యీకాంతకు గాపాపగలిగితిని. ఆదుర్మ
దాధుని బుధిపగలిగితిని—ఇంకలకు నీకు, నే నేని ప్రత్యు
పకారము చేయఁగలను—వినును,

గీ. ఆజి యాజి యని తపించు * నట్టి నాకు

దేవ! కలిగించి తది నీ ప్ర * భావమునను

ఆజి యాజి యని తపించు * నట్టి నీటి నీటి

దేవ! కలిగితు నవి మత్ప్ర * భావమునను.

నార—జలంధరసార్వభౌమా! కలహకౌతుకంబు వరమేశ్వరప్రభావ
మున నెట్లును నాకు లభింపకపోదు. అందు నీవు చేయుమేలేమి?
నాకుఁ బ్రత్యుపకారము సేయ నెంతవేని,

జలం—చుహాత్యా! అవశ్యము మీకోర్కె యేవో తెలుపుడు—
తీర్తును—

నార—అయిన వినుము — పతిదేశతయగు నీకాంత సన్న్యాసముగఁ
ద్యజించితిని—

జలం—మునిచందా! ఇదియేమి—నీని బరిగ్రహింపుచునియా నీవు
కోరునది? ఆహ! చాలుఁజూ—

ఆ. తగదటంచు మొదటఁ * ద్యజియించి తిరిగి నే

నింతిని బరిగ్ర * హింతునయ్య!

పనికిరాదటంచు * బాటవైచినకూడు

నెట్టిమూఁపుడే గ్రహించునయ్య.

నారదమునీనా! దీనిగూర్చి పెక్కుపరులు వక్కాణించి నాకుభి
ప్రాయము నెఱంగియుంటివి—యరల నీ ప్రశంసయేల? ఇంకేదియొక
గోరుము—

తుల—(స్వ) హా! మరదృష్టమా!

నార—(స్వ) తులసి కాభాగ్యము లేదు—విధివారిత యిట్లున్న మా
దృశు లేమిచేయఁగలరు?

ఆ. వనజభవుడు వ్రాయు ధ వ్రాలు దుడువ వాని

తండ్రి హరికేసై నఁ ధ దరముగాదు

వనజభవుడు వ్రాయు ధ వ్రాలు దుడువ వాని

పుత్రికునకు నాకుఁ ధ బోలునొక్కొ?

కానిమ్మ—తులసీదేవి కింకొక మేలైనఁ గావింపవలయు. భర్తృపద
సన్నిధానమున నుండినఁజాలునని గదా యీమె వాంఛ! ఇట్లడిగి
చూచెద.

జలం—మహానుభావా! ఏమి యోజించుచుంటివి?

నార—యోజింప కేమిచేయుమంటివి?

జలం—ఏదో కోరెదవని యెదురుసూచుచుంటిని—

నార—అడిగినదిదక్క సన్నియు నిచ్చెదనను ని న్నేమికోరినమాత్ర
మేమిలాభము?

జలం—ముసీంద్రా! అట్లుగాదు. ఈకాంత నేలుమనుటదక్క మఱి
యొక వర మేదేని నభిలషింపుము.

నార—అయిన బోసిమ్మ—ఈ సుదతి నేల నక్కఱలేదు. నీసన్నిధి
నుంట పదిపేలని యీకాంత యాసించుచున్నది. అందులకైన
సంగీకరించి యీమెను నీయంతఃపురముఁ జేర్చుము.

జలం—నారదా! దీనివిషయమువలదని నీ కిప్పుడుగదా చెప్పితిని. పాము
మెడిలోఁ బెట్టుకొన్నట్లు దీని సంతఃపురమునఁ బెట్టుకొననా!

నార—జలంధరా! ఈసాధ్య నీయంతిపురి నున్నంతమాత్రమున నీకుఁ
గలుగఁబోవు మహాకోపద్రవ మేమియు లేదు. ఈమె యిట్లాంకిగ
నుండుటవలన నొకప్పు డిందుగినివంటి కాముకులవలన నీకాం
తకు మానభంగము వాటిల్లవచ్చును. అది నీకీర్తికిని భంగక
రము. కావున నాచెప్పినచొప్పునఁ జేయుము.

జలం—(స్వ) శ్చయేవే—ఇది నా యంతఃపురమున నున్న నేమి?

నేనేమో దివిజకోటులనై నేటతేడట దాడివెడలుట సత్యము
గదా? ఒంటరిగ విడచిన నెట్టిచేటు వాటిల్లునో? ఇట్లు చేసిన
నితనికోర్కయుఁ దీర్చినట్లుండుచు—(ప్ర) మునీందా! ఇం
దులకు నే సంగీకరించితిని.

తుల—ధన్యరాలనై తిని—(స్వ) ఆహా! నారదుఁడెంతదయామయుడు!
జలం—ఓరీ! సేవకా!

[ప్రవేశము - సేవకుఁడు.]

జలం—రథము సిద్ధమొనర్చి తులసిని జాలంధరమునకుఁ గొనిపోమా
యాజ్ఞయని సారథికిఁ దెలుపుము.

సేవ—చిత్తము. (నిష్క్రమించును.)

జలం—తులసీ! నీవు ప్రియాణమునకు సిద్ధముగమ్ము. పొమ్ము—

తుల—చిత్తము.

(జలంధరునకు నారదునకు సమస్కరించి నిష్క్రమించును.)

నార—జలంధరచక్రవర్తి! నే నింకఁ బోయివచ్చెదను.

జలం—చిత్తము—

నార—(పరికించి) ఇఁకఁ గలహాశనమన కేమితక్కువ! దేవా!

దేవదేవా! ఇదియంతయు నీ పృథ్వావము!

(గాసమొనర్చుచు నిష్క్రమించును.)

జలం—

శా. పొలోమీపతి బండెఁబెట్టితి; నిశన్ + బాధించి సాధించెదన్
జాలస్తాదులఁ దక్కు దిక్పతుల జ + న్యత్తోఁగిరాదోద్ధతిన్
దైవోక్యంబును నేన యేలెద సురా + రాతుల్ నుతింపన్ యశ
శ్రీలన్ మొడుగ నొండఁజేసెద ధరిఁగి దిబ్బభస్మములన్.

(నిష్క్రమించును)

ఇది తృతీయాంకము.

శ్రీ రస్తు.

తులసీదేవి.

చతుర్థాంకము.

ప్రదేశము - జాలంధరము - కలాశునియిల్లు.

[ప్రవేశము - కలాశుడు.]

పలా—ఓసీ! చండీ! మేల్కొనియుండియే పలుకకుంటి వేమి? ఇటురా.

[నేపథ్యమున]

నీవే యిటురా! నీకన్న దక్కువదిన్నవా రెవ్వరు?

పలా—ఓసీ! నేను దిండిలేక నడువలేకుంటిని—నీవు దెగదిని లేవ లేకుంటివా?

[నేపథ్యమున]

ఓసీ! మాలతీ! నానవతీ! పరిహాసములకేమిలే—నీవే యిటురావే!

పలా—నేను మాలతినీగానే—నీ మగడనే.

చం—(ప్రవేశించి) ఓహో! మా కలాశుడా! అయ్యో! ఇట్లు చిక్కితివేమి?

పలా—చెడదని—

చం—మీ నన్నా యేపించుచుంటివా! నాకడుపుజూచి నీకనులు మండి నవా? నిన్ను దినవలదన్న దెవ్వలె? "తిండివేళకు దండినద" యన్నట్లు జలంధరుడు దండయాత్రకు వెడలుసమయమునకు

నింటలేక పదిరూకల బానిసతనమునకుఁ బరదేశములకుఁ బరు
వెత్తికొనిపోయి, నేడువచ్చి కన్నీళ్లుగార్చిన నేమిలాభము?
నా మీఁదఁబడి యేడ్చిన నేమిలాభము? కక్కుఱితి మగఁడు
కడుపునొప్పి నెఱుంగడన్నట్లు పరదేశముననున్న రక్కసులు
వచ్చువఱకుఁ గాని వారిని చిలువఁబోయిన మీరు వచ్చువఱ
కుఁ గాని చాలిమిలేక మూన్నాళ్లలో ముప్పదిమూఁడుకొట్ల
దేవతల జయించి తిరిగివచ్చిన జలంధరునిపైఁబడి యేడ్చుము.

పలా—టసీ! నేను నీమీఁదఁబడి యేడ్చుటలేదు. ఆజలంధరునిపైఁబడి
యేడ్చవలసిన యవసర మంతకన్న లేదు. కడచిపోయిన భోజ
నపుఁ బట్టనకై యేడ్చిన లాభమునులేదు.

చం—మఱియెందుల కీ యేడ్పు?

పలా—ఏడ్చేమియును లేదు—ప్రయాణపుఁ బడలికవలన నీరసముగ
నుంటిని—భుజించుట కేమైనఁ దెమ్ము—

చం—మనుష్యమాంసముఁ దెత్తునా?

పలా—మనుష్యమాంస మెప్పుడు దినున దేగదా? సురలమాంసము
రుచిఁ జూడవలయునని పెక్కిండ్లనుండి మక్కువయున్నది.

చం—అయిన సురలమాంస మెక్కడిది?

పలా—ఏమే? దేవదానవయుద్ధమున లభించిన వేల్పుల మృతక శేబర
ములన్నియు నీవే భుజించితివా? నాకొఱ కొకకవమైన నుంచక
పోయితివా?

చం—క శేబరములేమి నీ మొగము? అమరులకుఁ జావులేదుగదా?

పలా—ఆ! ఆ! అదేమి? ఆమాట నిశ్చయమేనా? లోకులందఱా
మాయముండకొడుకులకు మృత్యువులేదని యనుకొనుచుండ
గుడ్డిలోకమని వారిమాటలు విశ్వసించకుంటిని—మఱియొక
మాట—వాండ్రోకుఁ గాయమున నింతగాయమైనఁ గాదట.
నిజమేనా?

చం—కాకేమి? గాయనుగుచు—కండలెగును—రక్తముగాఱును—
 గాని చిమ్మినచలమలవలె వారంతలో నెప్పటివలె నయ్యె
 దరు—అట్లుగుట యమృతవానమువలననట—
 పలా—దేవరాజ్యము మనదైత్యుల నశమయ్యె గదా? అమృతభాం
 డముగూడ లభించెనా?

చం—అదియొ గల్పవృక్షములును, గామగవియు, జులూమణియు
 మే మక్కడకుఁ బోవునప్పటికే చూచుచున్నవి. ఆ వేల్పుముఠి
 చ్చుల సొంతబాధించినను జెప్పరైరి—ఇందుకొడు బలిపురమున
 ముందే వట్టువడుటచే నించాణి యాశనిఁ జేయుచినదని యా
 మెను శిక్షించుటకుఁ గాఁబోలు! మహారాజు దానింగూడఁ
 జెఱుగొని వచ్చినాడు.

[నేపథ్యమున]

జయా! లోకలోయీనాథ! జయా! దైతేయసార్వభౌమా!

జయా! దేవనైస్యనాథిబడబానలా! జయా!

పలా—ఓసీ! జలంధరచక్రవర్తి కొలువున కేగుచున్నాడు. నియ
 మితకార్యము నెఱవేర్చినని యా మహారాజచంకునకు విన్న
 వింపవలయు. తిండి సిద్ధముచేయుము.

చం—లోనికిరా!

పలా—లేవలేకుంటిని.

చం—అయిన నెత్తికొనిపోయెదను. నీకుఁ గావలసిన భోజనపదార్థ
 ముల నిక్కడకు మోసికొని వచ్చుటకన్న నిన్ను మోసికొని
 యక్కడకుఁ బోవుట మిగుల సులభము.

(ఎత్తుకొని నిష్క్రమించును)

ద్వితీయరంగము.

ప్రవేశము—జలంధరము.

[ప్రవేశము - జలంధరుడు, మంత్రి, పలాశుడు, మణికొండఱుడై త్తులు.]

(అచ్చరలు సృత్య మొనర్తురు.)

జలం—అచ్చరలారా! మీ యాట పాటల మా కత్యానందముగలిగించి
తీరి. కావున మీకు దక్కిన వేల్పుపూజాంధ్రకుంబలె సేనా
వృత్తి మొనంగక స్వేచ్ఛ అనుగ్రహించితిమి. మీరు ప్రత్యహ
మిటులే అరుదెంచి మీసృత్యగానముల మాకు వినోద మొన
వించి తగిన పాద్యోషికము; బడయుచుండుడు. ఇదిగో! నే
డీరత్నహారము గొనిపొందు. (ఇచ్చును. అచ్చరలు నిష్క్రమ.)

[ప్రవేశము - సేవకుడు]

సేవ—ప్రభుచందమా! భార్గవులవారు దయచేయుచున్నారు.

జలం—అబ్బబ్బ! అప్పటినుండియు దులసింగూర్చి చెప్పిన సోదయే
చెప్పి నాప్రాణము విసిగించి విడువ నిప్పు డొడుక వినోదింప
నిటకు వచ్చితిని. తిరిగి వచ్చుచున్నాడేమి?

[ప్రవేశము - శుకాచార్యుడు.]

(అందఱు లేచుచున్నారు.)

జలం—గురువర్యా! వందనములు.

శుకా—కళ్యాణమస్తు?

జలం—ఈ పీఠ మలంకరింపుడు.

శుకా—మీరుచు గూర్చుండుడు.

(అట్లు చేయుదురు.)

శుకా—జలంధరా! తులసీదేవి—

జలం—దేవా! తిరిగి వచ్చు వేధింపవచ్చుతిరా?

శుక్రా—దనుజసార్వభౌమా! నీ కీమార్థము లిగదు. ఆకాంత కేమి లోకమని నీవు పరిగ్రహింపవు? ఆమె యేమైన దోసమునర్ప జూచితిమా?

జలం—(స్వగతము) నేజూచితిని. గుడ్డిపందవు నీవెట్లు చూడగలవురా మూఢా? ఈ మూర్ఖుడు ప్రసవమాలికాపతన మెఱిగియు నన్ను బ్రచ్చించుచున్నాడు. వీర్యో వివాదమే? ఇందనుకఁ జెప్పిన మాటలే చెప్పిపంపెద, (ప్రకాశముగా) దేవా! ఇంత కుమున్ను మీరిట్లు ప్రశ్నింపఁ బ్రత్యుత్తరము చుడివియే యుంటిని. తిరిగి యడుగుచుంటిరి గాన దెలుపుచుంటిని.

మ. నిజమే దేవరయానతిచ్చినటు లా నిరేజపత్నాక్షీ కం
బుజగర్భాండమునందు సాటియగు పూరి పుంబోడియే లేకు నీ
రజబాధుప్రతిమానతేజ! సుదతీరి రత్నంబనద్వర్తన
బజుడేరిన్ భుజగ్రేగుండేరి దగ రా వగ్దైన వర్ణింపగన్.

ఆ. లేకు నో గొకింత లేకును కూపున,

లేదు వర్తనమున లేశమైన

ఐన నాలతాంగి సమభవింపగ నాకు

భాప్తి లేదు దేవ! పలుకులేల?

చ. ప్రజలు హాసించినన్ సరియె బంధుజనంబులు దూరినన్ సరే
యజుడు నుమామనోహరుడు నంబుజనేత్రుడొసంగు సద్వర
ప్రజములు వోయినన్ సరియె వారక మీరు శపించినన్ సరే
ఃజము మహాత్మ! యెన్నటికి నీరజలోచన నెల్ల నమ్ముడా!

శుక్రా—జలంధరా! కానిమ్ము. ఇది విధివారిత.

జలం—(స్వ) అది యెఱింగియు నీమూర్ఖపుఁ బట్టెండులకో?

శుక్రా—ఇంక మాయాశ్రమమునకుఁ బోయెదము. నీ వాసుదతి నేల కున్నను నీయండనుడి మఱియొక చోటికి బంపవలెను. ఆమెను

శ్రాగ్రిముగా జూడవలయును. ఇరువు నేమైన లోపము గలిగించిన ననుభవింపఁగలవు.

జలం—దేవా ! మీకు మఱియొక సౌఖ్య మక్కఱలేదు. ఏలుట తప్ప నయ్యుంతి కోరిక యెట్టిదైన నవశ్యము దీర్తును. ఎట్టిలోపమును గలిగింపను. మీరు పోయిరండు.

సుకు—మంచిది. నీ వన్నమాట తప్పవలదు.

జలం—చిత్తము. (సుకు)డు నిష్క్రమించును.)

జలం—(స్వ) ఈ పిశాచము తొందఱగానే వదలినది. (ప్ర) ఓరీ సేవకా! కాకాగారముననున్న ఇందుని, శచిని, జయతుని దీసికొని రమ్మ

సేవ—చిత్తము. (నిష్క్రమించును.)

జలం—నేడు వీరిని శాధించి అమృతకలశము గల్పవృక్షములు జింఠా మణియు గామధేయపు నెంగున్నవో తెలిసికొనవలయును. తెలిపికొనపిమ్మట నింద్రాణి నిగమినిమోసి భంగమొనర్తు నను నాపత్రిజ్ఞ కైవల్యకొనవలయును.

[ప్రవేశము - ఇంద్రుడు, శచి, జయతుడు బద్ధులై సేవకులతో]

జలం—ఓరీ ! ఇంద్రా ! ని భార్యాపుత్రుల, నమృతకలశాదుల నెందు దాచిరో యడిసి తెలిసికొంటివా?

ఇం—నా రెఱుంగమరుచున్నారు.

జలం—ఓరీ ! దొంగా ! నా రెఱుంగున్న నవి యేమైనవిరా? ఓరీ ! దింభకా ! నీపాగ్రములు దక్కవు—ఓరీ ! పాలోమీ ! నీకుః బరిభవము సంభవింపఁగలదు. చెప్పుడు—

జయ—నే నెఱుంగను.

శచి—నే నెఱుంగను.

జలం—ఏమి! యెఱుంగరా? భటులారా! ఈ జయంతుని జిత్తివధ
గావింపుడు.

(భటులు వచ్చి జయంతుని బట్టుకొని క్రిందఁ బడ నట్టి
చంపఁబోవుచున్నారు.)

జలం—ఏమిరా ఇంద్రా! ఏమే శచి! చెప్పదరా? లేదా?

ఇం—నే నెఱుంగను.

శచి—నే నెఱుంగను.

జలం—ఓరీ! కానిండు.

భటు—(కత్తి నెత్తుచున్నాడు.)

ఇంద్రా, శచి—(కన్నులుమూసికొని) హా! హా! భగవంతుడా!

జలం—(భటులనాపి) ఏమి! ఇప్పుటికైన మీ కుమారుని రక్షించు
కొనుడు మాటాడరేమి? ఓరీ! ఊ—

భటు—(నఱకును.)

జయం—(కొట్టుకొనుచు) హా! లల్లీ! హా! లండ్రి!

ఇంద్రా, శచి—హా! హా! నాయనా! నీయవస్థ జూడలేక పౌరాముల
విషతమన్న మొండి యమర్త్యులమైతిమే? ఏమిచేయాదుము.

జలం—ఓరీ ఇంద్రా! కనులుమూసికొనెదవేమిరా? ఇటుచూడు—

శచి! నీ ముద్దులకుమారుడు రక్తపుముద్ద యయినాడు—

మీ లింకను జెప్పకున్న నింక నిటులే నఱకింతును—

(అనుబంధము 9)

జయం—హా! జననీ! జనకా!

శచి—అయ్యో! లండ్రి! నే నేమిచేయుతునురా? అమృతకలశాదుల

బృహస్పతిమునిచెక్రిద్రుడు దాచినట్లు వినియుంటినిగాని యవి
యెందున్నవో యెఱుంగనైతిని—నాయనా! నే నెఱిగియున్న
నీయవస్థఁ జూచుచు సూరికుండఁపటరా?

ఇం—(స్వ)అన్నన్నా! శచి దుఃఖావేశమున రహస్యము వెల్లడించి
నది—ఊ! కానీ! దివిజాచార్యుడు పీనిక జక్కునా?

జలం—ఏమి! దొంగముండకొడుకు బృహస్పతివనియా యిది! మంత్రీ!

చెఱసాలలోనున్న దేవమునులలో బృహస్పతి యున్నాడా?

మంత్రీ—దేవా! ఆ దివ్యర్షి చిక్కలేదు.

జలం—ఓరీ వాసవా! ఓరీ జయంతా! ఓసీ యింద్రాణి! పోనిండు.

ఆదొంగజడతారి యెందున్నాడో చెప్పుడు.

శచి—దానవేశ్వరా! అంతఃపురమునఁ బడియుండు నాడుదానను
నే నేమెఱుంగుదును? ఆటలాడుకొను నీచిన్నిబుడుత కిట్టి సంగతు
లెట్లు దెలియఁగలవు. ఇక నా నాధుడన్ననో నీవు దివ్యపుర
ముపై దాడివెడలునప్పటికే వట్టువడఁగదా! ఆయనచూత్రీ
మేమెఱుంగును?

జలం—ఎఱుగకపోవచ్చును—పోనీ—సేవకులారా! వీని నిక వద
లుడు. (అట్లుచేయుదురు. జయంతుడు తల్లిని దండీని గాగి
లిండుకొనును) మంత్రీ! ఆ మునిముచ్చును వెదకింపవలయును.

మంత్రీ—చిత్తము.

జలం—సేవకులారా! నేఁ డింద్రాణిని బరిభవించుము. ఎల్లరు చూడ
రావలయునని యూరఁ జాటింపుడు. ఈ వేడుకఁ జూచుటకుఁ
దులసి మొదలగు సంతఃపురస్త్రీల దోడ్కొనిరావలయునని
దాసీలతోఁ జెప్పుడు.

సేవ—చిత్తము. (సమ్మిమింతురు.)

శచి—దనుజసార్వభౌమా! ఇదియేల? నన్ను బరిభవించు అందు
లకు? నే నేమిపాపము చేసితిని.

జలం—ఇది నీభర్తచేసిన పాపము. నీ వతని యర్ధాంగివికదా! ఓరీ!
ఇంద్రా!

ఆ. వె. ఏను లేనివేళ • నీవు నాకామిని

బరిభవింప నిటకు • వచ్చిశోరి

నీవ చూచి యేడ్వ • నీకాంతకుం బరి

భవము సుఖుటొతు • బండ్! కనర.

అని నేను నాడెన్నమాటల మఱచితివా? ఆ నా ప్రతిజ్ఞ నేడు నెఱవేర్చుకొ నెదను.

శచి—దానవనాయకా! నా ప్రాణేశ్వరుడు చేసిన యపరాధమునకు నతని బంధించితివి. ఆయనరాజ్యము నపహరించితివి. ఆయన సతీసుతుల మమ్ము నిర్బంధమున నుంచితివి. ఇన్నిశిక్షలు చాలవా?

జలం—ఇవియన్నియు వానికి శిక్షలుగావు. ఆనాడు వాడు నాకాంతను భంగమొనర్పఁ బ్రయత్నించినాడు గాన నేడు వాని యిల్లాలిని నేను భంగపెట్టెదను.

శచి—దితిజాధిశ్వరా! నా వల్లభుడు నీ వల్లభను బరిభవింపఁ బ్రయత్నించుటయేకాని పరిభవింపలేదుగదా! నీవు—

జల—ఓకాంతా! నా డసమర్థుడగుటవలన నాభార్యను భంగమొనర్పఁ జాలడయ్యె. ఇంక మేమో? సమర్థులము. మేము చెప్పుకొనుచుందులకు? మా సామర్థ్యముఁ జూడఁగలవు!

శచి—అహ! సమర్థత యున్నందులకుఁ జేయవలసిన దిట్టికార్యములా? సీ. అధికార మున్నదం • చనదల మద మొప్ప

బాధించు క్రూరుండు • ప్రభుఁడటయ్య?

కరవాలు గలదిగచు • గనుగొందులంబట్టి

వెఱక నఱుకువాడు • వీరుడయ్య!

విద్య గలదటచు • వీర దుర్వాదముల్

విరచించు కలుషండు • విబుధుడయ్య?

బుద్ధి గలదటంచుఁ ♦ బోడిమి మూఢులఁ

గవ్వపెట్టు ఖలుండు ♦ ఘనుడటయ్య?

గీ. కలము గలదంచుఁ జూచిన ♦ గ్రంథమెల్లఁ

గడఁక గీఁకెడు మూఢుడు ♦ కవియటయ్య?

శక్తి గలదంచు వీకున ♦ సాధ్యుఁ బరుని

మగువఁ జెఱచు నీచుండు న ♦ మర్దుడయ్య?

జల—ఓసీ! నోరుమూసికొనుము. నీవు మాకు ధర్మములు చెప్ప
నక్కఱలేదు. నీవు చెప్పినను వినువా రక్కడ నెవ్వరును లేరు.

[ప్రవేశము - పెక్కుమంది దైత్యులు, దైత్యాంగనలు

ఒక ప్రక్కఁ దులసీదేవి - చలికత్తెలతో]

జలం—సేవకులారా! ఇటురండు—ఈ యింద్రాణి చీరె రవిక లాగి,
వేయుడు.

శచి—జలంధరసార్వభౌమా! నీ కిది నీతిగాదు. నీకు వినాశనము సంత
వింపఁగలదు.

జలం—చూచెదఁగాక! ఓసీ!—చూచెదరేమిరా?

సేవ—(శచినిఁ బట్టుకొనఁబోవుదురు.)

శచి—హా! హా! పరమేశ్వరా! (అటునటు పరుగెత్తును.)

(దైత్యు లడ్డువత్తురు.)

తుల—ఆర్యపుత్రా! నమస్కారము. నాథా! ఇదియేమి! ఈ పతి
వ్రతామణిని భంగపెట్ట నుద్యమించుచుంటిరా? ఇంతకన్న సభ
ర్మముగలదా? అయ్యో! ఈసాధ్యు కపించిన మనకుఁ గీడుగలు
గదా? నావేడికొలు మన్నించి యీమెను విడుపుడు.

జలం—ఏమే? ఈమాత్రము చనువిచ్చినందులకు మాకు ధన్యోపదే
శములు సేయుటకుఁ గడగితివా?

గీ. ముద్దులాడినచోఁ గుక్క • మూఁగినాకుఁ
పిల్లి చంక నత్తికొనినఁ • బీడిపెట్టుఁ
గాళ్ళచౌతకుఁ బోయిన • ఖగము తన్ను
నెలఁతఁ జేరంగనిచ్చిన • నత్తికెక్కు.

ఆను పెద్దలపలుకులు రిత్త వోవునా? అడ్డము లెమ్ము.

తులసి—ప్రాణేశ్వరా! నన్ను మన్నింపును నేను మిమ్ము నిర్బంధిం
చుటలేదు. వేడికొనుచుంటివి. నా యీకోర్కెయైనఁ దీర్పును.

జలం—చీ! పొమ్ము.

మంత్రి—(అపవారించి) మహాప్రభూ! ఏలుటదప్పుఁ దులసీజీవి యెట్టి
కోరికఁ గోరినఁ దీర్తుమని గురువులవారితోఁ నింతకుమున్నే
చెప్పియుంటిరి.

జలం—ఓ హా! ఐన నది యొకయడ్డే! ఇసీ! దీవి నే నిక్కడకెంచులకు
రప్పించితిని? ఓసీ! నీప్రార్థన మన్నించి దీని విడుచుచుంటిమి?
ఇంకముందు నీ విట్టికోర్కెలఁ గోరివలదు!

తుల—ప్రాణేశ్వరా! అనుగ్రహింపఁబడితిని.

జలం—(శచితో) ఓసీ! తులసివలన నీపొడుదప్పినది ఓసీ! యిందా!
నీ వేకాంతను బరిభవింప నెంచి విధులమనోంధుఁడవైతివో యా
కాంతవలన నీభార్యకుఁ బరిభవము దప్పిపోయినది చూచి
తివా? సిగ్గుఁదెచ్చుకొనుము. సేవకులారా! వీరిం గొనిపోయి
యెప్పటివలె గారాగారమున నుంచుడు. అమృతకలశాదులు
లభించుదనుక వీరిని వదలరాదు.

శచి—అల్లీ! సాధ్వీమల్లీ! నీవలనఁగదా రక్షింపఁబడితిని. నీ మేలు
మఱువను. (నమస్కరించును.)

తుల—అమ్మా! నాకు నమస్కారమే!

ఇంద్ర—అమ్మా! సాధ్వీ! నీకలమ్యున నా ప్రాణములేగాక ప్రాణ

ములకన్న నెక్కువగు నాయథాంగి రక్షింపఁబడినది. నీకు
నే నేమిప్రత్యుపకారము చేయఁగలను?
తుల—అన్నా! ఇందు నా యుపకారమేమి? దయామయుఁ డగు నా
నాథుని ప్రస్తుతింపుముగాని నన్ను నుతింపకుము.

(ఇంద్రాదుల సేవకులు గొనిపోవుదురు.)

(మఱికొందఱు దైత్యులు పలాశుఁడు జలంధరుఁడు మంత్రీయుఁ దక్కఁ
దక్షిణవారు నిష్క్రమింతురు.)

జలం—గీ. కులము రూపమ్ముఁ బ్రాయమ్ముఁ గుణము గలుగు
నలినలోచన నొల్లమఁ నను సతమ్ము
మంకుఁ డనుకొందురే మొకో? జనులు? లోకుఁ
లనినఁ గాకు లనెడుమాట? వినుటలేదే?

శా. అంగీకార మొనర్ప నమ్మగువతో? నన్మన్మనఃకంజమే
భంగి లొంగద—వేఱుకామినిని జే? పట్లంగ యత్నింతు నే
చిగ గోపించు గురుబ్రాహ్మణు గులసి? బ్రేమించువాఁడౌట—నా
జ్ఞంగైకొందన మొక్కి—యా వెడగుప జ్ఞన్ దైవ్యుని తోడ్కొని
అయిన నీదుష్కర్తి పంకమునఁ గూలకుండ నుచాయవెద్ది? (యోజించి)
సెబాన్! ఇది తగినమార్గము!

ఆ. వె. ఏ దలంచునెడల? నింతులకేమి? య
చ్చరలులేరే? మాని? సతులులేరే?
పరులయూడొటంచు? భయమేల? బానిసెల్
గారె లోకులెల్ల? వారుదొరుకు.

దినదిననూత్నసుదీప్తియుండనై తేజరిల్లెనగాక. (ప్ర) ముగ్ధీ! నేటికి
గొలుపు చాలింతము.

మంత్ర—చిత్తము.

(నిష్క్రమింతురు.)

ఇది చతుర్థాంకము.

శ్రీరస్తు.

తులసీదేవి.

పంచమాంకము.

ప్రవేశము—ఉద్యానవనము.

[ప్రవేశము—నారదుడు గానమొనర్చుచు]

నార—జలంధరుని దుష్కృత్యములు నానాటి కధికములగుచున్నవి.
మ. సతులఁ బల్కినిబట్టుచున్ శిశువులన్ ♦ జక్కాచుచు విపులఁ
వెలలఁ ముంచుచునొంచుచున్ బకులఁ ♦ ధృత్యాశిమాయుచుచు
హితులఁ గాములఁగోయుచు మునితతిఁ ♦ వేధించుచున్ గుంభిసి
పతివర్తించెమఁ బూర్వదానపుల శోభన్ జ్ఞప్తికిం దెచ్చుచున్.
చెట్టుచెడుకాలమునకుఁ గుక్కమూతిపిదెలుపుటై నన్నట్లు చీనిచుష్కా
లమునకే యిట్టి దుర్గుణములు వొడచుచున్నవి. ఇక నుపేక్షింపరాదు.

గీ. ఏ బ్రయత్న మ్మోఁగ్నితి ♦ నింతవఱకు

వీని బాగునుగోరి, యీ ♦ పైని దనుజు

పాటునకుఁ బ్రయత్నింతు శ్రీ ♦ వరుడు నాకు

సాయపడుఁగాక తొల్లిటి ♦ చందముగను.

ఇందుల కుపాయ మిదివఱకే యోజించితిఁగదా ? జలంధరుఁ డిప్పు
డిక్కడకు వచ్చునని వినియుంటినిగదా ! వచ్చువఱ కిందుఁ గూర్చుండెద.
(ప్రక్కకుఁజూచి) ఓహూ ! వాడుగో ! జలంధరుడు—నీమీ నీని
దుష్కార్యము !

అ. వె. హరులచేత మత్త • కరులచేత వృషభ

తతులచేత వ్యాఘ్ర • వితతిచేత

శకట మీడిపించు • బాగాలన్నా నింత

కిరడు మునులచేత • నీడ్యజేయు.

గీ. జడలఁ బగ్గాలుగాఁబట్టి • మెడలపైని

కాణివైచి “వొచ్చో” యని • కటికిఁబెత్త

మున నదల్పుచు శకటమ్ము • మునులచేత

నీడిపించుచు వచ్చుచు • న్నాడు ఏడు.

[ప్ర]వేశము:—పైని చెప్పినట్లు బండినెక్కి జలంధరుడు,
వెనుకనిల్చి పలాశుడు]

పలా—మహాప్రభూ! మునులు తొమ్మిదిమందియే యగుటవలన
నటు నలుగురు నిలులయిదుగురుడవలసివచ్చినది వాడుగో!
మఱియొకజటి ఆజ్ఞయైన వానిం గొనవచ్చి లోటులేకుండ
జేసెదను.

జలం—చీ! మూర్ఖుడా! ఆతడు మనకుఁబూజ్యుడగు నారదమహర్షి
(పలాశునితో శకటము దిగి నమస్కరించుచు.)

నార—కళ్యాణమస్తు.

[ప్ర]వేశము—బంధింపఁబడిన కొంతమంది స్త్రీలతోఁ గొందఱు
భటులు.]

నార—జలంధరా! ఈ కాంతలెవరు? ఏది కీబంధనములేమి? ఈయా
కొందఱము లేమి?

జలం—అది వారియపరాధమే. ఇందుఁ గొందఱు దివ్యాంగనలు—
కొందఱు వేల్పుదొత్తులు—కొందఱు మానవకాంతలు.

నార—నీర యపరాధమేమి?

జలం—సిరిరా మోకాలోడ్డుట!

వా—అనగ ?

జలం—వాతోడిపొత్తున కంగీకరింపక పోవుట. ఇది యెంత పెట్టితనమో యోజింపుడు.

నార—ఇది చారివెట్టితనము గాదు—నీపిచ్చి—నీ మాధ్యము.

జలం—ఏమి ?

నార—వినుము.

గీ. ముజ్జగములఁ బాలించు ప్రిఁభుండ వీవు

నీకుఁ దగుగురె వీరలు ఁ నిర్జరారి !

ఎల్లమృగములఁ గడిమిమై ఁ నేలఁజాలు

సింహ మాఁడునక్కలను వాంఁఁ ఛింపఁ దగునె?

జలం—ఇంతకు మీయుద్దేశ మేమి ? నాకు వీరుతగరు సరి. తులసి తగుననియూ ?

నార—అవును.

జలం—మీ రాసంగతిఁ జెప్పనక్కఱలేదు. నేను విననక్కఱలేదు.

నార—పోనీ. నీకుఁదగినది మఱియొకమగువ యున్నది.

జలం—అది యెవఁతె ?

నార—(స్వ) ఇదే వీని వలలోఁ బడవేసికొనవలసిన సమయము. వీనికి

దివ్యదృష్టినిచ్చి పార్వతిం జూపింతును. (ప్ర) జలంధరా !

(ఒకప్రక్కకుఁ జూపి) అటు చూడుము.

జలం—(చూచి) ఆ ! ఆ ! ఎవఁతె యీజగన్మోహిని ! (స్వగతము)

ఆ వె. తులసి కీసువచ్చు ఁ చెలువున నదియును

గౌరవ యేమియొక్కొ ఁ కారణంబు

నా మనమ్ములాగు ఁ నలినాక్షి, వాయువు

గాలిపడఁగలాగు ఁ కరణి గాఁగ.

ఓ కామినీమణి ! నిలువుము. (పోఁబోవును.)

నార—జలంధరా ! ఆకాంత ముండగదా ! ఇంక పీ రెందులకు ?

జలం—(సేవకులతో) విడిచిపెట్టుడు. ఓకాంతామణీ ! నిలువుము.

(నిష్క్రమించును.)

(సేవకు లట్లుగావిచి మునులతో శకటముతో నిష్క్రమింతురు.)

(స్త్రీలు నారచునకు సమస్కరించి నిష్క్రమింతురు)

నార—జలంధరుని గైలాసమువలకు నాచార్యతీర్థాప మిటులే లాగి

కొని పోవుఁగాక. ఆతఁ డక్కడ నిక్కపుఁబార్వతిం బట్టఁబోయి

శివునిచే దండింపఁబడుఁగాక.

గీ. ఎన్నెయత్నముల్ సలిపితి ధితని కేచు

మేలుఁగూర్పఁ, జెడుగుఁగూర్పఁ ధ జాలె నెకఁడె

ఇల్లుగట్టంగ వాసము ధ లెన్నోవలయుఁ

గాల్చుటకు నిప్పుపుల్ల యె ధ క్కటియె చాలు.

గీ. ఇలనొకని బాగుసేయంగ ధ నెంతయేని

పాటుబడవలయును భంగ ధ పఱుచుటకు ర

వంత యత్నించినం జాలుఁ ధ బటమువోయ

నెంతో శ్రమగాని, చింప నెక్కింత తగును.

[నేపథ్యమున]

ఆ ! ఆ ! యేమి ? నాచార్యేశ్వరుడు వెట్టివాడయ్యెనా ! అయ్యో !

అయ్యో ! ఇదియేమి ? అట్లు పరుగెత్తుచున్నాడేమి ?

నార—(స్వగతము) ఓహో ! ఈవార్త విని తులసి పరుగెత్తుకొని వచ్చుచున్నది.

[ప్రవేశము—తులసీదేవి, పలకుడు.]

పలా—అమ్మా ! ఇంతిక్ గారణ మీ మాయజడదాఁమిండకొడుకు

ఏమో యటు చూడు మనినాడు. అటుచూచినతోడనే మహా

రాజగారు పిచ్చివాడై “ఓకాంతా ! నిలువు” మని పరుగిడి పోయినాడు.

తుల—(నారదుని పాదములబడి) మహాత్మా! బ్రహ్మర్షి చందా! ఇదియేమి? నా నాథుఁ డట్లుండఁలకుఁ బరుగిడుచున్నాఁడు? ఎక్కడకుఁ బోవుచున్నాఁడు? ఆకాంత యెవతె? నా నాథుని కేమైన హాని సంభవించునా?

నార—(లేవనెత్తి) అమ్మా! భయపడకుము. ఆమె పార్వతి. ఆ జగజ్జననిం గామించి నీనాథుఁడు వెంటాడుచున్నాఁడు. హానిసంభవించిన సంభవించవచ్చును. నే నేమిచేయుదును?

తుల—తండ్రి! బ్రహ్మమానసపుత్త్రిండ్రు. నీకుఁ జేయరాని దేది—నాకుఁ బతిభిక్ష పెట్టుము. (తిరిగి చరణములబడుచు.)

నార—(స్వ) అయ్యో! ఇదియేమిబాధ నాకు? తొలుతనే విఘ్నమా నాపత్యత్నమునకు—అందును నావలననేనా? ఎట్లును నీపతివ్రతామతల్లి నన్ను విడుచునట్లులేదు. కానిమ్ము—పిచ్చుటయోజింతును. (ప్ర) అమ్మా! తులసీదేవి! నిపాతివ్రత్య ప్రభావముండ నీకుఁ బతిభిక్ష పెట్టుటకు నే నెవండను? అయిన నిష్పట్టిన నీకుఁ గర్తవ్యముఁ జెప్పెద వినుము. నీ ప్రాణేశ్వరుఁ డిప్పుడు శైలకన్య వెంటఁబడి కైలాసమునకుఁ బోయి శివునితోఁ గలహించును. నీ వంతకుమున్నె యటకేగి యాపార్వతీపరమేశ్వరుల వరముచేడికొనుము.

తుల—తండ్రి! అబలనగు నే నక్కడ కెట్లుపోగలను?

నార—కుమారీ! నిపాతివ్రత్యమహిమ నీ వెఱుఁగవు. అదియెంతకైనఁ బాలును. కన్నులు మూసికొని పరమేశ్వరినిఁ బ్రార్థింపుము.

తుల—(కనులుమూసికొని ధ్యానించుచు మాయమగును.)

(నారదుఁడు గానమొనర్చుచు నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

ద్వితీయరంగము.

ప్రదేశము—తైలానము.

[ప్రవేశము—పార్వతీపరమేశ్వరులు, పరమేశ్వరుని పాదములఁబడి
తులసీదేవి.]

తుల—

గీ. జయ గీత ! మహేశ ! భుజంభూష !
నిర్జరేంద్రప్రముఖ దివ్య ! నిచయవంద్య !
అచలకన్యామనోధవ ! యథవ ! యజర !
జయ నమస్తే ! నమస్తే ! ప ! సన్నరూప !

పర—(లేవనెత్తి) కుమారీ ! లెమ్మ ! నీ వేమికోరి యిటకువచ్చిమమ్ముఁ
బ్రార్థించుచుంటివి? నీ యభిమతమేమో కోరు. మవశ్యమిత్తును.

తుల—తండ్రి! నా మాంగల్యమును గాపాడుము. నా కిదియే కావలసి
నది

పర—(ఆలోచించుట పభినయించి) అమ్మా ! నీ పాతివ్రత్యమే నీకు
సర్వశుభములు గూర్పఁగలదు. నీ వికఁ జింతఁడక్కి- పురి
కేగుము.

తుల—ధన్వంతరి (పార్వతీపరమేశ్వరులకు నమస్కరించి పరిక్రమించి)
జగజ్జనని యిందేయున్నదే! నా నా భుండు వెనుకఁ జక్కినాఁడు
గాఁబోలు. కాక యిది లేగదని పొరబాటు గ్రహించి తిరిగి
పోయెనో ! ఆహ ! అంతశ్యామా ! (తెరవంకకుఁ జూచి)
అయ్యో ! ఆర్యపుత్ర ! డండందు వెదకుచు నిటవచ్చుచున్నాఁడు.
నన్నుజూచిన గోపించు సేమో ! చాటున నిలిచి చూచెద.

(అట్లు చేయుచున్నది.)

[ప్రవేశము—జలంధరుడు]

ఏది నామధ్దులగుమ్మ ! నాబంగారుబొమ్మ ! ఎటువోయినది ?

ఇంతలో నెటువూయమైనది ? అన్నన్నా ! ఇంతదూరము దిగిపి
తుదకు నానోటబెడ్డవాట్టి మాయమైనదే ! ఈకైలాసమునకువచ్చియే
మాయమైనది. దాని విషవను. ఇంకను వెనకెదను. దొరకెలా ? మం
చిది. లేదా ? పగ్గములు బాధితును. భూతముల వేధితును. పిశా
చములఁ బిలుకుమార్తును. కైలాసమంతయు సముద్రమునఁ దోతును.
తుదకు శివుని భార్యపుత్తులతోఁ జెజగొని యచ్యుతకలశాదులకై
పురందరుని బలఁ బలుబాములఁ బెట్టెదరు.

[చారిత్రపరమేశ్వరులఁ జూచి]

ఇదియేమి ! ఇయ్యందువదన ఇయ్యందు శేఖరునిపజ్జఁ గూర్చుండి
యున్నదేమి ! ఓహో ! తెలిసె. ఈకామిని కామాతకుని యిల్లాలు
గాఁజోలు!—కావుననే యింతలావణ్యవతి యీపాలఁతి. ఆహా !
ఈకాంత నాకెల్లు లభింపఁగలగు ? ఇసీ ! ఏటి సంతోష మిది ?

ఆ. వె. ఆ సహసినేత్తు ! నాజినేయకయ ని

రిందినట్టి వీర ! సిహమునకు

సీ శినేత్తుఁ డెంత ? యీమన్న హరుని పా

ణములతోడఁ గొను ! నలిననేత్ర.

అయినను శివుఁడు వట్టి బేల—భక్తసులభుఁడు—భక్తులు చేజూచిన
'ఉ' యనుటయేగాని 'ఉహూ' అనుట యెఱుంగనివాఁడు. ఇతనితో
యద్ధమొనర్చి కాలయాపనమేల కావింపవలయు ? మొగట నాయభీ
ప్సిత మెఱిగింపక వరమువేడి పిచ్చుట నెఱిగించెదగాక ! ఒసంగ
నిచో మదవదరి ప్రాణవాతూలవ్యాలము మత్కరనాలమే యున్నది.
(పరిక్రమించి) దేవా ! నమస్కారము !

పర—మేలగుగాక !

జలం—(చేతులుజోడించి)

గీ. కరుణ నాలింపగదవయ్య • కాలకంఠ !
 దయ గనుంగొనగదవయ్య • దక్షవైరి !
 జాలి బలపంగగదవయ్య • ఫాలనేత్ర !
 కృపనభీష్ట మీగదవయ్య • కస్తూరివాస !

పర—జలంధరా! తీలోకాధినాథుడవై యుంటివి. ఇంకను నీకు
 గావలసినదేమి ? అయిన నీమనోభీష్టము వేడికొనుము.

జలం—(స్వ)

శ్రి. పంకజనేత్ర నిమ్మనిన • భావజవైరి యనుగ్రహించునో
 కింకవహించునో? యెడద • గీటడగింపఁ దలంచునో ననున్
 శంకరుఁ డంతకూరుడె? నిశాకర శేఖరుడంత దుష్టుడె ?
 సంకటపెట్ట భక్తుని నెఱసంగగ నేరక యొక్క కామినిన్.

పర—జలంధరా ! వరమర్ధింప యోజించుచుంటివేమి ?

జలం—(స్వ) కానీ! కోపించినమాత్రమేమి? ఈ జంగమయ్య నన్నేమి
 చేయఁగలఁడు ? (ప్ర) కామాంతకా ! ఈకామినిని నాకొసం
 గుము.

పార్వ—(స్వ) ఓరి దోహి !

పర—(స్వ) ఔరా! ఏ డెంతదోహము దలపెట్టెను ! కానీ ! మోస
 మునకు మోసమే తగినది. (ప్ర) ఓరీ ! జలంధరా! పార్వతిని
 నీ కొసంగుచుంటిని కాని—

జలం—ధన్యోష్ఠి!—కాని—కాని యేమి ?

పార్వ—(స్వ) ఇన్నుహత్కుఁ డేమనునో ?

పర—

గీ. అంబుజాక్షిని దాసిగా • నవధరింపు

మిచ్చవచ్చినపనులు సే • యించుకొమ్ము

గాని యీచాన నుటితి • వేని నీవు
పాదవడంగె దగ్గిని నంటి • పురువు బోలె.

జలం—అ! అ! దేవదేవ! మహానుభావ! ఎక్కడ నేర్చుకొంటి నీనీతి—
ఎవరు చెప్పిరి ?

అ. వె. దయితమెసగి ముట్ట • దగదంటి విశ నట్టి
తరుణి యేటి కింట • దాచుకొన నె ?
పండుమెసగి దాని • భక్షింపవలదంట
యెందు నేర్చుకొంటి • విందుమాళి !

పర—టరీ! దుష్టా! ఈకాంత ననుభవించుట కా నీవుద్దేశించితివి? ఔరా!
ఎంత కండకావరము !

ఉ. పాణులుమోస్త్ర యాదినము • వాంఛయొసంగ వె"యంచువేడి పై
రాని నొసంగమందువట • రా! యథుమెంచక, దాహమక్కటా!
ప్రాణము నివ్వబోదనుచు • బాదములుబడి కోరి మీద, నీ
శోణితమిచ్చుటన్న క్రియ • శుంత! గురాత్మక! దాన వాధమా!

జలం—నే నెట్లు వేడిన నేమి? నీవు నిచ్చితినిగిదిదా ! ఇంక నీగోల
యెందులకు ?

పర—మంచిది. నే చెప్పినట్లు జేయుము.

జలం—ఎట్లు? అంటకుండఁగాఁబోలు—చాలా.

శా. దేవా! యేటికి వేడికొంటి నిను నీ • దేవేరి నిమ్మంచు నా
దేవింగాగొని నిత్య విష్ణురతులన్ • దేలంగ యోజించికా
దే? వాంఛించితినియ్య యూరకయ నెత్తించాల్చి యూరేగ; వా
గ్గీవాదంబిదియేల ? యిచ్చెదవ దే • విన్ లేద? వాక్కువ్వుమా?

గీ. పరిమళముఁ బీర్చుదగనట్టి • ప్రిసవమేల ?

యూరగింపఁగఁ దగనట్టి • యశవమేల ?

త్రాపుటకుఁ దగనట్టి క్షీ + రమ్మదేల ?

అనుభవింపఁగఁ దగనట్టి + యశివయేల?

పర—ఓరీ! దురాత్మా! త్రిజగజ్జననిగదా యీకాంత! ఏమని కామన చేసితివిరా ?

జలం—త్రిజగజ్జననిమా ? అయిన నీమెదులకు వరించితివో ముందు వచింపుము. ఓహో ! మఱచితిని. నీవు త్రిజగజ్జనకుండవు గాఁబోలు. అట్లులై సమాలోము నేనును ముల్లోకములకుం బ్రభుఁడగానఁ ద్రిజగజ్జనకుండనే—ఇక నేమి ? సరిపోయినది గాదా? ఓర్వోబకా! ఈ నీకుయుక్తులు నాదండ సాగిరావు. సత్యము నిలుపుకొనునదియు లేనిదియు వచింపుము. సత్యము సర్వజగ వాఘారమునుమాట మఱవకుము.

పార్వ—(స్వ) ఆర్యపుత్రః డసత్యభీతిచే నీదై త్యుని శిక్షింపఁజాల కున్నాఁడు. నే నిట్లని చూచెద—(హ) దానవేంద్రా!

గీ. అలికనయనుని ఫాలనే + తాగ్నివలన

వాకమునుజేసి యతని పుత్రుఁడవుకావె ?

అట్టి తండ్రీకి నిల్లాలి + నైన నన్నుఁ

దల్లిఁ గామనచేయుట + ధర్మవయ్య ?

జలం—ఓజాణా! అలికనయనుని ఫాలనేతాగ్నివలన జన్మించితినే గాని యతనికి నీకును బుట్టినవాడను మాత్రముగానుగాదా ? అదిగాక పశువులలో ననురులలో నీనీతి లేదు. నీవు నీతిబోధింప నలసిన దిప్పు డీదై తేయసార్వభౌమునకుఁ గాదు—ఆప్రేమధ సార్వభౌమునకు. ఆతఁ డసత్యమానుటకు సిద్ధముగానున్నాఁడు. తగదని ధర్మోపదేశము గావింపుము. తలవాంచి మిన్నకుంటి వేమి? నీ ప్రాణనాథుఁ డాత్మదత్తాపహరణవిద్యానిపుణుడై వెలుంగ నున్నాడని నీకుఁ దలవంపులయ్యెనా? నిజము—పురు

ఘటకన్న నిక్కాలమున కాంతలే ధగ్గమునకు వెళుచువారు.
 సరి—అయిన నింక నతనితో నీకుఁగాని నాకుఁగాని ముల్కొ
 నంతయుఁ బనిలేదు. అతఁడు నాకు నిన్ను దానమిచ్చినవాఁడు.
 నీ వీదానపుదానపు. పోవుదము రమ్ము—(చీరచెఱఁగునంటఁ
 బోయి పార్వతి దూరమున కరుగ) ఏమి ? పార్వతీ ! భర్త
 మాట నిలుపవలసిన భారము భార్యదిగాదా ? అట్లుపోయెద
 వేమి ? నిలుపుము—నిలచి మాటాడుము.

పార్వ—ఇట్టి నీచునితో మాటాడవలసిన యావశ్యకము నాకేమి ?

జలం—ఇదివఱకు లేకున్న నింక పైనుండును గాదా ?

పార్వ—ఎల ?

జలం—భర్తతో భార్యకావశ్యకము లేకపోవువా ?

పార్వ—చీ! దురాత్మా ! మాతృద్రోహసక్తా ! జాగ్రత్త ! శపిచిన
 భస్మమయ్యెదవు.

జలం—అహా! శపించెదవా? మన్మథుని భస్మమొనర్చిన మహారసిక్తాగ్రే
 సరునియిల్లావపు. నీ వీనవమన్మథుని భస్మమొనర్చెదవు గాఁబో
 లు! భస్మము నేమిచేసెదవు ? నీ ప్రాణనాథుని విధమున మేన
 నలందుకొందవా ? అటులైనఁ గొంతవఱకుఁ గృతార్థుడనే
 యయ్యెదనుగాదా? పార్వతీ! కోపమెందులకు? చూడు. నేను
 నామోహము దీర్చుకొనుటకు మాత్రమే నిన్ను వరింపఁదలంపుఁ
 గొనలేదు. నీ మేలుఁగూడఁ గోరితిని. ప్రసవకోమలవగు నీ
 పీకొండపీటిజంగమయ్యతో నిడుమలు వడుచుండఁ జూడలేకుం
 టిని. ఎలజవ్వనమున నొప్పు నీ వీకామాంతకుని దండనున్న
 నొకింతయు ఫలము లేదని యోజించితిని. నీకుమాతృమీరాప్రాంభ
 మెందులకు ? ఇతఁడు వదలిన నీకు శనివదలినట్లే. నేనిప్పుడు
 త్రిలోకాధిపతిని—నీయిచ్చవచ్చుననుభము ననుభవించుచును.

(అనుబాధము 10)

సీ. పాటలాధర! ఎల్లఁ ♦ కాట నుండుటకన్న
 వేల్పుఁబోలున నుంట ♦ వేళ్ళ గాదె?
 చెలి! పిశాచములతో ♦ సేవ లండుటకన్న
 సురలుకొల్వఁగనుంట ♦ పరువుగాదె ?
 కంజాక్షి ! బిచ్చంపు ♦ గంజిఁద్రావుట కన్నఁ.
 బీయూషమానుట ♦ ప్రియముగాదె ?
 కుసుమకోమల! పాడు ♦ బసరమెక్కుటకన్న
 నై రావతమునెక్కు ♦ టరుదుగాదె ?

గీ. కొండవీటి జంగమువానిఁ ♦ గూడి యిట్లు
 చెప్పరానియిక్కట్టాలు ♦ సెందుకన్న
 ఎల్లలోకమ్ములేలు న ♦ న్నిచ్చుగించి
 మగువ! సుఖములఁదేలుట ♦ దగవుగాదె ?

పార్వ—ఓరీ! దుర్మదాంధా! ఎగిరిపడకుము. నీ యైశ్వర్యమునకు మ
 న్నాధుఁడే' కారణమనుమాట స్మరింపుము.

జలం—నా యైశ్వర్యమునకే కాదు—నా సౌఖ్యమునకును గూడను.
 కాపుననే నిన్నుఁగూడ నెఱంగినాఁడు. శంకరా! భక్తవశంకరా!
 అవునుగాదా ?

కర—తుచ్చుఁడా ! నోరుమూసికొనుము.

జలం—మహాదేవా! నేను నోరుమూసికొనుటకు ససత్వమాడితినా ?
 నీతో నాకెందులకు ? పార్వతీ! ఏమనెదవు? నా హితోక్తుల
 నాలించి నను వరింపుము.

పార్వ—నీచుఁడా! నీకండకాపర మంతకంత కధికమగుచున్నది.

జలం—నీ బిగిసికొనుటమాత్ర మంతకంత కధికమగుటలేదా ? కాని
 యీబిగిసికొనుట నీభర్తకడ నేమిచూచికొనియో నాకుమా
 త్రము బోధపడుటలేదు.

ఆ. వె. భూషణములులేవు ♦ భుజగమ్ములేగాని

భూతిలేదు పాడు ♦ బూదెగాని

కట్టబట్టలేదు ♦ కరిచర్మమేగాని

వీడులేదు పెద్ద ♦ కాడుగాని.

ఆ. వె. తిండియైన లేదు ♦ తిరిపెంపుగంజయే

గాని యెట్టివేళ ♦ నైన నదియు

నడిగికొనుటకైన ♦ సరయిఁ బుట్టెయెగాని

పాత్రమైన లేదు ♦ పద్మనయన!

గీ. రసికుఁడా యన్న మారుని ♦ మసియొనన్చి

నట్టిచనఁటి, రాజాయన్న ♦ నాదిభిక్షు

వైన మైదాల్చెనని యాత్మ ♦ నలరెదేము

నెత్తి నెక్కించుకొన్నాడు ♦ నీడుసవతి.

గీ. ముద్దు లిడుకొనఁబోయిన ♦ బుస్సుమంచు

పాము గఱువంగ రాదఁటే ♦ పద్మనేత్ర!

కొఁగిలింపెదవేనియుఁ ♦ గలఁకు నెడల

బూదియంటెను గాఁడటే ♦ పూవుఁబోడి!

ఇట్టి తగనిమగనితో, నిట్టి యకించనునితో, నిట్టి విరసునితో, నిట్టినిర్భాగ్యచక్రివర్తితో నన్నా శ్లేష్మదపు? రా—రమ్ము, పోవుదము. (పార్వతి వెంటఁబడును—పార్వతియటునిలుఁ బరుగిడుచు.)

పర—ఓరి! దురాత్మా! ఇదిగోఁ జచ్చితివిరా! (శూలముతోఁ బాడుచును.)

జలం—(మూర్ఛిల్లును.)

తులసి—(పరుగెత్తికొనివచ్చి) చంద్రశేఖరా ! రక్షింపుము. రక్షింపుము. నాకుఁ బతిభిక్ష యొసంగుము. (పాదములపైఁబడును.)

క. ఆలింపవె నా యార్త్రిని

జాలింపవె జాలి నాడు † పాణేశ్వరునిక

జాలింపవె కోపం బెద

శైలసుతాహృదయనాథ! † చందార్ధధరా!

పర—(లేవనెత్తి) అమ్మా! భయములేదు. ఆతడు మూర్ఖునినాడు. కొంతవడికి మూర్ఖుడేఱును. బుద్ధిచెప్పి తోడ్కొనిపోమ్ము. మే మింకఁ బోయెదము.

(నిష్క్రమించుచున్నారు.)

జలం—(లేచి) ఆ! ఆ! పరమేశ్వరా! నిలుపుము. పార్వతీ! పోకుము. (పోబోవును.)

తుల—ఆర్యపుత్రా! కొంచెము నిలుపుము. నామనవి నించుక యాలింపుము.

జలం—(ఆశ్చర్యముతో) ఆ! ఆ! నీవెందులకు వచ్చితి విచ్చటకు? ఎట్లు రాగలిగితివి? ఎప్పుడువచ్చితివి? సరి, పిమ్మట మూటాడుదము. పార్వతి వరుగెత్తికొనిపోయినది కాబోలు. ఇంకఁదడయగిట్టదు. నీ విందే యుండుము.

తుల—నాథా! జగజ్జననిం గామింతురా! తగదు. మీపాదములపైఁ బడి వేడుకొందును—తగదు—మనపురంబునకుఁబోదమురండు.

జలం—ఏమే నీకు సవతివచ్చునని భయపడుచుంటివా?

తుల—హృదయేశ్వరా! నాకు సవతివచ్చునని భయపడుటలేదు. మీ కావదవచ్చునని భీతిలుచుంటిని. పాణినాథా! మీరు పరిగ్రహింపవలయునన్న నెందఱు సుందరులు లేరు?

కం. లేలే యపురసలు కల

వైరె మనజసతులు దాన † హంగనలు మరు

వ్హారీమణులు! లేరే?

భూరమణా! యింబ గోతఁ డ బోలునె చెప్పుమా?

.జలం—లేకేదో? నీవంటి క్షణములు చేసినోన్నాను.

గీ. సరసురా లోకర్తు డ చాలు, దేబెవడంత

లెంద టున్నవైన డ నేమిఫలము?

చంపకమృగండు డ చాలు, నుమ్మెత్తపూ

లెన్నియున్న లాభ డ మేమి? మగువ!

తుల—ప్రాణనాథా! ఆ కై లేంద్రజయోగఁ దక్కిన చెలువలందఱుఁ
జంపకముచెంత నుమ్మెత్తపూలే యగుమరు. ఐన నాథా!
సంపెంగపూవు నలీంద్రము గాఢీంపవచ్చువా? దానఁ గలుగఁ
బోవు చేటు విచారించవలదా? నా ప్రార్థన మాలింపుము.
ఈదుర్బద్ధి విడువుము.

జలం—(స్వ) ఈదయ్య మెక్కడనుండు? దాపరించె నాకు? ఇంక నెక్కడి
పార్వతి! అది యేగుహలోనో దాగియుండును. ఇప్పుడు దానికై
ప్రయత్నించిన లాభములేదు. ఈ పిశాచి వెంటనుండఁ బ్రయ
త్నించుటమాత్ర మెట్లు? అన్నన్న! ఇది నా ప్రయత్నములకెట్ల
డ్డము వచ్చుచున్నది? దీనివలన నా శేదో. నష్టమున్నదని వివా
హకాలమున నే దలంచినది సత్యమే యయ్యెను. మొదట నీభూ
తమును వదలించుకొనవలయును.

శా. ఏచందమ్మున పీడిపోవునెకొ నా డ పీడి? గాఢవృథా

ప్రానుగ్ధం బిది యెట్లడంగునెకొ? థా డ రాస్తా రభిష్టాహుతి

బీచం బూడ్చి తెరల్తునో కులట! న డ భి ద్రోసి మాయుతునో

యోదింపం బనియేమి శుద్ధమెవడో డ కో యెట్లుగాఢించినా?

ఆ. గురుబ్రువుండు నాకు లక్ష్మణుడా? వాఁ డేమిచేయఁగలడు? శపించును.
డో, శపింపనీ. ఈపీడ వదలివఁగాని న న్నీచింత వదలఁకు కాని ప్రార్థన

నిర్జితదిక్పాలకుండు, తిలోకాధిపతి, జలంధరదానవసార్వభౌముఁ డొక
కాంతను కేకులారఁ జంపుట తుచ్చపుఁ బని. ఐన దీని సాగనంపుట
యెట్లు? (యోజించి) మంచియుపాయ మిది. జలంధరమునకేగి
యట్లొనర్చెదను. (తులసితో) ఓసీ! నీ కోర్కెయే తీరినది. ఇంకఁ
బోవుదము రా.

తుల—అనుగ్రహింపఁబడితిని.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

తృతీయరంగము.

[ప్రదేశము—నదీతీరము.]

ప్రవేశము:—బంధింపఁబడిన తులసి నెత్తుకొని

చండి, ముందు పలాశుఁడు.

పలా—ఓసీ! చండి! నదీతీరమునకు వచ్చితిమి.

చండి—పాడునది! నదిమాట యెందులకు? నా యాలోచన మాట
నేమిచేసితివి?

పలా—ఏమిది?

చండి—సరిగా వినుము. తులసి చచ్చుటయేగదా జలంధరునకుఁ గానల
సినది. నదిగోఁ బడవైచుటకు బరులు దీని మనకడుపులోఁ
బడవైచిన నేమి? మనకు బహుమానము తరువాత ముట్టునో,
లేదో! ఇట్లుచేసిన ముట్టకున్నను జింతయుండదు.

పలా—చీ ! చీ ! నిర్భాగ్యురాలా ! మహారాజుమాట నతిక్రమింప
వచ్చునా? ఊ—తెల్లవాటవచ్చుచున్నది. ఎవరైనఁ జూచిన
మహారాజుగారి కఘోరిగల్గును. నదీగర్భమునఁ బడునట్లు తుల
సిని విసరివేయుము.

చండి—నీయుష్టము.

(తులసిని విసరివేయును.)

పలా—ఊ—ఇంక నడుపుము.

చండి—అయ్యో! ఏ జలచరమున కీపదార్థము పోప్తియున్నదో!
నా నోటిలో శనియున్నది. ఏమిచేయుదును? (నెసలుగొట్టా
కొనుచున్నది.)

(విష్క్రమింతురు.)

[ప్రవేశము—తులసితో విష్ణు దేవుడు]

విష్ణు—

ఉ. అన్నులమిన్న! యెవ్వతహా? • యాత్మవిభుఁ డెవఁడొక్కొనీకు? నిన్
గన్నజనిత్రీ యెవ్వతయో? • గాదిలితండి? యెవఁడా? యేటికిన్
జెన్నటు లెవ్వఁగొధిని • జిత్తమునం దయలేక తొచ్చిచిరో
యిన్నదిలోన నిన్ను వచి • యింపవె దాపక నీవరిత్రీమున్.

తుల—ఓప్రాణదాతా !

ఉ. లాలితకీర్తియకా నల జ • లంధరదాననచక్రీవర్తి కి

ల్లాలను, బావనాసురకు • లాంబుధిచంద్రుడు కాలనేమికి

శాలమృగాక్షి మాధవికి • బట్టి, నెహద నెఱుంగ నెవ్వరి

వేళ్ల ననుక నదిబడఁగ • వీకునఁ దోసిరో? లేరు శాత్రువుల్.

నేను రాత్రీ నిద్రించుటమాత్రీ మెఱుగుదును. ఎవ్వ కిపనిజేసిరో
యెఱుంగ.

గీ. నీటఁదోయంగఁబడి మర • కింపనున్న

నన్నుఁ బ్రేముడిఁ బోచిన • కన్నతండి

యీ వెవడవయ్య! ముకరివ • ధించి కరిని

రక్షణముసేయు నిందిరా • ప్రాణపతివా?

విష్ణు—సుందరీ ! నే నిందిరానాధుండనే నీకెవ్వరు శాత్రువులు లేరను
చుంటివి. నీవు పొరపడుచుంటివి.

ఉ. అంచితభక్తి నెవ్వనిజ • యమ్ముచు గోరి యెడద మమ్ము బాగ్
 ర్థించుచు ముందువో? యెవని • దేవుడటంచు భజించుచును
 నంగలనేత్ర! యమ్మగఁజే • స్వాంతమునకా గృహపీడి నిన్నుదో
 యించెనదిగ నిడిమ్మొలుగు • మింతయునుం బగ నీకు నాథుడే.

తుల—హరిహరీ! నామనోదయతుఁడు నిర్దయుఁడుగాఁడు. మీయూహ
 సత్యముకాదు.

విష్ణు—కాంతా! నీవు నిజా బ్రతుగకుండువుగాక—నారాయణుండు
 గూడ నెఱుంగనేరఁడా?

తుల—(స్వ) నిజమేకాబోలు. కాకున్న సత్యస్వరూపుఁ డిమ్మహా
 త్ముఁడేల యబద్ధమాడుచు? హా! ప్రాణనాథా! నేను నీకంత
 భారమైతివా? నిన్నననేల? ఇది నా దురదృష్టము. కట్టా!
 ఈ లక్ష్మీమనోరమణుండు నాకేమో మేలుపేసినవాడనుకొంటి.
 ఇది కేకేయియనది. ఎందులకు నక్కఱకురాని యీ పాడుజన్మ
 యింతటితో నంతఁడుటయే శ్రేయస్కరముగాదా? నే బ్రతు
 కుట యెందులకు? నానాధులకు భారమనకుటకేదా? ఇప్పు
 డేమిపేయుచు? ఆత్మహత్యమహాపమునకు హేతువు. అందుల
 కొడంబడుదునన్నను ఇచ్చుహసీయుండు నన్ను జావనీయఁడు.
 తిరుగ నాప్రాణేశ్వరునకుఁ జింత కలిగింపవలసివచ్చినది.

ఆ. పడఁతి నదిని దోయి • బడియె బీడవొలంగె

నంచు మిప్పు సొగ • సించు నాథు.

డెదుటకేచు దిరుగ • నేగి కంటంబడఁ

గటకటఁ బడి యెంత • కనలునెక్కి?

విష్ణు—పొలఁతే! నీ విచారము నే నెఱిగితి. నీ వాక్యాదునిచెత్తుఁ
 (తులసి చెవులు మూసికొన్నట్లు) బోనక్కఱలేదు. నిన్ను

విక్రంతనగరి నుంచెద. అంకు నిర్విచారముగఁ గాలముఁ

గడుపుకొనవచ్చును రమ్ము.

తుల—హా! ఏమి నాభాగ్యము. ఓదయాచిధి!

ఉ. కాయలుఁ గందలుఁ దినుచుఁ † గానసభాములయందు నారతం

బాముతభక్తిఁ దానక ప † దాంబుజముల్ భజియుచు నాజగ

ద్దేయులకుఁ జటిద్రులకు † దేవ! యొసంగెను నవ్విక్రంతముఁ

మామురె! మిన్న కీడలఁచి † నాడవు మామకభాగ్యమేమనఁ.

కాని తండ్రి! నీ వెఱుంగని ధర్మ మేమున్నది? నన్ను మన్నింపుము.

ఆ వె. సతిక భర్తృపాద † సన్నిధికన్న ఘ

నమ్ముగాదు చూపె † నాక మైన

బ్రహ్మలోకమైన † భవుని కైలాసమ్ము

నైన నవ్విక్రంత † మైన దేవ!

దయయుచి నా ప్రాణేశ్వరునిచెంతకు నన్నుఁ బుచ్చుడు.

విష్ణు—(స్వ) ఔరా! ఏమి యీకామిని పతిభక్తి! (ప్ర) అతివా!

నీరమణుడు నిన్నుఁ జంపఁదలఁచికదా యిట్లు గావించె. తిరుగ

నేగిన నీబ్రతు కబద్ధము.

తుల—ఆర్యా! పెఱచోటుల బ్రదుకు కన్న సతీకిఁ బతిచెంగటఁ జావు

మేలుగాదా?

విష్ణు—సాధ్వీ! ఏమైన ని న్నా కూరునిచెంత విడువఁజాల. ఆతఁడు

నిన్ను వధించును. జాలంధరమునకుఁ బంపెద.

తుల—దేవా! నా మనోరమణుడు జాలంధరమున లేడా?

విష్ణు—సరైనయముగఁ గైలాసమున కేగినాడు.

తుల—అయ్యో! నా నాథుని కా దుర్బుద్ధి యింకను బోదయ్యెనా?

ఆ ఫాలాత్మునిపలన నెట్టి చట్ట గలుగనున్నదో! లక్ష్మీమనో

నాయకా! నా ప్రాణేశ్వరుని రక్షింపుము.

విష్ణు—నీ పాతివ్రత్యమే రక్షింపగలదు. (పైకి జూచి వినునట్లు భిష
యించి) ఓహో! వాణీధవుండు నుమాధవుండు నెందులకో
నన్ను ధ్యానించుచున్నారు. ఇంక సీమఁ దడయరాదు—అలి
వేణీ! జాలంధరమునకుఁ బంపెద—కనులు మూసికొనుము.
తుల—(కనులు మూసికొనును.) (యవనిక జాఱును.)

చతురరంగము.

ప్రదేశము—కైలాసము.

[ప్రవేశము—తీమూర్తులు, ప్రమధులు.]

బ్రహ్మ—దేవా! లక్ష్మీధవా!

మ. కరుణాలేశములేక పాపభయముఁ ♦ గాసంతయున్ బూనకీ
సురమర్త్యోరగవిష్టపత్రయము సంక్షోభింపఁగాఁ జేయుచున్
గరమున్ గర్వమెలర్పఁగన్ దిరుగు లోకద్రోహఁ గ్రూరున్ జలం
ధరు మాయంపఁదలంప వింత కిదె నీ ♦ ధర్మమొక్క మాకర్మమో?
పర—లోకరక్షణపరాయణా! నారాయణా! అది యటుండ మఱియొక
యాపదగలిగినది. అది యెవరికోగాదు, నాకు.

ఉ. దారనుగోరి యాతులువ ♦ దైత్యులతోడను గూడి వాడిమిన్
బోరికి నేగుదెంచె, నని ♦ బోడిమివీడఁడ యింత కింతకు
నారి పతివ్రతాత్వము వణించినదాఁక గతింపఁ డాతఁ, డే
దారియొ వాని గీటడఁప ♦ దానవమర్దన! యానతీయవే!

బ్రహ్మ—(స్వ) ఉమానాథుండు రమానాథునితో నాభారము నీది
యని చెప్పనేరక మఱుగుపఱచుచున్నాఁడు. చల్లకువచ్చి ముంత
దాచుకొను తెంపలకు? ఆమాట నే నుడివెదగాక.

విష్ణు—చంద్రశేఖరా! మనము మొదట యోజింపవలసినది తపోవ
సానమున వాసికీ మన మొసంగిన శంఖము మాట.

బ్రహ్మ—మహాత్మా! ఆలింపుము.

గీ. మంత్రమో తంత్రమో, యేదో ధూయచేసి

వాని శంఖము హరియించు ధ వంతు నాది

వనిత భంగపెట్టెను నట్టి ధ వంతు నీది

యసుర యసురుగొనెడు వంతు ధ హరునిదయ్య !

విష్ణు—గీ. యత్న మొనరింతు, నొనరింతు ధ ననగ నేల

ఆ జలంధరువేషమ్ము ధ నట్టె తాల్చి

చెలువగరితనమ్మును ధ జెఱచువాడ

మీఁదు యత్నమ్ములను మీరు ధ మెలగుఁ జింక.

అంద—ధన్యులమైతిమి.

విష్ణు—(నవ్వుచు) నారదా! లోకమునకు హితముగు కార్యమిది—

నీవు దయచేసి యడ్డురావలదు సుమా!

నార—మహాత్మా! చెప్పవలయునా మీరు నాకు?

విష్ణు—ఇంక నే నేదెద. (నిష్క్రమించును.)

పర—అంబుజాసనా! మనకుఁ దులసి యడ్డు తొలఁగినట్లేగదా?

బ్రహ్మ—ఇంకను సంశయ మొదులకు? నాప్రయత్నము వినుఁడు.

గీ. సార్వతీంబోలు దానినిఁ ధ బడతి నెకతె

స్పృష్టిజేసి పంపింతు నా ధ చెనఁటికడకు

స్మరునిబారిని దోసి యాసతియె శంఖ

మపహరించి తోతెంచుఁ జంధార్ధమకుట!

నార—ఉపాయము బాగుగానున్నది.

బ్రహ్మ—నారదా! నీ విందును అడ్డురావలదు సుమా!

నార—తండ్రి! నీవును దాతగారివలె ననుచుంటివా? నే నెఱుంగనా?

పర—మన మింకఁ బోదము.

(నిష్క్రమించును.)

పంచమ రంగము

తైలాసమున యుద్ధభూమి

[ప్రమథులు దైత్యులు పోరుచుండ నుకపక్కనుండి జలంధరుడు

ప్రవేశించును - ప్రమథులు పారిపోవుదురు -

దానవులు వెంటబడియురు]

జలం—ఓహో! వీరభద్ర! బలీభద్ర! భద్ర! కాళపముఖ! వీరప్రమథు

లారా! ఎలపాతెదరు? నిలుపుడు భయములేదు.

సీ. ఓవిశాలాక్ష! యోధీ! వీరభద్ర! యో

ధీ! బలీభద్ర! యోధీ! విరూప!

ఓరి వికమ్పన! యోతామృలోచన!

యోరి కుంభోదర! యోరి వికట!

ఓ. రణశ్లాఘి! యోధీ! బలీశ్వర!

యోరి కుటీచర! యోరి వికృత!

ఓరి మహాకాల! యోరి దర్జయ! యోరి

కౌంచభేదీ! యోరి యశోవిలాస!

గీ. పతివభోక్తుడు మిమభోటి యిటికిబంట్ల

పాడునెత్తురు గన్నులఁ యిడి నేను

చూడనెంచిన వస్తువుఁ యిప్పుడొర!

అఖిలసద్గుణగణధన్య! నచలకన్య.

[ప్రవేశము—మాయాపార్వతి.]

మాయా—(స్వ) ఇదిగో! అచలకన్య గాదు. నీపాలిటి మృత్యుకన్య.

(ప్ర) దానవేంద్రా! జయము! జయము!

జలం—(చూచి యచ్చెరువుతో) ఓహో! ఈ కల్యాణి యెవ్వతె?

ఇదియె టక్కలాడి పార్వతి!

సీ. ఇదియకా? వేలుపు డ టితుల చూపునఁ
 దలయెత్తఁగా నీని డ కులుకులాడి
 ఇదియకా? స్మరహరు డ నింతటివానిని
 పలుపున ముచ్చిన డ వన్నెలాడి
 ఇదియకా? దను సృజించిన విధిగూడ
 మోహింపఁజేసిన డ ముద్దులాడి
 ఇదియకా? మేయితి డ నేని మెచ్చని నాదు
 నద నొంగిలించిన డ యెమ్మెలాడి

గీ. కలికి యిదియకా నాపాలి డ కల్పతరువు
 శాంత యిదియకా నాపాలి డ కామగవియు
 రమణి యిదియకా నాపాలి డ యమృతకుంభ
 మతివ యిదియకా నాపాలి డ యమరమణియు.

గీ. నాతి! నేటికి బండెనే డ నాతపంబు?
 కలికి! నేటికి గల్గెనే డ కరుణ నీకు?
 అతివ! నేటికి నణఁగెనే డ యభవుగర్వ?
 మిగిలి! నేటికి భయ్యడయ్యెనే మగుండు?

(నేను బట్టికొనఁ జూపును.)

మాయా—(నొలఁగి) ఆ! ఆ! జలంధర! అప్పుడే పాశిగ్రహణమా?
 ఒకమనవి నాలింపవలయును.

జలం—అంతకన్న మహాభాగ్య మేమి?

మాయా—నీ పట్టమహిసి తులసి లావణ్యరాశి ముని వినియుంటివి,
 ఆమె ముందు—

జలం—ఇదియూ నీ సంజేహము? ఆపీడ వదలినది.

మాయా—అది నే యబద్ధములా?

జలం—అబద్ధముకాదు, ధానిఁ గడలిం దోయిచితిని.

మాయా—నీవు త్రోయించితివి కాని విష్ణుదేవుఁ డామెను గాపాడి
బలిపురముఁ జేర్చెను.

జలం—ఏమి! వాని కండకావరము! కానిమ్ము. నీకు భయములేదు. నీ
వింట నమకుబెట్టుటయే తడవుగ దాని కాలునింటఁ బ్రవేశపె
ట్టెదను. సవతిపోయ నీ కుండను.

మాయా—ఈ మాయమాటలు నేను విశ్వసించను.

జలం—అయిన న న్నెట్లు విశ్వసించువు?

మాయా—నీవు నన్నుఁ బ్రాణముగా మన్నింతువా?

జలం—అంతకన్న నెక్కడుగ.

మాయా—అయిన నేఁ గోరినఁ బ్రాణములనైన నిత్తువుగాఁబోలు!

జలం—నిస్సంశయముగ.

మాయా—చూతము. ప్రాణపదముగదా నీ శిరమునున్న శంఖము ?
దాని మెసఁగిన ప్రాణ మొసఁగినట్లే! ఏది—దానిని నా కిమ్ము.

జలం—సందేహింతు ననుకొంటివా!

గీ. తలిరుఁబోడిరొ నీవె కావలయునన్న

శంఖమేమి ప్రాణమ్ము మోసంగనయనె ?

సంపుట్రయురాలు కోరిన వస్తు వట్టె

యొసంగ నేరని వాఁ డొక్క రసికుఁడొక్కొ?

ఇదిగో గైకొనుము! (ఇచ్చి) ఇప్పుడు విశ్వసించితివిగదా? కాని—ఓ
బేలా! ఇది నీకొమ్మలకు ? హఠమా! మణియా! నగయా!

మాయా—అదిగో! ఇంతలోనే దీనిం గొనమద్దేశించుచుంటివా! నీ విట్టి
చంచలచిత్తుడ వగుచుఁపనియేసుమా నీయెడఁ బట్టరాని తమ
కముఁ గలిగియు శివుని వదలకుంటిని నే ననుకొన్నంత గాదు
కదా తుదకు !

జలం—ఓనుద్దరాలా ! బెదరికుము. దాని నెప్పుడు నీవే ధరింపుము.
శంఖ మిచ్చితిగదా ? ఏది ఒక్కముద్దు !

మాయా—ఇక్కడనేనా ? ఆ నికుంజముచాటునకుఁ బోవము రిమ్ము.
(నడచును)

జలం—ఆహా ! ఇక్కడ నీ నికుంజమెక్కడిది? దీని నే నిదివరకుఁ జూడ
లేదు సుమా ! ఇదియొక భాగ్యమే !

మాయా—(స్వ) భాతృపుత్రి దలంచుకొనిన నేమికాదు ? (పరిశ్ర
మించి నికుంజము చాటునకుఁ బోవును.)

జలం—పార్వతి! అంతతొందరగఁ బోయెదవేమి? నాకును దొందర
గనే యున్నది. వచ్చుచున్నది, నిలుపుము. (పరిశ్రమించుచు.)

(నికుంజము మాయమగును.)

జలం—అ! అ! ఇది యేమిచూచు! పార్వతి యేది? ఆ నికుంజ మేది?
ఆహా! ఇదియంతయు నా మోగశంకరునిచూచు! మఱి స్వ
యంకృతాపరాధము! ఓహో గుర్రాత్మా! ఇగులకుఁ దగినశిక్ష
నుభవింపు. ఎచ్చటి నాగిన నీ పాగిణిమాయ గర్క-స.

ఉ. ఓగి! దురాత్మా! సిగ్గుపడి * యుండక వారలతాంగిన్లు నీ
వారిజనేత్ర) నాకడకుఁ * బాపి హరించితి శంఖ మింత నా
పౌరుష మీమి తగ్గెనుకొ? * పాపకు శూతత నిల్వరా సమి
ద్ధారుణి నిన్ను మన్నెగొని * దారను శంఖముఁ గొందు ప్రేల్పిడిగ.

(పరవళ్ళు దొర్తుచు నిష్క్రమించును.)

షష్ఠః పాదము.

ప్రదేశము - జాలంధరము, అంతఃపురము.

[ప్రవేశము—తులసీదేవి.]

(జలంధరము 11.)

తుల —

గీ. ప్రాణవల్లభ దయకుఁ గా • త్రిముగ్ధాని

రమణీజీవిత మటులు, దా • రక విభండు

లేని రేయిచెలువమట్లు • లీలఁదొఱఁగె

వరుఁడు లేమి జాలంధర • పురవరంబు.

మ. మదవద్దైత్య తమిసృభాస్కరువకుఁ • మందాకినీమాంకి

మది భీతిల్లక మానినీమణిఁగొనఁ • మత్ప్రాణకాతుండు వో

యె దయస్వీడి యుమావరుండు విభు మాఁయింపందలఁపూనునో?

సదయుండై తమియించునో? యకట! యస్మద్భాగ్యమెట్లున్నదో?

గీ. ఏమి గానున్నదో! యిక • నెట్టి చెట్ట

గలుగనున్నదో! కట్టిడి • కమలగర్భుఁ

నెట్టిగతి నానుదుట లిఁ • యించినాఁడో!

దానవస్వామి నెఱుంగేయఁ • దలఁచినాఁడో!

హా! మనోరమణా! జలంధర సార్వభౌమ!

తా. ఏ నిర్భాగ్యుడు గాన నన్నుఁ గయికో • నిష్ఠమ్ము లేకుండినఁ

జూసి దానవసార్వభౌమ! కలవా • పూజిండ్లు? చేపట్ట నె

తేనిఁ పందలు వేలు లక్షలును లే • రే? యిత చింతింపకే

ప్రాణాపాయముఁదెచ్చు శైలతనయఁ • వాంఛించి తింకేమనన్.

నాథా! నీతిజ్ఞుండవు. ఇంతకుఁ దెగింతువే? అయ్యో! నిన్ననలే! ఇది

నా దురదృష్టము.

(అనుబంధము 12.)

సీ. పాణేక! నీన్న దూ ధ రం బనియున్నదే?

యిది విధివా? లే నా ధ నుడుటిగీలే

కాకున్నఁ గలనన్నఁ ధ గాంక్ష యొక్కటిదక్కఁ

గలిగెనే యెపు డిట్టి ధ కాంక్షనీకు?

కలుగుఁగా కప్పరః ధ కన్యలు, దానవ

కన్యలు, మానవ ధ కన్యలుండ

వారిని గోరక ధ యీరేడు జగముల

తల్లి, సచ్చరితామ ధ తల్లి, నభవు

వనిత, నింతకుఁ దావక ధ వాంఛితములఁ

గరుణ సమకూర్పు శీతజన ధ కల్పవల్లి

కూరదానవత్కృజ కు ధ తారిక హిమ

తైలపుత్రి వాంఛించెదే ధ బేలవగుచు?

ఆచార్య! భార్గవా! నిఖలసీతికోవిదుండవు. అఖిలాంగమపారంగతుండవు. సీతైన నీ ప్రియశిష్యుని వారంపకపోయితివే?

[నేకభ్యమున]—అమ్మా! వారంపకేమి? నేను మాత్ర మూరకొంటినా?

[ప్రవేశము—శుక్రుఁడు పటముతో]

తుల—తండ్రీ! నమస్కారము

శుక్రు—సుమంగలీభవ! అమ్మా! నే నడ్డగింప లేదనుకొంటివా? అయిన నామాట నాతఁ డేది వినినాడు తల్లీ!

తుల—తండ్రీ! అయిన మీశిష్యుని రక్షించుకొనుటకు మార్గము లేదా?

శుక్రు—బిడ్డా! వేటమార్గమేల? నీసాశీల్యమును గాపాడుకొనుటయే నీ మనోహరుని రక్షించుకొనుట.

తుల—ఆ వారియు హరుండు నిటులే చెప్పిరి.

శుక్రా—కుమారీ! వా రట్లు చెప్పిరని నీ వేమిటియుండవలదు. దివ్యులు
మా యోచాయవిశారదులు. (స్వ) శంఖాపహరణమునుగూర్చి
నుడివిన నీమె మఱిత గుండెవగులును.

తుల—జనకా! నా కా ధైర్యమున్నది.

శుక్రా—తల్లీ! ఏమి ధైర్యము?

తుల—నా పాతివ్రత్యము నేను రక్షించుకొనఁగలసని.

శుక్రా—నాకును నట్టి నమ్మక మున్నది. అయిన మెలకువతో మెలఁ
గవలయును. అమ్మా! దీనిం గైకొనుము.

తుల—ఏమి?

శుక్రా—నీ కాంతుని రూపకటము.

తుల—(తీసికొని కన్నుల కద్దుకొనుచున్నది.)

శుక్రా—తల్లీ! విధివశమున నీ ప్రాణవల్లభుని స్పృశించుటకుఁగాని
పూజించుటకుఁగాని నీవు నోచువైతివి. ఈపటమును నిరంతరముఁ
బూజించుచు నానందింపుము.

తుల—మహాభాగ్యము!

శుక్రా—నే నింకఁ గైలాసమున యుద్ధ మెటులు జరుగుచున్నదో చూడఁ
బోయెదను.

తుల—చిత్తము కాని తొడ్డి! నిరంతరము యుద్ధవార్తలు నాకు
నేవకులచేఁ గబురంపుచుండవలయును. మఱియు,

గీ. దైవముటనావశమున ముఁగి లెస్సవి కొక్క
వేళ ఘోరమృత్యువు సంభవించునేని
ప్రాణవిభుశిరమైన నుఁగి వయవమైన
నేవకులచేతఁ బంపుఁడేఁగి జితిని జొత్తు.

శుక్రు—శివశివ ! అమంగళము గలుగకపోవుగాక ! తల్లీ ! యిదే

మమ్మా ! యిట్లు పలుకుచుంటివి!

తుల—తండ్రి! ఏమంటిని? ఇది యమంగళమా? దేవరయనుగ్రహ

మున మేలగుగాక!

శుక్రు—నే నికర బోయివచ్చెద.

తుల—చిత్తము.

(శుక్రుడు నిష్క్రమించును.)

(పటముఁజూచుచు) హా! మనోరమణ ! భవనైకమోహన! ఏమి నీ

రూపము కనుల మిఱుమిట్లు గొలుపుచున్నావే!

ఉ. ఎంత మనోహరుండవు హృదీశ్వర! యీపటమంద నీదు రూ

పెంతయుఁగ్రాలెడున్, హృదయమెంతయు లాగెడుఁగట్ట! యిట్టి నీ

కింతినినయ్య నీయెడుట • నించుక నిల్చి త్వదీయరూపమున్

స్వంతము వొంగ నొక్కతటి • నైనఁ గనుంగొన నోచనైతినే!

ఉ. ఎంతనిచెప్ప నీకురుల • యింపునుసొంపు నయారే! యయ్యో! యీ

కుంతలబంధమున్ విడిచి • కోరిక లేరికెలెత్త నల్ల నీ

చెంత వసించి తావులను • జిందెడు నూనె నలందనైతి జి

క్కింతయుఁ దీయనైతి ముడి • నేయెడ వేయఁగఁ బోలనైతి నే.

గీ. సుప్రసన్న భాసుర మాచు • సొంపుమీఱు

నీదు నిటలతటమ్ము వ • ర్జింపఁ దరమె

యిట్టినుడుట నక్కట! యెన్నఁ • డేని దనివి

దీఱఁ గస్తురిబొట్టును • దిద్దనైతి.

ఉ. ఎంతవిశాలముల్ బళిర! • యీకను లిందుఁ గృపారసమ్ము దా

మెంతయుఁ జిల్కొచున్నకొయ • నింపుఁదలిరౌపు, నైన నక్కటా!

స్వాంతమునందు నిన్ను భగ • వంతునిగాఁ దలపోయు కాంతవై

నింతయింక దయారసము • నేయెడ నేనియుఁ బిల్కవయ్యెనే.

గీ. ఏమి యీ చెక్కిఁ భులచంద ♦ మేమియంద
మద్దములువోలె నలరెడు ♦ నహహ! ఏనిఁ
దమకమున ముద్దులాడంగ ♦ దగఁగనైతిఁ
గడకు స్పృశియించు భాగ్య మే ♦ గాంచనైతి.

గీ. తేనెసోనలొలయ ♦ దీటయి చెల్వారు
తావకాధరమ్ము ♦ దరమె పొగడఁ
గట్ట! నోచనైతి ♦ గా, యిట్టిసీదు కె
మ్మొవి నాను భాగ్య ♦ మునకు నేను.

గీ. ధరణి నీయశఃకీర్తుల ♦ కరణి నీదు
బాహువులుగూడ దీర్ఘముల్ ♦ పాణినాథ!
అకట! యిట్టి నీబాహుమ ♦ ధ్యమ్మునందు
నెక్కఁతఱినైనఁ దమిదీట ♦ నొప్పునైతి.

గీ. రమణ! నీదు లోకత్రయా ♦ రాజ్యమటులె
నీ యురస్సీమయు విశాల ♦ మై యెసంగు;
ఇట్టి నీయురస్థలి సయో! ♦ యెన్నఁడైన
హాయిగా నొడలింజేర్చు ♦ నైతి నేను.

ఉ. పల్లవసన్నిభంబగు భ ♦ వస్మృచుపాదయుగమ్ము మన్మథో
వల్లభ! మామకాంక్షమున ♦ వారక చేరిచి మెల్ల భక్తిసం
ధిల్లఁగఁ బట్టనోచనయి ♦ తిక్క గనుదమ్ముల వద్దనైతి ను
త్ఫుల్లసుమవ్రజంబులను ♦ బూజ లొగర్పఁగఁ జాలనైతి నే!
మనసా! ఎందుల కీదురాశ! అట్టియానందము ననుభవించు భాగ్యము
నీ కి జన్మమున లేదు. ఈపటమును బూజించు భాగ్యమైన నేటికిఁ
గలిగినది. గుర్వాజ్ఞ నిర్వర్తింఁగఁ బూజాద్రవ్యములఁ గొనివచ్చెద.

(నిష్క్రమించును.)

ఏడవ రంగము.

[ప్ర]వేశము—జలంధరుని రూపుతో విష్ణువు.]

విష్ణు—

ఉ. దానవకోటిఁ గీటడఁకుఁ • దాల్చిట్టి నితకుఁ బెక్కురూపులకు
గాని కలాశిరూపము నొ • కండ్లునకు ధరియింప నెన్నఁకు
హీనతనాచ కద్దియు వ • హించితి నేటికి, నట్టి వేషమే
నీ నటకుండు చాల్పవల • దే? మదిఁ గొంకిన లాభమున్నదే?
నీ ధరణీశువేషము • దనరూ తరుచుగాని

వేషాక వేషము • వేయఁడొక్కఁడు

మీసముల్ గొటిగించి • మెలక వేషముఁచాల్చు

నీచతయందును • నీలునొక్కఁడు

కావిపుట్టమ్ములు • గట్టి సన్యాసికా

నేమంతగతిమని • యెంచునొక్కఁడు

వింజామరమ్ములు • వీడు సేవకపాత్ర

నెవఁడు చాల్చునటంచు • నేప్పునొక్కఁడు

గీ. బామిడికముఁ దాల్చినంతన • భూపుఁ డగునొ?

చీరఁ గట్టిన మాత్రన • చెలువయగునొ?

దండము ధరించినంత ది • దంశియగునొ?

బెత్తము బట్టినంతన • భృత్యుఁ డగునొ?

నీ. శిష్టుల రక్షింప • దుష్టుల శిక్షింప

నామరూపైన నే • యనదరూపు

నైనను, ధరించి • యవనికి శ్రేయమ్ము

సతతమ్ము గూర్చునా • సరణిగాఁగ

నీతిఁ బోషింప దు • స్తీతిఁ బరిపాసింప

నటకుండు చాల్చు నా • నావిధముల

రూపుల, నటుగాన ♦ లోయంగఁ బనిలేదు

హేయతగా నెంచి ♦ యెవ్వరేని

గీ. ఇంత యోజుప కజ్జల్ హ ♦ సింతు లేని

గుండఁ బనిలేదునూ నట ♦ కుండు మదిని

గిస్తిదిరుగు రాజభటుని ♦ గాంచి దొంగ

యంచు శునకముల్ మొఱిగిన ♦ యంత నేమి ?

గీ. ఎంత బాగుగ నటియించు ♦ నేని, నటకు

లోపముల నెన్ను చుందురు ♦ లోకు, లటులె

ఎంత ధర్మబద్ధం బైన ♦ నేరు నేడు

నేయు కార్యంబు నటులు భా ♦ వింకొ) జరులు.

గీ. ఎట్టి వేసమ్ము చాల్చిన ♦ నట్టి తిట్లు

వడిన నటకుఁ డెప్పటి రూపు ♦ గడకుఁ దాఁచు

ఎట్టి వేసమ్ము చాల్చిన ♦ నట్టి శాప

ములఁ గనిన నే నటులె చాల్తు ♦ మొరటిరూపు.

(పరికిమించి) బేరా !

గీ. పూర్వ గీర్వాణులకు సుప ♦ ర్వులకు నత్తఁ

దరముగాని ముగ్ధరమెత్తఁ ♦ దరలునపుడు

తడఁబడని మత్పదమ్ములు ♦ వకఁకఁ దొడఁగె !

బడఁతి భంగపుచ్చు టిఁకొత ♦ భార మవును !

అహ ! సాతివృత్త మహత్వ మవాఙ్మనసగోచరముగదా !

శా. చేత్రో జాత విరోధి యవ్వధి సుర ♦ క్రేణుల్ దనుం గొల్వఁగా

భూతవ్రాతముఁ బుట్టఁజేయ మనుపఁ ♦ బోకార్పఁగా దక్షుఁడై

స్థితపక్తియఁ బొల్పు శ్రీధరు మనిఁ ♦ భీతిల్లఁగాఁ జేయు స

త్పాతివృత్తమహాప్రభావ మెడఁదఁ ♦ భావింకఁగా శక్యమే !

ఏమో యోజించుచు బోద్దువున్నచుంటిని. ఇంకఁ గర్త

వృమునకుఁ గడుగెవ. ఇదియేదా తులసి యవరోధము! ఆ
దేవి కానరాదేమి? ఓసీ! దాసీ!

[దాసీ—ప్రవేశము.]

దాసీ—(స్వ) ప్రభువులవా రిప్పుడే దయచేసి వారు కాబోలు. (ప్ర)
దేవా! ఏమియజ్ఞ!

విష్ణు—దేవి యెచ్చట నున్నది?

దాసీ—(స్వ) ఏమిశ్శా! ఎన్నడులేనిది దేవిని బరామర్శించుచు
న్నాఁడు. ఏయూరిలో వాని గురిసిననో! (ప్ర) దేవా! ఆ
మందిరమున నున్నాడు.

విష్ణు—మంచిది. ముందు నమస్కరము.

దాసీ—దేవా! ఇటు ఇటు.

(నిష్క్రమింతురు.)

ఎనిమిదవ రంగము.

[ప్రవేశము.—పటముచు బూజించుచు దులసీదేవి]

(అనుబంధము. 13)

దాసీ—(ప్రవేశించి) అమ్మా! పటముచు బూజింప నేల? ప్రాణేశ్వరునే
పూజితువుగాని లే—మహారాజుగారు దయచేయుచున్నారు.

తుల—ఆ! ఏమే! నిజమా? నా ప్రాణేశ్వరుఁ డే తొచెనా? ఎక్కడ
నున్నాఁడు?

దాసీ—ఒకచోట నిలుచు నట్లున్నదా? దేవియొక్కడ దేవియొక్కడ
నని పరుగెత్తుకొని వచ్చుచున్నారు. అమ్మా! నేను నీ భాగ్యము
పండినది. నా యదృష్టముగూడ పండినట్లే!

తుల—ఇదిగో! ఈహారము గొనుము. కాని నా నాగుడు వచ్చిన
మాట నిక్కమేనా?

దాసి—వచ్చినమాటయేమి! మిమ్ము ననుగ్రహించు మాటకూడ
నిక్కమే. వారుగో!

[ప్రవేశము. విష్ణువు జలంధర వేషముతో]

తుల—(స్వ) హా! ఏమి నాభాగ్యము! (ప్ర) ప్రాణేశ్వరా! నను
స్కారము!

(సాష్టాంగపడి నమస్కరించును.)

విష్ణు—దేవీ! తెమ్ము. (లేవనత్తుచున్నాడు.)

తుల—హా! నేడుగదా నాశరీరము పావనమైనది!

(మూర్ఛిల్ల విష్ణువుచేతులమీద నాపి కూర్చొని తొడపై
బయండ బెట్టుకొనును.)

విష్ణు—(స్వ) ఈకాంత యానంద పారవశ్యమున మూర్ఛిల్లినది. ఔరా!
ఏమి దీని ప్రేమ! (విసరును.)

తుల—(లేచి సిగ్గుతోఁ దలవంచుకొనుచున్నది.)

విష్ణు—(చుబుకమును స్పృశించుచు) ప్రాణేశ్వరీ! ఏమి నీ పతిభక్తి
ఏమి నీ సాశీల్యము!

చ. పరిణయ వేళనుండి నిను * భావమునందును మెల్లఁ బోక, నిన్
దరికిని జేరనీక, సత * తమ్ము సుఖాపదలైక, ధూర్తుడై
హరహర! శేవకావధుల * సూపి నినుకొనడిఁ దోచినట్టి దు
శ్చరితుని వైని నీకిపుడు * నైతము ప్రేముడియున్నదే ప్రేమా!

తుల—హృదయేశ్వరా! ఆహూతుల నెత్తకుము. అది నావిధిపరిపా
కము. కాకున్న నితర కరుణాకోమలుడవు నీకుఁ గాఢమెచ్చ
టిది! హా! యెంత సుదినమిది!

విష్ణు—(స్వ) పాపము! ఈకాంత యిది సుదిన మనుకొనుచున్నది.
నిశ్చయముగ నిది దుర్దినము! ఈగరితకేగాడు—నాకుచు—

గీ. ఎన్ని నాశ్శునుండియొ యభి • వృద్ధిగాంచు
నంగన పతివ్రతార్థ మ • డంగు నేడు
పాజ్ఞతతిఁ గాక నజ్జల • వలన నైన
మామకయశమ్మునకుఁ గల్గు • మచ్చు నేడు.

దేవీ ! నీపతిభక్తి నెంతని సంస్తుతింతు ? నేడు నేను దాన
వద్దానవద్విపహర్యతుండిగు ఫాలాతుని బారినుండి బ్రతికి
వచ్చుటకుఁ గారణ మేమనుకొనుచుంటివి ?

గీ. హరిహరబ్రహ్మ లొనఁగిన • వరపరంప
రలవలనఁ గాదు శంఖము • వలనఁ గాదు
తావకీన పతివ్రతా • త్వప్రభావ
ముననె బ్రతికినవాడ నం • భోజనేత్రీ !

కుల—అర్యపుత్రా ! నిన్ను వేడుకొనెదను. నన్నుఁ గూర్చిన ప్రశంస
మానుఁడు (గడ్డమంటి బిడిమిలాడును.)

యజ్ఞ—ప్రీయా ! ఏమి నీ సౌకీల్యము !

(ముద్దుఁ బెట్టుకొనును.)

యవనిక జూతును.

తొమ్మిదవ రంగము - యథభూమి.

[పిల్లనమ్ములు, ఖడ్గము దాల్చి జలంధరుడు ప్రవేశించును.]

ఓరీ ! కంఠేశాల ! నీచాత్మా !

గీ. సాతీపోయితి వేమిరా • ఫాలనేత్రీ !

జేబెవైతి విదేమిరా • త్రిపురదమస !

అలిఁ జూచి రాబోయితి • వా దురాత్మా !

కదలితార ! చక్రముఁ జూతుఁ • గన్నులార.

చీ ! పిఱికిపందా ! ఎందు బోయితివి ? నీవు డాగిన నీ

మృత్యువు డాగుననుకొంటివా ?

మ. శతపత్రేక్షణ బంపి నాకడకు న • స్మచ్ఛఖముంగొంటి, దు
ర్గతి యింకేలర యోరి ! పర్వతగుహ • సాంతంబుల డాగ, మ
చ్ఛతకోటి ప్రతిమాన ఘోరశరముల్ • శైలమ్ముతో నిన్ను నీ
సతి సీభృతులనుంచు, డాగిన నినున్ • సాధింపకే పోదునే !

పర—(ప్రవేశించి) దురాత్మా ! జలంధరా ! ఇక్కడ గాచికో !

చ. అతివ పతివ్రతార్థ మది • యడ్డగుట గానిను జంపకుంటి దు
ర్గతి ! మితిమీరిపోయితివి • మానిని భంగము వొందెనింక, నీ
గతిగనుగోర ! నీవు పద • కంజముల బడివేడిన రమా
పతియు, నజాండు నడ్డుపడ • వచ్చిన దప్పదు చావు నీకిటన్.

జలం—ఏమిరా ! మానిని భంగమువొందుట యేమిరా ! నీచాత్మ ! నీ
సతినలె నాసతి దుశ్చరితకాదు. అయిన దానిపాతివ్రత్యము
నన్ను గాచుటయేమి ? వృథావాగ్వాదమేల ? కాచికో !

(ఖడ్గము విసరును.)

పర—(తప్పించుకొని శూలముతో బొడుచుచు నెట్టకొనిపోవును.)

(తెరలో గలకలము.)

హ ! ప్రియశిష్య ! దనుజవంశోద్ధారక ! జలంధరా !

[ప్రవేశము—జలంధరునిశిరముతో శుక్కుడు దుఃఖించుచు]

హ ! ఈదివ్వు లెంతమాయచేసిరి ! ఔరా ! ధర్మరక్షణ
పరాయణుడు నారాయణు డిట్లుచేయునే ! కానీ ! నారా
యణు డిందులకు బ్రతిఫలము నందుగాక !

ఈశిరముం గొనిపోయి యామాయలాడి భర్తగా విశ్వ
సింది విహరించుచున్న తులసీదేవికిఁజూపి యావద్వృత్తాంతము
నివేదింతుగాక ! హ లల్లీ ! తులసీ ! నీ పన్నులయే యయ్యె.

తుదకు నీవిభుని శిరమే గొనివచ్చుచుంటిని. (ధ్వనియగును.)
 ఓహో! యెవ్వగో వచ్చుచున్నారు. దివ్య లేరైన నీశిర
 ముంజూచిన నపాయము రాగలదు. ఇంక నిడుండరాదు!

(నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

పదియవ రంగము—శయ్యాగృహము.

[ప్రవేశము—జలంధరరూపముతో విష్ణువు-తులసీదేవి]

తుల—చునోరమణా! నా కర్కశ బాహుచుద్భవమున మిగుల నలసితిని.

ఇంతక్షీరము గొనివత్తు, త్రావి నిదురింతురుగాని!

విష్ణు—ప్రేయసీ! నీ యధరామృతముండ క్షీరమేల? అక్కఱలేదు.
 మఱియు,

గీ. నిరుపమకపింద్రవిరచిత ♦ సరసకౌవ్య
 మాతృకరషద్భవమునయందు ♦ నలరువేళ
 వలపు బ్రీయురాలు దనదండ ♦ వఱలువేళ
 వ్రాకలియు నిద్దరయు నేటి ♦ కలసగమన!

తుల—పోనిండు. కొంచెము విసరెదను.

(వైటచెఱుగున విసరుచుండును.)

విష్ణు—(కనులు మూసికొని యోజించుచు)

ఓ. ఏను దెఱవఁజెఱచు ♦ బుటేగి జలంధరు

శిరము నఱికినాడు ♦ హరుడు కలన

తచ్చిరమ్ముగేల ♦ దాల్చి దైత్యగురుండు

వచ్చె మిగిలియున్న ♦ పనిని దీర్చు.

[జలంధరుని శిరముతో సుక్రము ప్రవేశము.]

సుక్ర—(చూచి) హా! తల్లీ! నాకన్నులు చూడలేకున్నవి. ఆ గూఱు
 లాని చెంతకుండి లేమ్ము.

తుల—(లేచి) ఆ! ఆ! ఇదియేమి!

శుక్రు—ఇది నీభర్త శిరమమ్మా! ఆతఁడుమాయలమారి విష్ణుదేవుడు.

తుల—ఆ! ఆ! (శయ్యవంకఁ జూచును.)

విష్ణు—(తనరూపము దాల్చును.)

తుల—హా! (మూర్ఛిల్లును.)

విష్ణు—భార్గవా! నీ వచ్చిన పనియైనది కాదా?

శుక్రు—మహానుభావా! నీ వచ్చిన పనిమాత్రము గాలేదా?

విష్ణు—ఏది? ఇంకఁ బాపము గావలదా?

శుక్రు—(ఇంచుక యూరకుండి) ఇదియంతయు నిట్లు గావలసియున్నది.

దేవా! అపరాధిని నన్ను మన్నింపుము.

విష్ణు—దనుజాచార్య! ఇదియంతయు నిట్లు గావలసియున్నదని నీవే యంటివి కాదా? ఇం దెవరి తప్పును లేదు.

శుక్రు—అనుగ్రహింపఁబడితిని.

(శిరము దులసిచెల నడి నిష్క్రమించును.)

తుల—(మూర్ఛదేత) హా! భవనైకివీరా! మనోహర! దానవసార్వభౌమా! ఎంత యన్యాయము జరిగినది!

(మూర్ఛిల్లును.)

తుల—(లేచి)

హా! హృదయేశుండు సమితి తిన్ దొడఁగి దానతెంచె నం చెంచితిన్
 సదయందై ననుజేరఁదీసి ననుచున్ ♦ స్వాంతంబునన్ బొంగితిన్
 సుదినంబును చలించితిన్ గటకట! ♦ శోకమ్ము వోనాడితిన్
 దుది నిట్లాట యెటుంగ మాధవు డిటుల్ ♦ ద్రోహమ్ముగావించెనే!
 నీ విభుండు సమితి తి ♦ విడిచి వచ్చెనటంచు

సకించెప్ప బొందిన ♦ సంతసమ్ము

అక్షిపర్వమ్ముగఁ | నాత్మేశు మాపమ్ము
 గనుఁగొన్న తఱిగన్న | కడిదిమురిపె
 మభివందనము నేను | హస్తకల్పవముల
 తో నత్తఁగన్న సంతోషకలన
 తొడలపై నిడుకొని | తోరంపు నుడువుల
 నాడుచోఁ గాంచిన | యట్టిముదము

గీ. మోవి మోవినిఁ జేర్చుచు | ముద్దులాసి
 మొడలి నొడలిని గలుపుచో | మోదినట్టి
 పారవశ్యము, నిట్టిదే | పాపి దైవ
 మా ! యెఱుంగక చెడితి నీ | మాయఁబడితి.

విష్ణు — అలివేణీ ! శోకింపకుము.

తుల — జేస ! మహానుభావ ! శోకింపకు మరుచుంటివా ? నీవు చేసిన
 మే లింతకన్న నేమి ?

సీ. పెండ్లివాటంగోలెఁ | బ్రియుని దైవమటంచు
 నాత్మఁ బూజించిన | యందులకును
 నన్ను విభుఁ డొల్లఁకున్న మాంగల్యమ్ము
 నరసి జీవించిన | యందులకును
 కలనైన విభునకు | గలుగునో సిలుగంచు
 యడలుచు నొప్పిన | యందులకును
 పతిఁగావరే రమా | వర ! వర ! యని మిమ్ము
 డొడమ్మున భజించి | నందులకును

ఆ. కడకు నిదియకాదె | కమలాప్రియా ! నాకు
 నీ వొసాగు ఫలము | నీ వొసాగు
 కడిదినరము; నన్ను | కబళమ్ము నర్థింప
 విష మొసా కూగురు | విధిని నకట !

ఓపరాత్పరా ! ఎంతయన్యాయ మొనర్చితివి ! ఎంతదోహము దలం
చితివి ! అమలినంబగు నా పాతివ్రత్యమును, నిరుపమానముగు నా సాశీ
ల్యమును మంటగలిపితివే ! పరమపతివ్రతను, నిరంతర భర్తృపదార
విండభ్యాసరతను, నన్నొకక్షణమున స్వార్థపరుడవై కుటలం గావించి
తివే ! నిన్నేమని నిందింతు ! నాదుప్రాప్తికి, నాదుర్గతికి నెంతనివగతు !

ఉ. ఎంతటి దుష్కృతింజలిపి ! తేమన, నిన్ను రహమానునోహరా !

యింతటి దాష్ట్యమే, యకట ! యింతటికౌర్వమే! యేటికయ్య దు
ర్గాంత పతివ్రతాత్వ మది ? భర్తృపదం బదియే ? చేల వే
దాంతమున దురంతము ? లటించు వదినకుగఁగఱాదు యీపయిన ?

విష్ణు—కాంతామణి ! నాపలుకుల నించుక యాలింపుము.

తులసి—(వినిపించుకొనక) దేవా ! పరమేశ్వరుండవే ! సకలవిబుధ
నికరవంశ్యుండవే ! జగత్కారణుండవే! దుష్టశిక్షణ శిష్టరక్షణ
దీక్షాబద్ధకంఠుండవే ! నీవా యిట్టిపనికి గడంగుట ? నీవా
యిట్టి సీచకామమునకుఁ జిక్కుట ?

చ. పరమపతివ్రతామణుల ! బట్టి దురాత్ములు భంగ పెట్టుచోఁ
బరువిడి వచ్చిపోయెను కృపాపరతంత్రుండ నీవ ! దేవ ! యి
ప్పురుసున భర్త మగ్గి నిడి ! భంగమొనర్చితి సత్వతివ్రత
హరిహరి ! యిక దిక్కు గలదా నుచరిత్రల కీ జగత్ప్రయి ?

అక్కటా ! కన్నతండ్రియే కసిగొందు మెడఁ బిసికి చంపినట్లు, ఆలకాప
రియే గోవు కుత్తుకఁ గొఱకొఱఁ గోసినట్లు, జగద్రీక్షుండవు నీవే యీ
దీనురాలిని, ఈ యమాయకురాలిని, ఈ దిక్కులేని యేకించుమరాలిని
భంగపెట్టుదువే! అయ్యమోయా ! నీ వినిగ్గులకీర్తికి, నీ యూర్తరక్షణాంక
మునకు, నీ భర్తృసంస్థాపన పరామృత్యమునకు, నీ సృష్టికే భంగము
గలుగుననియైన యోజునకపోయితివే.

నీ భగవంతుడవు నీవ * పాపంబునకి దేవ !

యంతదోహము నల్పి * తింకవైన

అఘమననేమి ? పుణ్యబస నేమి? దు

ష్పథమననేమి? సత్పథమనంగ

నేమి? యేమి? కింక * నీమమ్ము వోనాకి

సంచరింపగరాదు * సర్వజనులు ?

నీచరిత్రము విన్న * నీచులు సాస్త్రిమ

ణుల భంగమొనరింప * దలంకువాదో ?

గీ. తలక కటు భంగపెట్టిన * తగునునంచు

నేమొగంబున శిక్షింతు * వీపు వారి?

దెలిసి నృప్తికే భంగము * దెచ్చిపెట్టి

కొంటివయ్య ! మోహ మ్మోర * గూర్చెనయ్య !

విష్ణు—కాంతామణీ ! నిన్ను జెటచుటకుఁ గారణము మోహము
గాదు సుమా !

తుల—ఏమి ! దేవదేవా ! మోహము గాదనుచుంటివా ? అగు నీ
మాట నిక్కమేయై యుండును. ఇదియు నాతలవారయే.

ఉ. నీవు పరాత్పరుడవు, వినిర్మల ధర్మరతుండు వాపయిన్

దావక పుత్తుఁడెల్లర కౌదన్ దమకమ్ముచు గూర్చు మారుడున్

నీవనజాతనేత్ర రమణీయశిరూ రమ, యిట్టి నీకయో

దేవ ! యిక్కేమిమోహము, ముదిన్ గన నియ్యది నాదుప్రాప్తియే.

కాని పరమేశ్వరా ! ఇట్టి ఫల మనుభవింపఁజేయుటకుఁ గారణముండ
వలయుఁగాదా ? దయచేసి చెప్పుము.

విష్ణు—అలివేణీ ! అలింపుము. నేను దుష్టశిక్షణ శిష్టరక్షణ దీక్షాబద్ధ
కంకణుండనని నీవ చెప్పితివికదా ! అగును. కావుననే దుష్టు
డును లోకదోహియు నగు నీ పాశేశ్వరుని జంపి, శిష్టులగు

సుల, ద్విలోకుల రక్షించుకొను నీ పాతివ్రత్య మొక,
 ఘోరరాని యవరోధముగుటచే నిట్లు చేసితి. మఱియు—
 తుల—లక్ష్మీనాథా! నాప్రాణేశ్వరుడు దుష్టుడా? సుగులు శిష్టులా?
 ఏల? వారిరాజ్య మాక్రమించుకొనుటచేతనా? భుజాబలంబున
 వరుల గెల్చి వారిరాజ్యము గైకొనుట శూరధర్మముగాదా?
 లక్ష్మీ—! దేవదేవ! నీ పెంత సురక్ష పాతివి!

స. సుగుల శిష్టులు? తక్కిన • వరుల సుగులు
 దుష్టులని నీకుఁ గోచినఁ • నోయహు! !
 వారిఘోర గుల్కరా? యిచ్చారి సృష్టి
 సేయనేల? ధర్మపు వీధి • చెడనేల?

విష్ణు—కాతామణీ! నీవు నిక్కమోషిగియుఁ బశ్యభిమానంబున నిట్లు
 పలుకుచుంటివి. భుజాబలంబున రాజ్య మార్జించుట ధర్మమే.
 అంశట నూరకుంజెనా నీనాథుడు? సాధుజనుల నొదలు
 శాధింపలేదు? సాస్త్వములు నొదలు జెడపట్టలేదు?

తుల—అయ్యో! నా ప్రాణేశ్వరుడు సాస్త్వములు జెరపట్టినందులకు
 దుష్టుడయ్యెనా? చెరపట్టినేగాని, భంగపెట్టలేదే? ఇట్టి మా
 యవేషములు దాల్చి యేకాంతనైన నన్యాయ మొనర్పలేదే?
 అట్టి సీచపుంగార్యము లొనర్చిన మొదటివాడు నీయిద్రిడు.
 ఆతఁడు గౌరమాంగనజేసిన తెఱంగు నీ వెఱుగుదువు. రెండవ
 మహానుభావుడవు నీవు! ఇట్టి పంచకులు—మీరు సుగులలోని
 వాగు కావున విష్ణులు. చాలు ఓ సురక్ష పాతి! ఓయధర్మకార్య
 కరాయణా! నీవు నిశ్చయముఁ గోహివి. ఇట్టి నిన్ను నమ్మి
 గోకులు మోసపోవుచున్నారు. అది యెందుడ నీవు నన్ను భంగ
 పెట్టుటకుఁ జూపిన కారణ మొకభాగమన్నది? నా నాథుఁ
 డొక వేళ దుష్టుడే కానిమ్ము నీకంటికి—అయిన నా నాథుని

శిక్షింపవలయుగాని యీ నీచకార్య మేమి? ఈ దొంగవేస
మేమి? తల్లియావు తప్పుజేసెనని లేగను శిక్షింపవలసినదా?
లోకులమేలుకొఱకు చేసితి నందువు కాబోలు? అట్లయైన
నేమి సమంజసముగ నున్నది ?

గీ. లోకులకు మేలుసేయఁగ ధోరణి దలంచి

చెఱతువే దేవ ! పావనశీల నన్ను

లోకులకు మాంసము నెసంగ ధోరణి దలంచి

సాధుమృగమును జంపుట చనునటయ్య !

అయిన గట్టికవాడు గూడ నినుఁబోలు లోకోపకారియే.

విష్ణు—అతివా! నాచెప్పనాక్యముల సాంగముగ నాలింపక నీవు నన్ను
దూషించుచుంటివి. నీ కిట్టి దుస్థితి గలుగుటకు నీనాధునిమాట
యటుండ ముఖ్యముగ మఱియొక కారణమున్నది. ఆలకింపుము.
పూర్వజన్మంబున నీవు తులసియను దేవతస్యపు. లక్ష్మీ దేవికిఁ
జెలికత్తైవు. నన్ను బాంధగోరి పెక్కువత్సరములు తపం
బాసర్చితివి. అయిన నాజన్మంబున నీ కట్టిప్రాప్తి లేదనియుఁ
బిమ్మటి జన్మంబున నట్టి భాగ్యము నీ కబ్బుననియు నీకు పరి
మొసంగి సీతకము నాపించితి. కాని యప్పుడు నీకు నాయెడఁ
గల మోహ మాఁగురాకయుండెను. దానంజేసి నీవు నన్ను మోస
ముననైన దలియగోరి, యొకనాడు నేను శయ్యాగ్రహ
మున నుండఁ బద్మాలయ లేకుండఁజూచి యక్కాంతరూపున
నచ్చటకు వచ్చితివి. మోసము గ్రహించియు నేను నిద్రితుని
వలె నెఱ్ఱపైఁ బడుంటి మాటాడకయుంటిని. నీవు నన్ను లేచు
బ్రయత్నించుచుంటివి. ఇంతలో గమల యచ్చటకు వచ్చెను.
నిన్నుజూచి, మోస మొనర్చి నన్ను గూడితివని తలంచి లక్ష్మీ
దేవి కోపంబున “ఓసీ! పాపాత్ముని లా! నాకుఁ జెల్లివై యుండి

యెంతచేసితివి! ఇందులకు ఫలమనుభవింపుము. నీవు దానవునకు బుట్టి, ఇష్టములేని నిన్ను బలవంతమున భంగపెట్టవలయున్నది నాచే మున్ను దానందై పుట్ట శపింపబడిన సుదామున కిల్లాలి వయ్యెదవుగాక! మఱియు నీ భర్తరూపమున బహుశాకము నిన్నుఁగూడి నీపాతివ్రత్యము జెల్లచుగాక! ఆపై భూలోకమున నెక వృక్ష మయ్యెదవుగాత" మనకూరముగ శపించె. తరువాత నీవు తప్పు మెప్పుకొని శోకించుచు మన్నింపుడని నన్నును బద్మాలయను పాదములబడి వేడికొంటివి. కమలయుఁ బ్రసన్నురాలై నిన్ను శపించినందులకుఁ బశ్చాత్తాపమందె. నేనును గరుణాంతరంగుండనై, శాప మనుభవించి తీరవలయుఁ అయిన సుదామఁడు నీకు భర్తయయ్యుఁ గొండొకకారణమున నిన్నొల్లకయుండుననియు, నీకన్యాత్వము జెడకుండుననియు, గొన్నాళ్ళకుఁ బిమ్మట నేనే నీపతిరూపంబున వచ్చి నిన్ను భంగమొనర్చెదననియు, నంతట నీవు చితిఁజొచ్చి, లోకంబున వృక్షమై పొడవి సర్వజనులచేఁ బూజింపఁబడెదననియు, నానతిచ్చితి. దాననే నీ కిట్టి భంగపాటొదవె. పూర్వజన్మంబున సుదామఁడగు జలంధరుఁడు నీ భర్త నిన్నొల్లకయుండుటకుఁ గారణము కదియె. ఇదియంతయు సత్యము.

(నేపథ్యమున నానావిధ కంఠ స్వరములతో)

సత్యము! సత్యము!

విష్ణు—వింటవా! సర్వభూతములు నామాటలు సత్యమని వాకొనుచున్నవి. ఇప్పటికైన నామాటలు నిక్కములని విశ్వసించితివా!

శ్రుతి—పరాత్పరా! విశ్వసించితిసి. సత్యస్వరూపుడవు నీ వక్షధమాడెదవా! మఱియు న్యాయాన్యాయవిచక్షణదక్షుండవు నీవు

నిష్కారణముగ నట్టిప్రాణి నైన శిక్షింతువా! ఇది మత్స్యార్వ
జన్మకృత దోషఫలము. నా దురదృష్టము.

(జలాధరుని శిరము జూచి శోకముతో) హా! ప్రాణ
నాథా! దానవసార్వభౌమా! నీ కెట్టిగతి పట్టినది.

(అనుబంధము 14.)

ఆ. వె. వలచు వలచు శివుని ♦ నట్టపుడేవిని

వలచు టది యఘు బ ♦ పాయకరము

వలచు వలచు కలను ♦ వలదన్న వినవైతి

తుదకు నిట్టులైతి ♦ హృదయనాథ!

సీ. నాపాలిదైవమ్ము ♦ నాపెన్ని ధానమ్ము

నామనోరమణుండు ♦ నాపీయుండు

నాపభ్రం డితకు ♦ న న్నెల్లకుండిన

నెన్నఁటకే నెల్ల ♦ డే యటంచు

నడియాసఁ గొన్నాఁభృ ♦ గడపితి, నయ్యన

యడుగంట హృదయేశు ♦ నంశనుండు

నట్టిభాగ్యంబున్న ♦ నదె చాలు ననుకొని

గడపితిఁ గొన్నాఁభృ ♦ గడకు విడువ

గీ. లఱుత మాంగల్య ముండిన ♦ నదియ చాలు

ననుచుఁ గడపితిఁ గొన్నినా ♦ శృకట! నాథ!

ఏమియాసఁ గడపుడాన ♦ నింక నుసుగు

నేమి చూచికొనుచు భరి ♦ యించుదాన?

హా! ప్రాణేశ్వరా! ఈరమానాథుండు సాధ్యునగు నన్నుభంగ పెట్టి నిరప
రాధుని ని న్నుమానాథునిచే జంపించునే! (కోపావేశమున నుడతె
ఱుంగక) ఓలక్ష్మీకళ్యా! దానవవైరి! నురపక్షపాతీ! పాషాణహృత
యండవై మా కొనచ్చిన యన్యాయమునకు ఫల మనుభవింపుము.

నీవు పాపాణహృదయుండవై నన్ను భంగమొనర్చితివి. కాన నందు
లకుఁ దగినఫల మనుభవింపుము.

సీ. అమలవతివృతా • త్వమున నొప్పెడుకాంత

భంగపెట్టుట మహా • పాపమేని

కరులకోసంబైన • బాపకార్యంబును

గావించుటయు నెక • కలుషమేని

పాపకృత్యము నేయు • భగవంతుడైన శి

మోర్తుండగుట నిక్క • మగునయేని

ధర్మంబునందును • దనరెడు దైవమ్ము

ననుమాట నిశ్చయం • జానయేని

గీ. పరియటంచు భ్రమను బొంది • పరుని బొందు

పడఁతి నరకకూపమ్మున • బడదయేని

దత్పతివృతాత్వం బెల్ల • దగ్గదేని

అంబుజేక్షణ! పాపాణ • మగుదుగాక!

(విష్ణువు పాపాణమగును.)

తుల—హా! ఇదియేమి! నే నేమిచేసితిని? కోపావేశంబున నుడలెఱుంగ

గక యీమహామహుని శపించితివా? శపించెదఁగాక! ఆశాపము

నెఱవేఱుటయెట్లు? నా పాతివ్రత్య మడుగఁటుటంబట్టియేకదా

నా నాధుఁడుగతిం చె. తిరిగి నా కింతమహిమ మెట్లుగలిగి? హా

తెలిసె. ఇందులకుఁగారణ మీ జగత్కారణుని ధర్మరక్షణాసక్తి

యేగాని నాశక్తిగాదు. ఓ కమలాప్రియా! పరమకరుణానిధీ!

గీ. పాపంబుజేయుగాని నిక్కంబు • పూరించరతి

తులసి సాధ్యయనెడు మాట • నిలుపుకొఱకు

అంబుజేక్షణ! పాపాణ • మైతివయ్య

నీవు ధర్మబద్ధుడవంట • నికుష్మంబు.

అక్కటా! ఇట్టిధర్మబద్ధుని నిన్ను న్యాయముగ శపించి యెంతటిపాపమున కొడిగట్టితి! దేవా! నన్ను క్షమింపుము.

[ప్రవేశము: దివ్యులు, లక్ష్మీదేవి.]

లక్ష్మీ—అమ్మా! క్షమించవలసదానపు నీవు. నాకుఁ బతిభిక్ష పెట్టవలసినదానపు నీవు. (పాదములఁ బడఁబోవును.)

తుల—(ఆపి) అమ్మా! పద్మాలయా! నే నెంత! నా ప్రభావమెంత! ఇదియు నామహాత్ముని ప్రభావమే.

లక్ష్మీ—తల్లీ! అటులే కానిమ్ము! తన్ను శపించుటకుఁ దగిన ప్రభావ మొసంగిన యాకరుణానిధి శాపము గ్రమ్మఱించుటకు మాత్ర మొసంగఁడా! కానఁ గరుణింపుము.

తుల—జగజ్జననీ! నేను నన్ను భంగపెట్టాటలో శ్రీహరితప్ప లేదనితప్పు ఖంబున విని విశ్వసించియు, గోధావేశంబున మెడలెఱుంగక శపించితి. ఇట్టి నే నామహనీయుని మో మెట్లుచూతు? అయిన నేనిప్పుడు చితింజూచెద. ఆవల నయ్యుహాత్ముఁడు తులసి సాధ్వీ యను మాట నిలుపుటకుఁ బాపాణమైనట్లు, ఆమాట మఱి యు నిర్ధారించుటకుఁ దనరూపముఁ దాల్చుఁగాక!

దివ్యులు—అనుగ్రహింపఁబడితిమి.

తుల—దాసీ! నాకుఁ జితిం బెప్పుము.

[నేపథ్యమున—చిత్తము]

తుల—(జలంధరుని శిరమునుజూచి శోకముతో)

గీ. పాణినాయక! నిన్నింత * వఱకు నంటి
యెఱుంగ నపవిత్రైనై స్పృశి * యించుచుంటి,
ఇట్టి నాయఘుంబును క్షమి * యింపు మిప్పు
దేని యంటక యెట్లు త * రింతు నేను?

(శిరముఁ జేతదాల్చును.)

[నేపథ్యమున]

అమ్మా! చితి సిద్ధమైనది.

తుల—ఇదిగో! నేనును సిద్ధముగ నే యుంటిని.

గీ. ప్రాణనాయక! నీహోడఁ ♦ బాన్పునందు
నను శయనించి యెఱుంగ నే ♦ యెడననైన
భగ్గుభగ్గున మఱుమ నీ ♦ యగ్గిభోనఁ
గలుపుచుంటి నీహోడ నా ♦ కట్టె నిడుగొ!

తండ్రి! సర్వభక్షకా! పీఠిపాలారా!

అ. పతికిఁ బనికెరాక ♦ పతితమై, పరునిచే
మఱియుఁ బతితమైన ♦ మచ్చరీగ
మడుగొ! వేల్పుచుంటి ♦ ముదమున నపవిత్ర
మనక కృపభరింపు ♦ మయ్య! తండ్రి!

(నిష్క్రమించుచున్నది.)

దివ్యులు—హా! హా! తులసీదేవి భస్మమైపోయినది. తల్లీ! సాధ్వీమ
తల్లీ! భవ్యపు.

విష్ణు—(స్వరూపముఁదాల్చి) తులసీదేవి చితింజొచ్చి భన్యరాలైనది.
ఈవరారోహచరిత్రము ప్రస్తుతిపాఠము. ఈసాధ్వీసమాధిపై
నొకమొక్క మొలచి యీతులసిపేరఁ బరఁగుఁగాక! ఆతులసీ
వృక్షము భక్తజనులపాలి కల్పవృక్ష మగుఁగాక! మఱియు,

గీ. మహితసుమమాల్యమునకన్న ♦ మంచిముతై
ములసరమ్మున కన్నను ♦ భూరిరత్న
హారమునకన్న మాకుఁ బ్రి ♦ యంబుగూర్చి
వెలయుఁ గావుత మీపైని ♦ తులసిమాల!

మఱియు,

సీ. అడవులు, మృగములు, † నవనీరుహంబులు

పల్లెలు, గ్రామములు † పట్టణములు

ఘనదేశములు, నవ † ఖండముల్, జనములు

పనులు, సూర్యచంద్ర † మనులు, జాక

లాశలు, గగనంబు, † సంహజమ్ములు, నదీ

నదము, లంబుధులు, ర † త్నములు, జలచ

రమ్ములు, శైలముల్, † రక్కసుల్, బ్రహ్మాది

సర్వసుపర్యాణ † సంచయమ్ము—

గీ. ఇన్నిటింబెట్టి దూచిన † యేని లేవ

బోని కమలాహృదీశుఁ † కీవైని మొగ్గు

సత్యము తులసి నైన నఁ ద † చ్ఛాఖనైన

దద్దళమునైన నిడినంత † దక్షిణంబు

గీ. గుడులు గట్టుకంటె † మడువులఁ ద్రవ్వించు

కంటె, వనము వేయు † కంటె, గృతుల

నందుకంటె నరయ † నధికపుణ్యప్రదం

బగును దులసినాట † టవనియందు.

సీ. తులసీతరువు నింట † గలుగువారిగృహంబు

పద్మాలయకును ని † వాసమగుత!

తులసిని బూజించు † చెలికి సువాసిని

త్వమ్మును సౌఖ్యంబు † దనరుఁగాత!

తులసీవనము వేయు † నలఘుపుణ్యత్కల

కాయువు సిరులుచు † నలరుఁగాత!

తులసిని నన్నుగా † దలంచి భక్తుండు సే

వింది యందితమ్ముక్తి † గాంచుఁగాత!

గీ. మరణ సమయముందు • గరితము తులసిలీ

రఘు వోయబడిన • పరిజనుండు

తొలితాళిలాత్మ • కల్పమండై నాడు

పాదసన్నిధికిని • వచ్చు గాత!

బృందారకులారా! ఇక మీరు గావలసినదేమి?

బ్రహ్మ—మహాత్మా! నీ యనుగ్రహమున లోకద్రోహి జలంధరుని

డడంగె. లోకులకు మేలు చేసూరె. ఇంద్రానులు కారముడి

యీవలకువచ్చిరి. ఇక గావలసినదేమి? అయిన నిట్లు గు గాక

చ. చలమున నీ జలంధరుని • చందమునన్ బ్రజఁ బాపమెంచకే

సిలుగులువెట్టు భూమిపతి • శీఘ్రమ నాశన మందుఁగావుతఁ!

ఊలసియుఁ బోలె దైవమని • తోరపుభక్తిని భర్తఁగొల్పుచున్

బాలిచెడు పూవుఁబోడికిని • బొందకయుండుత మెట్టి బాములున్.

విష్ణు—తథాస్తు!

సంపూర్ణము

అ న బ ం ధ ము లు

[సామరాజ రామానుజ రావుగారిచే రచియింపబడినవి]

1. బ్యాగ్ — ఆది.

జలం—ఓహో యిక నే । నిలువక చనియెదగా । రయముగా॥ ఓ॥

ఇలగలిగిన ధరాధీశ్వరులు విస్మయానుమతులై మతులధరక ।
ఖలుడై యమరేశ్వరు హుర్జితదర్పము చేతను మైమరచెనుగా॥
నే డోహో॥

నిరంతరణంబు మెనర్చెదక । నిజర్యులకు సంతస మిడెదన్ ।
జలంధరుం । డను యశముక । దిశలెల్లను నిం । పెదగనుడి॥ నేడోహో॥

2. జయంతశ్రీ - ఆది.

జలం—జనకా । వలదికా॥ జన్॥

ఈజలకుహలోచన । సతిగాగాంచుటల్ । తొలు దొలుతనె
పరిణయమున । విలసిలేసుమహారము నిల । బడనేసిన పరమద్రుష్ట
భావనమది గోరనగునె॥ జనకా॥

3. బ్యాగ్ — త్రిశ్రగతి.

జలం—ఓసీ యవిధేయులాల । యోసీ యహంకారచిత్తపీనము నిను
దయదలచుట । మోసమా । దోసమా॥ ఓసీ॥

ఖలమతి నాతోవాదా । చలము వసించితిగాజా । ఆరయ
నీపాణిగోహణము నేయుట పాపమయ్యె॥ ఓ॥

సురవిజేత | నయి యతీత | భరము చాల్చియుంటిగా | నిరుప
మాన్వయము గళంక | మగునటుసలిపితి | మగువరొ|| ఓసీ|

4. భాగేశ్వరి—తిక్కనగతి.

తులసి—అలలలలలలలహృదయేశ్వర సను దయగనుమా|| అల||

మోచరణము లంటి వేడుదాననో దయాక రా యోచనసలుపకవి
రోధమెనరుపదగునా|| అల||

కరుణదలపుమా | నామనవి వినుమా | ధరణిము సభములు
సాక్షిగ దలచితి మిముభర్తగా|| అలలల||

5. తోడి - ఆది.

తుల—సుగుణాస్వయభరణా | భాసురవరచరణా || సు ||

పగమీరణ | ననుగనట | భావ్యంబా | శుభచరితా |

జలం—ఖలాత్మరాలపు | దురాత్మరాలపు | పిశాచినీ నినుతమిత
నా | కులంబు సట్లాకులంబుజేయక | దలచితివిగా | ఖల
మతివిగా | నిజమువేగా | శిరమును దునిమెద ||

తుల—నాయండుస ప్రేమను గనుమా | న్యాయమైన మార్గము
వినుమా | అబలామణి నిటు లార్తినిడక మనుమా | జన దూ
పితమయిన పనులు వినుమా|| సుగు||

జలం—ఊరకయండిన కారులుప్రేలదవా | దురితాత్మక కావరమా |
కాలుని పాలునికి నంపెద జూడుము | నీరుధిరము | నదముగ
సీదెజనగా ||

తుల—సుగుణాస్వయభరణా||

6. బ్యాగ్—ఆదితాళం.

జలం—ఎంతటిపనిగావించె శచీపతి ।

సుంతయై నే దెలియను నారద॥యెంత ।

పంతమునను నాదారనిక జెర ।

బట్టగ నెట్టుల నెంచెదలంచెను॥ యెంత॥

వానికంతమును దునాదున్కులుగ । ఖండించెద దండించెదగా ।
యక్షుల సిద్ధుల సాధ్యుల నెల్లరళిక్షించెద పరిమార్చెద తీర్చెద॥ ఎంత॥

7. కాంభోజి—ఆదితాళం.

తులసి—వినుమాసురనాథా! వినియమునను వినువేడెద మనమున॥ వి॥

ఆసురమగుపనియిడిగాదా । నీ సము లిటుసలుపుటమేలా వా
సన నీయశమదిపోదా॥ విను॥

8. బ్యాగ్—ఆదితాళం.

జలం—ఓరిదురాత్మా! ధీరుడవై నా! యువిదను తులసిని జేరితివా॥ ఓరి॥

కారులు పేరికూరా నినుర మమున । ఖండించెదరా । యశాకా
రా॥ ఓరి॥

కూరముగా ధరణికి భారముగా! రాక్షసవైరముగా! ఘనరిపు
హారముగా । సారపరాక్రమవిక్రమసంయుత । బాలంధరు మరిమ
చితివా॥ ఓరి॥

బ్యాన్—ఆదితాళం.

జలం—ట్రీశైలవి. ముమ్మవధించెదరా. బంధించెదరా॥ ట్రీ॥

కార్యము గాడిది సురాకలశమును గడురయమున నర్పించుట
హితమగు॥ నోరీ॥

అన్యతలాపము లాడుట తగదిక. నదను గతించెను మించెనురా.
ససయంబుగనే. నడిగెదనివుడే. సమన్వితదగునోచెడుగా॥ ట్రీ॥

10. బ్యాన్ - ఆదితాళం.

జలం—వెను వెంటన్ బడి. నినుబలవంతము. గనుగొనిపోవక మానను
వినవే! వెను!

ననురాత్రించర. ఘనవిభునవహేళన మొనరింతువె యఘ
చారి॥ వెను॥

త్రీశైలవి.

పార్వ—తగునటరా సురవిరోధి. తరుణులనిటులీడ్పుట. జగతిని పర
మవ్రత. శాపము ఘనతరమురా॥ తగు॥

ఆదితాళం.

జలం—ట్రీతరుణీమణి యిదివినవే. నీతులు నాయెవసరిపడవే. పాతక
మదియని. పలుకగ వలదిక. భ్రమదీర్చుటసాఫల్యముగా.

పార్వ—చెడదవు సుమ్మా. దురితమతీ.

జలం—వదరకుమా. యిక పరుషగతీ.

అదరుల బెరుల చదు సుద
ను వెంటన్॥

11. జగ్గ — కురుజంపె శం.తా

— ఈశ్వరా ఈశోక మేలు సహించెదను॥ పరమే॥

శాశ్వతైశ్వర్యములు । సంతతవిలాసములు । కాల్పనా
గల్గనియభాగ్యకో॥ యీ॥

అతిపాదములు గొలువ పతిపదమున నెనిలువ । గె
వ్రహ్మానత గల్గజేసితివె॥ ఈశ్వ॥

12. — అతితాశం.

— నాప్రాణనాథుని గనుట । నాటకో హతవిధి॥ హానా॥

నాప్రాణని యా నవమోహనాంగు । పదములు గొలువగ ।
తిగా॥ హానా॥

ప్రాణేశ్వరు గనుభాగ్యముగలదో । ప్రాణవిముక్తికి మార్గముగ
దీననైతిగా । యేగతి గానక । ప్రాణము తల్లడపాలునందెగా॥
నా॥

13. హాస్యము—నలక

లేందియము లాగ | వసుదనుమిప్పుడుగానె

లే ఎవెవెవెవె|| సక||

వోట్రుగ్గుగ

నె

బు

నేరా

నారు|| సక||

14. మునుగి—తులసీదేవి.

తుల—హా నాహృదయేశ్వరా హానా||

నాపయిపేమ వీడి | నను శాశ్వతముగ | నీభువివీడి | దీపిత
మగు | దితివంశమువీడి | పోయితివా | మృతికన్యకగూడి|| హా నా||

యెన్నడో | వాకునీ | మన్నన | గలదని | యెన్నితి నామది
సున్న యయ్యెనా|| హానా||

హనుమద్రామ :

ఆంధ్రము. నాటకము.

(గ్రంథకర్త: బద్దిరెడ్డి కోటిశ్వరరావుగారు.)

ఇందు యయాతి రాజును గురించి శ్రీరామాంజనేయులకు
లిగిన ఘోరయుద్ధము చూపబడినది. విశ్వామిత్రుని కోపము,
కుయాతుని విచారము, అంగదరాయబారము, హనుమంతుని సత్వ
రాశ్య పరిపాలన, రామునియొక్క గురువాత్సల్యము, మొదలగు సంక
లులతో విరాజిల్లుచున్నది. ఇదులయు గయోపాఖ్యానమువలెనే
ముందును. ఎన్నో పాత్రులు లేవు. త్వరపడనిచో పాత్రులు దొరక
నేరవు. వెల 0—12—0.

విజయభాస్కరము.

ఆంధ్రము. నాటకము.

(గ్రంథకర్త: విజయలక్ష్మి లక్ష్మీనృసింహముగారు.)

ఇందు ఇట్టి వికృతమాదిత్యుని మునుపడుగు పుట్టుకాస్థానముని
రిత్యంతయు మనోహరముగా తెలిసి చక్కని సాంగత్యోపాధి
నది. విజయభాస్కరుని శౌర్య ధైర్య గాంధీర్యములు చవిచూడ
లెనన్న ఈనాటకమే తప్పక చదువవలసినది. వెల 1—0—0.

సంగీత గురోబకావలి.

(గ్రంథకర్త: చక్కావధానుల మాణిక్య శర్మగారు.)

సవరసములొల్కు ముద్దుల మూటగట్టు నాటకరాజము. ఈ
టకమంతయు శృంగార రసమే. ఎచ్చట చదివిచూచిన ఆనందమే,
నాటకము. చదువుట మొదలుపెట్టినచో, సంతమగువరకు విడువ
దు. ఇదచ్చటచ్చట పార్శ్వముల్లు గూడా చేర్చబడినవి.

వెల 1—0—0.

వలయువారు:- కందులగోవిందం, జనరల్ బుక్కుషిపో,

బీజరాడ. కృష్ణాజిల్లా.

14650